Cumhuriyet 22 TEMMUZ 2004 • PARASIZ EK • SAYI 753

KİTAP

- **Asuman Kafaoğlu Büke bu hafta beş yazarın oluşturduğu "Beşpeşe"yi tanıttı** ..... *3. sayfada*
- **Fethi Naci, Halikarnas Balıkçısı'nın bir öyküsünü sunuyor bu hafta** .. *10. sayfada*
- **Gülsüm Cengiz, Sennur Sezer-Adnan Özyalçıner'in "Üç Dinin Buluştuğu Kent İstanbul"u değerlendiriyor** ...*14. sayfada*
- **Orhan Tüleylioğlu "Bir Dakikalık Öyküler"i değerlendiriyor** .....*16. sayfada*

Yaşar MİRAÇ
'Yaşam şairin kendini tükettiği bir sınav'

Gérard de NERVAL
Doğu'da Seyahat

Kapak resmi: Mustafa Pancar, 115x148 cm. 2002, "Hoş Geldiniz Uzaylılar", T.Ü.Y.B.

Yapı Kredi
Kültür Sanat Yayıncılık Sunar

kitap

Ah İstanbul, nasıl bu denli değiştin?

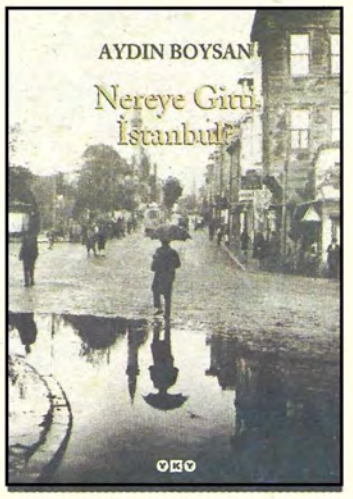

Kartpostallar ve fotoğraflar eşliğinde Aydın Boysan'ın her zamanki mizah duygusunu yansıtan, kendine özgü renkli üslubuyla İstanbul'un dünden bugüne değişen yüzü... Bu değişim, yazarın yürek üzüntüsünün kaynağı da olsa, İstanbul'a aşkla yazılmış bir kitap.

Nereye Gitti İstanbul? - **Aydın Boysan** - 210 sayfa

Diğer kitapları: Yüzler ve Yürekler, İstanbul'un Kuytu Köşeleri

Yeryüzünün çıplak ayaklı göçmenleri mi Çingeneler?

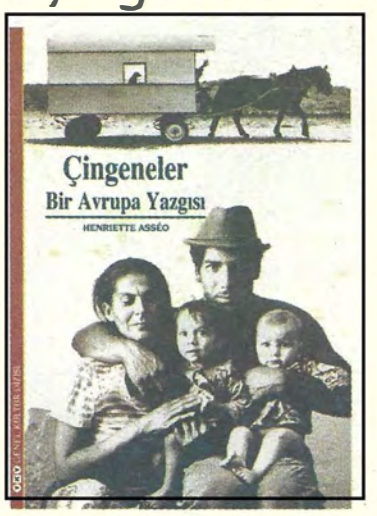

YKY, Genel Kültür dizisinin 18. kitabıyla bu kez Çingeneler üzerine bir başvuru kaynağı sunuyor... Henriette Asséo, Çingenelerin olağanüstü zengin kültürünü araştırıyor... Tablolar, gravürler, fotoğraflar eşliğinde büyük ve yoksun bir halkın söylencelerle karışan tarihi...

Çingeneler / Bir Avrupa Yazgısı - **Henriette Asséo** - 160 sayfa

Sizin hiç yazarınız öldü mü kitabın orta yerinde?

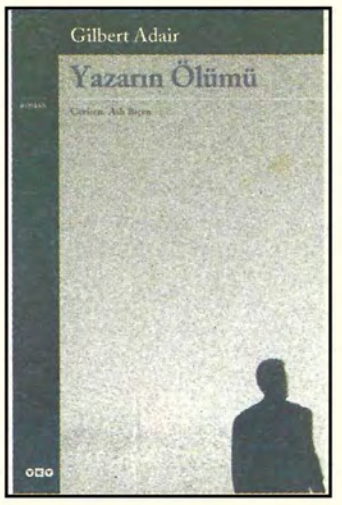

Okuru da içine alan, bir yazarın kaçamadığı geçmişi, Teori'si ve kitapları üçgeninde kurulu sıkı bir gerilim romanı "Yazarın Ölümü"... Akıcı dili, heyecanlı, soluk kesici anlatımıyla sıcak yaz günlerinde "gerilimle" serinlemek isteyenlere

Yazarın Ölümü - **Gilbert Adair** - 88 sayfa

Diğer Kitapları: Kapalı Kitap, Kulenin Anahtarı

Osmanlı şiirini yeniden keşfetmeye hazır mısınız?

Divan şiiriyle ilgili tüm önyargılarımızı yıkacak bir antoloji... Ahmet Atillâ Şentürk, şimdiye dek bilinenlerden farklı bir bakışla yaklaşıyor Osmanlı şiirine... Şiir yazan herkese, yalnız kaynak bir kitap değil, iyi şiirin nasıl yazılacağının, kelle uçurtan yasakların incelikli dil kullanımıyla nasıl delineceğinin ipuçlarıyla... Bu şiirleri okumadan şiir yazıyorum demeyin...

Osmanlı Şiiri Antolojisi - **Ahmet Atillâ Şentürk** - 576 sayfa

Oliver Sacks şaşırtmaya devam ediyor, bu kez neyle?

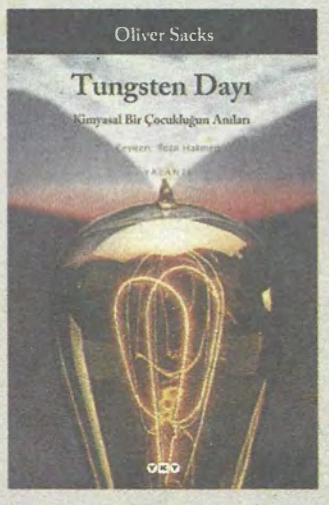

Oliver Sacks, bu kez kimyanın sihirli dünyasında bir yolculuğa çıkarıyor bizleri... Onu hep nörolog yazar olarak tanıyanlara "ben de çocuktum" diyor ve bilime adanmış hayatların yanında, çocuk Sack'ın gözünden İkinci Dünya Savaşı'nı anlatıyor...

Tungsten Dayı / Kimyasal Bir Çocukluğun Anıları - **Oliver Sacks** - 407 sayfa

Diğer Kitapları: Karısını Şapka Sanan Adam, Renkkörleri Adası, Sesleri Görmek, Uyanışlar

Bireysel devrim adına en sıkı örgütlenme mutlu aşk mı?

Fransız edebiyatının en renkli, en hırçın yazarı Sollers'den yine yankılar uyandıracak, sorularla yanıtlarla uzunca bir süre düşüncelerinizi işgal edecek bir roman... İntiharın eşiğinden dönen anlatıcıyla kendisinden on beş yaş büyük avukatın yaşadığı mutlu aşk çerçevesinde yaşama dair her şey...

Sabit Tutku - **Philippe Sollers** - 220 sayfa

Diğer kitapları: Kadınlar, Stüdyo

YKY
Yapı Kredi Yayınları

YAPI KREDİ YAYINLARI KİTABEVLERİ ▪ İSTANBUL: 212 293 08 24 / 502 ▪ IZMIR: 232 463 82 90 ▪ ANKARA: 312 435 85 94 **E-POSTA** ▪ ykykultur@ykykultur.com.tr **WEB SİTESİ** ▪ www.yapikrediyayinlari.com
INTERNET SATIŞ ▪ yky.estore.com.tr ▪ www.teleweb.com.tr
YAPI KREDİ KÜLTÜR SANAT YAYINCILIK TİC. VE SAN. A.Ş. 212 293 08 24 - 252 47 00

YAPI KREDİ KÜLTÜR SANAT YAYINCILIK

OKURLARA

Yaşar Miraç, 9 Eylül 1953 yılında Trabzon'da doğdu. AÜDTCF Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nü bitirdi. 1968-70 yılları arasında Trabzon'da gazetecilik yaptı. Ankara'da Yeni Türkü Sanat Gazetesi'ni üç sayı çıkardı. İstanbul'da Yeni Türkü dergisini ve yayınevini kurdu. 1988 yılından bu yana Almanya'da çalışıyor. İlk şiiri Trabzon'da yayımlanan Bayraktar gazetesinde çıktı. Militan, Yürüyüş, Yusufçuk, Türk Dili, Sanat Emeği, Adam Sanat, Yazko Edebiyat ve Milliyet Sanat dergilerinde yayımladığı toplumsal içerikli şiirleri ile tanındı. Şiirlerinde Karadeniz yöresinin folklorundan edindiği kazanımları çok iyi kullandığı, yöre halkının yaşamından aldığı örnekleri yeni imgelerle zenginleştirdiği belirtildi. Yüze yakın şiiri çeşitli formlarda bestelendi. Bazı şiirleri İngilizce, Almanca, Rusça, Yunanca, Makedonca, Arnavutça, Hollandaca, Arapça gibi dillere çevrildi. Şimdiye kadar on beş şiir kitabına imza attı Yaşar Miraç. Toplu şiirlerini de resimlerle destekleyerek yayımlayan Yaşar Miraç'la, şiiri, yaşamı ve edebiyat üzerine uzun bir söyleşi gerçekleştirdik

Bol kitaplı günler...

TURHAN GÜNAY

e-mail: cumkitap@cumhuriyet.com.tr

Cumhuriyet KİTAP

İmtiyaz Sahibi: Çağ Pazarlama Gazete Dergi Kitap Basım ve Yayın AŞ'yi temsilen Cumhuriyet Vakfı adına İlhan Selçuk ◇ Genel Yayın Yönetmeni: İbrahim Yıldız ◇ Yayın Yönetmeni: Turhan Günay ◇ Sorumlu Müdür: Mehmet Sucu ◇ Görsel Yönetmen: Dilek Akıskalı ◇ Baskı: Merkez Gazete Dergi Basım Yayıncılık San. ve Tic. A.Ş. Barbaros Bul. No:125 BEŞİKTAŞ ◇ İdare Merkezi: Türkocağı Cad. No: 39-41 Cağaloğlu, 34334 İstanbul, Tel: 0 (212) 512 05 05 ◇ Cumhuriyet Reklam: Genel Müdür: Özlem Ayden /Genel Müdür Yard.: Semra Yazıcı / Reklam Müdürü: Hüseyin Dalkıran / Tel: 0 212 512 47 78 - 512 48 30 Fax: 0 212 513 84 63

Beşpeşe

Romanın giriş bölümünü yazdığı için Murathan Mungan'ın sorumluluğu belki diğer yazarlardan fazlaydı. Ama hemen söylemek gerekir, romanın beş yazarı klasik roman türünün tüm gereklerini yerine doğru getirdikleri için – pek fazla olmasa da – roman, bir bütünlük kazanmış.

Bir zaman önce yirmi yaşlarında bir öğrencim ünlü bir yazardan söz ederken onun bir "marka" olduğunu söylemiş ve çok şaşırmama neden olmuştu. Ne demek istediğini anladığım halde, bir yazarın BMW ya da Arçelik gibi anılmasını yadırgadığım için, "o bir marka değil, bir yazar" demiştim. "Tasarım" sözcüğünü gereğinden fazla kullanan bir nesil için "marka" olmak hem ürünün fiyatını belirleyen en temel unsur hem de satış potansiyeli, bunu anlamamı sağlamıştı öğrencimle konuşmamız.

"MARKA" ROMAN

"Beşpeşe" romanı da piyasaya bir marka ürünü olarak sunulduğu için olacak , ilk başta hiç ilgimi çekmedi. Beş yazardan bazıları çok sevdiğim ve neredeyse her yazdıklarını severek okuduğum edebiyatçılar olmalarına rağmen, bu romanın edebi değeri konusunda önyargılar taşıyordum.

"Beşpeşe" romanıyla ilgili yazmaya, kitabın tasarımıyla başlamak en iyisi: Yumuşak muşamba cildi, kitabı kıvırarak okumayı sevenler için ideal, hem de bu kıvırmalar cildin dağılmasına neden olmuyor. Bir de sol sayfaların boş olması okurken benim gibi bol not almayı seven okurlar için özel düşünülmüş adeta. Kapağın rengi de benim hoşuma gitti ama plastiğin dokusu ve üzerindeki çiçek ve yaprak desenlerine gözüm alışamadı, romanın içeriğiyle de bağlantısını kuramadım bu desenlerin, sanırım seksek alanı gibi belirlenmiş çizgiler daha hoşuma giderdi kapakta. Ama yine de kitaptan çok deftere benzeyen bu romanın biçimi hoşuma gitti.

MUNGAN'IN OLTAYA TAKTIĞI YEMLER

Romanın giriş bölümünü yazdığı için Murathan Mungan'ın sorumluluğu belki diğer yazarlardan fazlaydı. Ama hemen söylemek gerekir, romanın beş yazarı klasik roman türünün tüm gereklerini yerine doğru getirdikleri için – pek fazla olmasa da – roman, bir bütünlük kazanmış.

Mungan'ın yazdığı giriş bölümünde romanın kahramanı Zehra ve onun yaşamını etkileyen karakterler, olaylar ve yerler anlatılıyor, Mungan bir çeşit "sergileme" olarak görülecek bir bölüm hazırlıyor kendinden sonra gelecek yazarlara. Bu bölümü okurken Mungan'ın verdiği bunca ipucunu kendi hayalimde sürdürmek de ayrıca keyif verdi bana: bir sonraki bölümü yazma isteği gibi bir duygu. O kadar çok yem vardı ki Mungan'ın oltalara taktığı bunların bir çoğunun tuzak olduğunu ancak sonra anladım.

Mungan'ın sergileme bölümünde Zehra'yı tanımakla birlikte ailesinin trajedisini de öğreniyoruz. Annesi, babası, anneannesi, üniversitedeki hayranlık duyduğu hocası ve sevgilisi Zehra'nın çevresindekiler. Zehra'nın her biri ile ilişkisi, korkuları ve bilinmezlerle dolu arayışları Mungan tarafından dolu dolu verilmiş. Tuzak dediğim de biraz bu, o denli çok oltaya, o denli çok yem koymuş ki Mungan, bir sonraki bölümlerde ikilemlere düşmemek için kesin kararlar vermeleri gerekmiş diğer dört yazarın.

Mungan Zehra'nın ve dolayısıyla romanın geleceğini belirleyen yollar da çiziyor. Birinci bölümün birkaç yerinde "Zehra çok sonraları...." ya da "daha sonraki yıllarda..." gibi geleceğe atılmış oltalar var, bunların ilerleyen bölümlerde doldurulmasını bekliyor okur ama ne yazık ki bu vaatlerin büyük bir çoğunluğu hiç gerçekleşmeden ilerliyor roman.

Mungan romanın birinci bölümünü bir seksek alanı üzerinde yazan rakamlar gibi bölümlere ayırmış. 1, 2, 3, 4-5.... diye başlıyor ve yeniden 1'e dönüyor. Özellikle 4-5 diye numaralandırdığı bölümü okurken, bir bölümün içine iki rakam birden sıkıştırıyorsa, bu bölümde bir sır sakladığını düşündüm, gerçekten de 55. sayfada "bu gözlerde acının yanı sıra hiç tanımadığı başka bir şey daha vardı" sözlerini açıklamadan bırakması, Zehra'nın babasının gözlerinde ne gördüğünü dehşetle merak etmemize yol açıyor, romanın temelinde bence bu vardı ya da olmalıydı ama diğer yazarlar bunun üzerinde durmamayı seçmişler.

SÜREKLİLİK OLABİLİR Mİ?

Şimdi işte beş ayrı yazarın bir öyküyü yazıp yazamayacağı konusuna geldik. Mungan'dan sonra gelen her bir yazar bu ilk baştaki metni kendince okuduğu için her seferinde başka bir yöne kaymaktan kurtulamamış roman. Özellikle ikinci bölüm, romanın tamamen dışında kalmış gibi geldi bana. Faruk Ulay'ın "anneanne"si romanın diğer yazarlarının "anneanne"lerinden çok farklı olmuş. Zehra ile ilişkisi de bu bölümde aniden değişivermiş. Zehra'nın hiç şefkat görmediğini bildiğimiz köşkte "Fatma sana kuşburnu kaynattı, haydi içeri gel Zehra kızım" (s.207) diye konuşan bir anneanneyi okur çok yadırgıyor. Bu bölümde Fırat ve anneanne karakterleri gerçekten romanın dokusuna hiç uymuyorlar. Aslında bu bölümde tanıdığımız Yeşim ve Selin, ayrıca onca araba markası, restoran adları romanın geri kalanı ile inanılmaz ölçüde uyumsuz. Burada Zehra'nın da zekâsı düşüyor, diyaloglar sıradanlaşıyor ve Zehra daha önce hiç tanımadığı üç kişinin masasına oturduktan yaklaşık beş dakika sonra "biliyor musunuz, o çocukla yattım ben" gibi saçma bir laf ediyor. Masada bulunan kimse o yattığını söylediği kişiyi tanımıyor bile. Bütün bunlar bu bölümdeki gelişmeleri inandırıcılıktan uzak görmeme neden oldu.

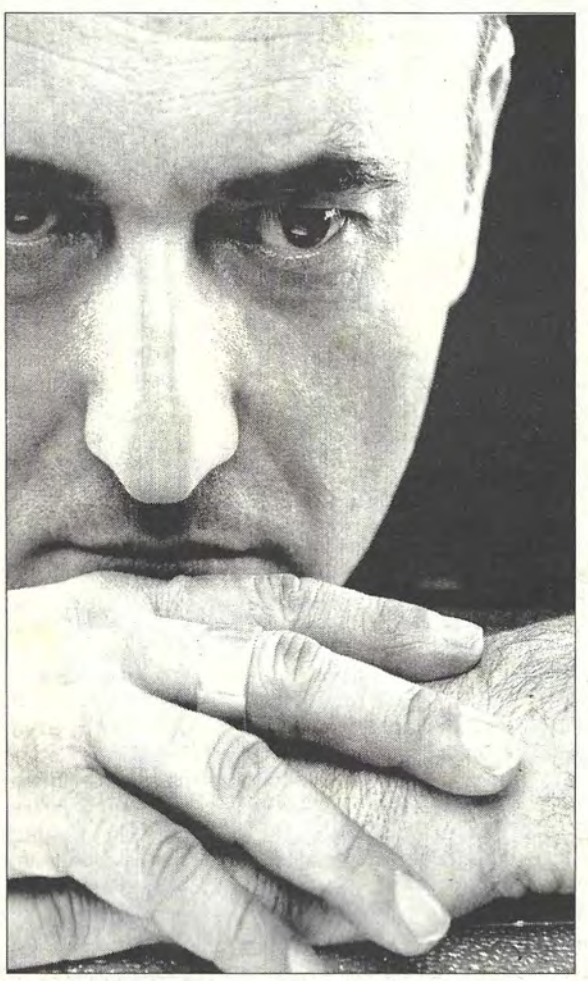

Mungan "sergileme" olarak görülecek bir ilk bölüm hazırlamış kendinden sonra gelecek yazarlara.

Neyse ki arkasında Elif Şafak'ın yazdığı üçüncü bölüm geldi ve derin bir oh çektim. Şafak kendi yazdığı metni ikinci bölümden çok birinci bölüme doğrudan bağlamayı tercih etmiş, daha sonraki yazarlar da aynı şeyi yapmayı sürdürmüşler, hepsi sanki Mungan'dan sonraki bölümü yazmışlar. Ama tabii haksızlık etmemek gerekir, Celil Oker romana müthiş bir gerilim katmayı, Elif Şafak masalsı bir boyut kazandırmayı, Pınar Kür ise bunca dal budak olmuş olayları gerçekçi ve akılcı bir yaklaşımla sonlandırmayı çok iyi başarmışlar. Ama hiçbiri romanın ikinci bölümde aldığı yaraları kapatamamış yine de.

Sonuçta nasıl bir roman "Beşpeşe" diye sorarsak: beş edebiyatçı tarafından yazılmış olmasına rağmen, bir edebiyat eseri çıkamamış ortaya diye yanıtlayabiliriz. Roman kahramanlarına her yazarın yaklaşımı farklı olduğu için, karakterler bir tutarlılık kazanamamış. Halbuki her bölüm kendi içinde değerlendirildiğinde böyle bir sorun yok. Yine de deneyimli yazarlar oldukları için bazı temaları çok akıllıca roman boyunca sürdürmüş olmaları bir nebze bütünlük duygusu veriyor. Örneğin hırka, seksek oyunu, tebeşir, pencere, yükseklik, perde gibi imgeleri her bölümde yeniden canlandırmak okurda bu yanılgıya neden oluyor.

Sanırım romanı okumamız için neden oluşturan şey kesinlikle bu kitabın edebi değeri değil, aslında bu kitapta gerçekten ilginç olan şey yazarın yazma süreci ile ilgili düşünceler. Okur bir şekilde olayların nasıl yapılandırıldığına, nasıl ön plana çıkartıldığına, sorunlara nasıl çözüm bulunduğuna şahit oluyor: işte bu kitabı okumanın zevki bu unsurları görmekte yatıyor. ■

BeşPeşe / *Mungan, Ulay, Şafak, Oker, Kür / Metis Yayınları / 2004 / 676 sayfa.*

www.yazinsanati.com

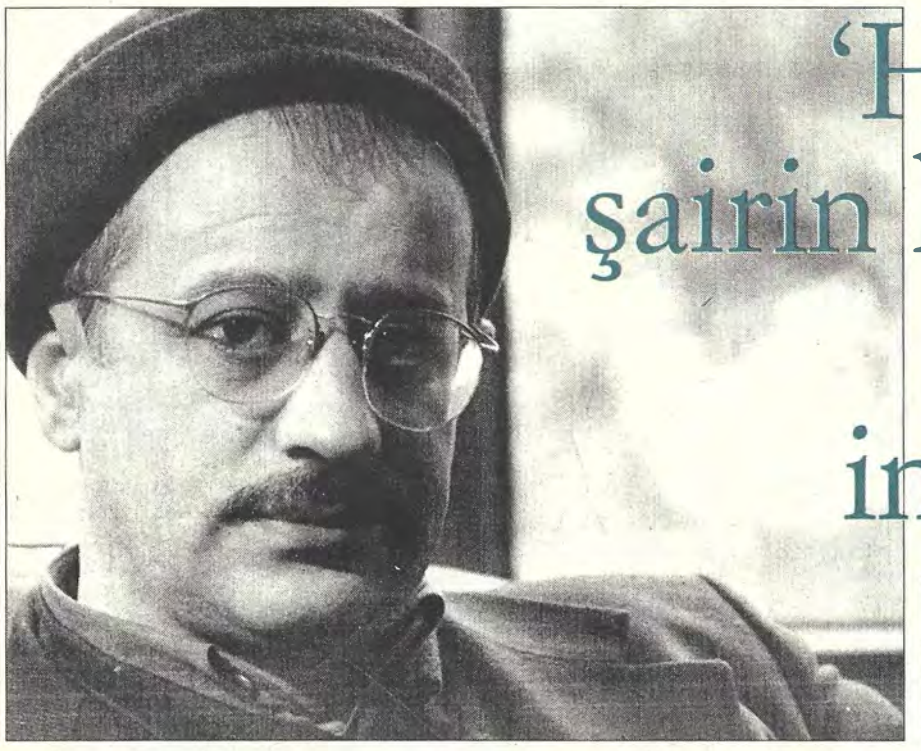

'Hayat kimi zaman şairin kendini tükettiği, derinleştirdiği, inceltiği bir sınav'

Yaşar Miraç şiirimizin en özgün seslerinden biri. 1970'li yıllarda başlayan şiir serüveni hızını hiç düşürmeden devam ediyor. Yaşar Miraçla şiirinin başlangıcından bu yana gelen bir söyleşi gerçekleştirdik.

❒ **Nurgül ATEŞ**

-Herkes sizi Trabzonlu Delikanlı adlı ilk kitabınızla tanıdı. 1979'a gelene kadar nasıl bir şiir geçmişiniz oldu?

İlkokul üçte, on yaşındayım, ilk şiir denemelerimi defterlerime yazmaya başladım. "Bayburtlu Şaban" adlı bir şiirim vardır; Almanya'da 1985'te yayımladığım İstanbul Bir Kırmızı Gül adlı kitabımda yer alır. Oradaki öykü üçüncü sınıfta yaşadığım bir anıdır. İlkokulun son günü. Karneler dağıtılmış. Sınıfta dersler boş. Öğretmenimizle sohbet ediyoruz. "Ne yapalım" diye sordu öğretmen, "şiir okumak isteyen var mı?" Arkadaşlarım beni göstererek "Öğretmenim Miraç okusun," dediler. Ben de son yayımlanan 1001 Şiir adlı kitabımın ilk şiiri olan "Okula Veda" şiirimi okudum. Öğretmen çok duygulandı, gözleri yaşardı, "Ara sıra kulağını çekmiş olmakla birlikte, ben en çok Miraç'ı sevdim," diye bir itirafta bulundu. Çünkü kız arkadaşlarımız "En çok hangimizi seviyorsunuz?" gibi sorularla onu zorluyorlardı.

- Ortaokula başladığımda bir defter şiirim vardı. Trabzonlu, usta ve iyi bir şair olan Subutay Hikmet Karahasanoğlu avukatlık yapıyor ve bize yakın oturuyordu. Bir gazetenin de şiir köşesini yönetiyordu. Annem, "Şiirlerini Subutay Bey'e göster istersen," demişti bir ara. Ben de defteri Subutay Bey'e getirip verdim. O, bazılarını beğendi ve işaretledi. Sonra da onları gazetede, şiir köşesinde yayımladı. Benim yayım serüvenim işte böyle başladı. "Bayraktar", "Hizmet", "Son Haber" gibi yerel gazetelerde şiirlerim yayımlandı. Orta birde okulun edebiyat kolu yönetimine seçildim ve duvar gazetesi çıkarma görevini üstlendim. "Karmanın Sesi" adlı duvar gazetesi yedi sekiz sayı, aylık olarak yayımlandı.

Okul yıllarımda edebiyat kollarında, 10 Kasım düzenleme çalışmalarında hep görev aldım. Trabzon Lisesi'nde birinci sınıfta "Haykırış" adlı bir duvar gazetesi hazırladım. O zamanki ülkü ocaklı öğrenciler okulda terör estiriyorlardı. Gazetenin camını kırdılar, böylece devam ettiremedim. Lise birde şiir yarışması düzenlendi, benim şiirimi dördüncü yaptılar. Lise ikide yine yarışma oldu, bu kez beni şiirde ikinci, şiir biçiminde yazdığım fıkra ile de birinci yaptılar. Edebiyat dergilerini, çıkan şiir kitaplarını izliyordum. Devrimci arkadaşlarımızın "Nâzım gibi yaz," baskısına karşı duruyordum. Gazetede yayımladıklarımı 1001 Şiir'de ilk kez kitaplaştırdım.

1971'e doğru Trabzonlu Delikanlı'daki şiirlerimi uzun bir destan şiir biçiminde yazdım. Sonra onları böldüm, işledim. 1972-73 arası Almanya'ya gittim, orada on beş ay kaldım. O dönemde hep o şiirlerle uğraştım. 1974 baharında Trabzonlu Delikanlı son biçimi ile ortaya çıkmıştı. Ankara'da üniversiteye başlayınca hazırladığım üç nüshayı değişik şiir çevrelerine gösterdim. (Bunların birini Attilâ İlhan'a, birini Ceyhun Atuf Kansu'ya, bir diğerini de hikâyeci, kitapçı ve yayımcı Remzi İnanç eliyle Metin Demirtaş'a ulaştırdım.) Bazı şiirlerimi dergilere gönderdim. 1975 yılında, "Militan" dergisinin Aralık sayısında dokuz şiirim yayımlandı. Ocak ayında "Türk Dili"nde bir şiirim yayımlandı. Bu şiirler ilgi çekti ve üzerine yazılar yazıldı. Türlü maceralar nedeniyle Trabzonlu Delikanlı ancak 1979 Mayıs'ında yayımlanabildi. Ben o arada, şimdi 1001 Şiir'in birkaç bölümünde yer alan şiirleri, İçli Şarkılar'ı, Çan Deresi Türküleri'ni ve Trabzon'dan Çıktım Yola'nın bazı şiirlerini yazmıştım. 1974'te yazdığım Çan Deresi Türküleri de, 1975'te yazdığım İçli Şarkılar da ancak 1981 Haziran'ında yayımlanabildi. Bunlara 1001 Şiir'de yer alan ilk birkaç bölümdeki şiirleri de ekleyebiliriz. İlk kitap öncesi şiir serüvenimi böyle özetleyebilirim.

- Trabzonlu Delikanlı şiirimize getirdiği genç ve lirik damarla geniş yankı uyandırdı. Siz bu kitabınızı kendi şiiriniz içinde nasıl değerlendiriyorsunuz?

- Güçlü bir çıkış olduğu kesin. Fakat daha sonra Ahmet Ağabey'le (Ahmet Arif) tanışmıştım, o bana şiirlerimi çok sevdiğini söyledi, "Ama ben senin yerinde olsaydım kırk şiir değil on beş yirmi şiir alırdım kitaba," dedi. Kendime güveniyordum, moralliydim; çünkü zaten bu şiirler dergilerde yayımlanırken usta şairler beni, kitabı çıkmış birçok şairden daha içten bir arkadaşlıkla karşılamışlardı. İşte bu doğallık içinde, kendime güvenim hiçbir zaman şımarıklığa dönüşmedi. Bu kitabın önemi; kendime özgü bir şiir dili, duyarlılığı yakalamakta çok emek vermem ve bunu büyük ölçüde başarmamdır. Kendi yaşantımdan kaynaklanan olay ve gözlemleri bir Trabzonlunun kişiliğine sadık kalarak, İstanbul ya da başka cazibeli kentlerin şiirdeki etkinliğine hayran olma tuzağına ya da o kentlerdeki şairler gibi olma özentisine düşmeden gerçekleştirdiğim şiirlerdir bunlar. Buna Trabzon ve Karadeniz'in doğa ve insan coğrafyasının ilk kez bu ayrıntıda ve derinlikte konu edilmesini de eklemeliyiz. İşte bu yüzden Trabzonlu Delikanlı daha ilk çıkışıyla şiirimizde yeni bir bölgenin, yeni bir konunun, yeni bir biçimin ve üslubun simgesi oldu. Tanımadığım şair, eleştirmen, birçok insan kıskançlık duymadan bunu dile getirdiler. Onlara yıllar sonra burada teşekkür ediyorum. Çünkü şimdi görüyorum ki bir şair ya da kitabı üzerine yazmak artık ısmarlama, ücretli, profesyonel bir ilişki haline gelmiş. 1001 Şiir ile, kırk yıllık emeğim yayımlandı, bir iki paragraflık değinmeler dışında görmezlikten gelindi. Dediler ki, "Çok doğal, çünkü bu işler artık profesyonelleşti." Fakat bu, şiirimizin, edebiyatımızın, sanatımızın geleceği için hiç de olumlu bir gelişme değil.

- Sonrasında politik içeriği güçlü kitaplarınız geldi. Bu kitaplarda slogana yakın sert bir söyleyişle, inceliklerle dolu bir şiir dilini başarıyla bir arada kullandınız. Bu birleşimi nasıl gerçekleştirdiniz?

- Bu soruya çok kısa bir yanıt vermek istiyorum. Ben çekirdekten, doğuştan devrimciyim. Birçokları gibi sonradan, özentiyle devrimci olmadım, hâlâ da öyleyim. O dönemde toplumsal bir sorumlulukla, ilerici sosyalist hareket içinde yer aldım, grevlere gittim, yürüyüşlere katıldım, işçilerle sohbet ettim, tartışmalara girdim. Bütün bunları yaparken de şiirler yazdım. Trabzon'da yaşadığım olayları nasıl şiirselleştirdiysem bunları da bire bir, yaşayarak yazdım ve yayımladım. Pek bir fark görmüyorum daha önceki şiir uğraşımdan. Bugünün apolitikleşmiş toplumuna, şiir okuruna bunlar belki bir şey ifade etmiyor ya da bu şiirler politik konulu, slogana çalan katılıkta , keskinlikte görülmüş olabilir. Ben onları da yaşantımla, şiir birikimimle kaynaşmış bir doğallıkta yazıp yayımladım.

GEÇİM DERDİ

- Bu politik şiirler 12 Eylül döneminde kitaplarınızın yasaklanmasına yol açtı. Bu dönemde yaşadığınız zorluklar hayatınızı ve şiirinizi nasıl etkiledi? 1980 sonrasında Yeni Türkü Şiir yayımları'nı kurdunuz. Bu yayınevi dönemin önde gelen pek çok yeni şairinin ilk kitaplarını yayımlayarak şiir tarihimizde özel bir yer edindi. Bu yıllara bugün baktığımızda neler düşünüyorsunuz?

- Benim için en büyük zorluk geçim derdi olmuştur. Kitaplarımın yasaklanması beni daha da dirençli yaptı. 81'de üç kitabım yasaklı iken üç kitap çıkardım, "Askeri yönetimle maç 3-3 berabere devam ediyor," dedim. Yeni Türkü Şiir yayımları'nı kurdum. Adnan Özer, Turgay Fişekçi, Ahmet Erhan gibi arkadaşlarım da bana yardımcı oldular. Kısa zamanda, büyük yayınevlerinin başaramadığı, yalnız şiir yayımlayan ve "ilk yapıtlar dizisi" ile Türkiye'de bir ilki oluşturan, kitap kapaklarıyla, iç düzeniyle yenilikler getiren, genç şairlerin bir Edip Cansever'e, Cemal Süreya'ya yakın sayıda kitap imzaladığı imza günleri gibi etkinlikler gerçekleştiren öncü bir yayınevi olduk. Bunu yaparken, askeri yönetim deyip kendi kendimize sansür de uygulamadık. Örneğin Nihat Behram'ın başka yayınevleri tarafından, yasaklanır korkusuyla basılamayan kitabını biz bastık. Mehmet Yaşın'ın Sevgilim Ölü Asker kitabını, adını değiştirmeden, ilk kez yayımladık. Kardeş Türküler seçkisini, Ozan Telli'nin yasaklanma tehlikesi olan şiirlerini... Bununla şunu söylemek istiyorum: Hem öz hem de biçim olarak öncüydük. Birçokları bu kavramların ancak lafını ettiler. Gerçekten adına ya-

kışan, yeni bir etkinlikti Yeni Türkü. Almanya'ya gidişim yayınevine dergiyi de eklemek içindi. Orada bir hayal kırıklığı yaşadım. Bazı arkadaşlarım, benim onlara gösterdiğim dostluğu, kardeşliği suiistimal ettiler. Bunun için yayınevini sürdürme şevkim kırıldı. Bir süre Almanya'da kalmayı daha uygun buldum. Orada birtakım desteklerle bazı girişimlerim olduysa da bende eski heyecan kalmadığı için, taşıma suyla da değirmen dönmeyeceği için, o güzel girişim sürdürülememiş oldu. Şimdi yapılanlara baktığım zaman, daha sonra ve şimdi yapılmakta olan yayım, dergi girişiminden daha nitelikli, samimi, düzeyli ve de özgün işler yaptığımızı söyleyebilirim. Yeni Türkü'de ilk kitaplarını çıkaran şairlerden birçoğu bugün günümüz şiirinde etkin adlar oldular. Fakat aralarında Yeni Türkü'deki gibi bir olumlu bağ ve ilişki yok artık. O zaman biz hem farklıydık hem de çok güzel bir bütünlük oluşturuyorduk. Şimdi tek tek daha tanınmış, etkin olmuş ve birbirinden çok farklı kişiliklere bürünmüş şairler var karşımızda. Ben inanıyorum ki bu arkadaşlarımız Yeni Türkü sürmüş olsaydı bugün bulundukları konumlardan daha düzeyli ve başarılı, Türk şiiri için daha özgün şairler olurlardı.

ACILAR, AYRILIKLAR...

- 1981'de yayımlanan Trabzon'dan Çıktım Yola adlı kitabınız, çağdaş şiirimizdeki lirik damara katkılar sağlayan bir yapıt oldu. Bu özgün lirizmin kaynakları sizce nelerdir?

- Acılar, ayrılıklar... Belki de karasevda düzeyine varan yoğunluklu duygular... Hayat kimi zaman şairin kendini tükettiği, derinleştirdiği, incelttiği bir sınav oluyor. Gurbet, çevreyle uyumsuzluk, yozlaşmadan duyulan kaygılar, uzaklaşma isteği, yalnız kalma isteği, anlaşılamama... Trabzon'dan Çıktım Yola'daki şiirlerin temelinde bunlar var.

- Gitmek temasının birçok şiirinizde baskın bir eğilim olarak ortaya çıkmasının nedenleri nelerdir?

- Bu bir kişilik sorunu belki de. Toprağa, doğup yaşadığı yerlere çok bağlı olmanın getirdiği yükler, başka yerlere gidince insanı çok etkiliyor. Tabii bu insandan insana da değişir ama bende böyle oluyor demek ki. Bu da şiirlerime üzünçlü bir biçimde ve çoklukla yansıyor. Düşünün, Trabzon'u çok seviyorum ama Trabzon'da değilim, ömrüm daha çok başka yerlerde geçmiş; Türkiye'yi seviyorum, yirmi yılım Almanya'da geçmiş. Bunlar gibi... bu da benim yaşadığım acılı çelişki.

- Şiiriniz, Almanya'da geçirdiğiniz yirmi yıldan nasıl etkilendi?

- Olumsuz. Çok şiir yazdım; ama Türkiye'de kalsaydım çok daha güzel şiirler yazardım diye düşünüyorum. Şair olmanın dışında, insan olarak vicdan muhasebesi yapınca, vicdanımdan rahatsızlık duyuyorum. Keşke acımasız olsaydım. Çocuklarım küçük diye ayrılmayı bir türlü göze alamadım. Sevmediğim bir yerde, sevmediğim insanlar içinde, sevmediğim bir dilin konuşulduğu bir yerde kendi kendimi mahkûm ettim. Ama ne yapayım ki benim kişiliğimde böyle bir vicdan sorunu var. Orada yazdığım şiirler belki yurt özlemi konusunda Türk şiirine bazı yeni katkılar sağlamıştır; ama ben Türkiye'de kalıp daha başka, etkin şiirler yazmayı isterdim. Bugün böyle düşünüyorum.

-Yurda dönüşünüzde ilk çıkan kitabınız Lazcaz oldu. Karadeniz folkloruyla caz ritimlerini buluşturduğunuz bu kitabın sizin için anlamı nedir?

- Ben öyle caz konusunda çok bilgili değilim. Fakat özellikle filmlerde zenci cazcıların müzikleri beni çocukluğumdan beri çok etkilemiştir. Onların etkisiyle olacak, bizim Karadeniz şivesinde kesik kesik, iğnelemeli kimi ritimler, ezgiler bana hep cazı çağrıştırıyordu. Ben de sözcüklerle buna denk düşen birkaç deneme yapayım dedim. İşte Lazcaz kitabının ilk bölümlerindeki dokuz şiir böyle oluştu. Belki ileride gene, bu tarz, daha gelişkin şiirler yazacağım.

- Geçen yıl yayımlanan 1001 Şiir adlı kitabınızda daha önce yayımlanmamış şiirlerinizi bir araya getirdiniz. Bu denli çok şiir yazabilmeyi nasıl açıklıyorsunuz?

- 1001 Şiir'in sunuşunda da söylemiştim: Çok yazmak az yazmak olayı ozanın kişiliği ile ilgili. Her kitap, her şiir eninde sonunda bir şiire, bir dizeye kadar indirgenebilir. Bunun ölçüsünü her şair kendine göre ayarlar. Demin bahsettim, Ahmet Ağabey benim ilk kitabım için kendince bir ölçü vermişti. Ben o kadar katı bir ölçüyle davranmak istemiyorum. Çünkü hayatla şiir, şairin duyarlık kalitesini düşürmüyorsa daha iç içe ve zengin, eksiklikler, tamamlanmamışlık duygusu veren bölümler şiire çok yatkın olmayan konular gibi şeyler çok abartılmamalı. Eğer ozanın o şiirde muhakkak söylemek istediği bir ayrıntı varsa, başka şiirine bakıp o şiirini elememeli diye düşünüyorum. Zaten hiçbir ozanın bütün şiirleri mükemmel ve güzel değildir. Kimi şiir vardır küçük bir anımsama, uyarı, ilginçlik taşır. Kimi önemsiz gibi görünen bir resimdir. Bir ev gibi düşünün. Kimi şiirler eşiktir, salondur, oturma odasıdır, balkondur; kimileri de banyodur, tuvalettir. Ama ev bir bütündür. Şairin hayatı ve şiiri toplamda bir bütündür. Öldükten sonra da, eğer gerçek bir şairse, ondan geleceğe akılda kalan şiir ya da dizeler olur. Birçoğu da unutulur. Şair zamanla pazarlık yapmamalıdır. O zaman içtenliğini yitirir. Kimi şairler vardır, hep geleceği düşünerek şiirini sıkar, eler, budar; fakat onlardan da yüzyıllar sonraya yine birkaç şiir ve dize kalır. Yaşarken şairin bunları çok doğru ölçmesi bence olanaklı değildir. Ben belki de ölmemek için yazdım o kadar çok şiir. Çok şiir yazmak için değil...

- Bildiğim kadarıyla bu kitabı yayımlatabilmeniz de ayrı bir serüven.

- Evet, zaten kitabın sonunda "bu kitabın öyküsü" diye 8-10 sayfalık bir düzyazı anlatı koydum. Yaşanan şeyler işte. Kitabı bir tesadüf sonucu tanıştığım galerici yayımcı Nevzat Metin yayımladı. Öyle bir kitap oldu ki, baskı, cilt, kâğıt kalitesi ve renkli resimlerle birlikte birçok ozan yaşantısında böyle bir kitap yayımlayamamıştır. Fakat işte bu kez de çok pahalıya mal oldu. 40 milyona satışa çıktı. Öğrenci, öğretmen, memur şiir sevenler için çok pahalı. İşverenler de zaten genellikle şiir sevmez ve anlamazlar. Kaplumbağa hızıyla satıyor diyebilirim. Nevzat Metin'e "Renkli resim koymayalım," dedim. İlle de daha önce yayımladığı ressamların albüm kitapları gibi renkli resimli, kuşekâğıtlı, ciltli, lüks bir baskı oldu. Hem seviniyorum hem de pahalı oldu diye üzülüyorum. Bu Nevzat Metin normal bir yayımcı değil! Daha doğrusu, kitap yayımlıyor; ama yayımcı gibi davranmıyor. Onun Türk resmine yayımcı olarak sunduğu altmışa yakın lüks ressam albümü kitaplarını Avrupa'da 50-60 kişinin çalıştığı yayınevleri gerçekleştirebilir ancak. Nevzat bunları tek başına yaptı. Yaptı da ne oldu? Geçen yıl, "Türkiye'nin en önde gelen on galerisi" listesinde adını bile anmadılar Bilim Sanat Galerisi'nin. Bu da Türkiye'nin başka bir gerçeği! Türkiye'de çoğunlukla ödül verilmesi gerekenler cezalandırılır, ceza alması gerekenler ödüllendirilir! Bu da ülkemizin özgün bir yönü!

Kitabın serüveni devam ediyor. Geçende bir gazeteci arkadaşımla Kuzguncuk'ta, Çınaraltı Kahvesi'nde otururken kitabı görünce, "Sana tam sayfa röportaj yapalım, ne güzel bir kitap," dedi. Hangi gazetede çalıştığını sorunca verdiği yanıt üzerine duraksadım. 1001 Şiir'in arkasındaki "Bu Kitabın Öyküsü" bölümünden birkaç paragraf okumam gerektiğini düşündüm. Çünkü orada, çalıştığı gazetenin patronunu eleştiriyordum. Ne olur ne olmaz, işten atmasınlar benim yüzümden diye düşündüm. Arkadaşım o bölümleri okudu, "Ya Yaşar, haklısın, şık olmaz," dedi. "Sen kahramansın; ama öldükten sonra anlaşılacaksın," dedi. Böylece tam sayfa röportaj yattı.

Kitap hakkında doğru dürüst bir şey çıkmadı. Geçen yılki TÜYAP fuarının kapanışına yetişebildi. Kırk milyon fiyatla da, öğrenci, öğretmen, şiir severlerin alamayacağı, pahalı bir kitap oldu, doğru dürüst dağıtılamadı. Yirmi yıl aradan sonra ilk kez bir şiir ödülüne katılayım dedim. Türk şiirine pek bir katkısı olmamış, başka sanattan bir şiir heveslisi benden yirmi yaş büyük bir zat-ı muhteremin ahbap çavuş, hatır gönül ilişkisiyle, pek bir özelliği olmayan kitabına, şiirimizde saygın ve olgun izlenimi veren adlardan oluşan bir jüri tarafından mağlup edildik. Bu da benim hayatımda çok acı bir ödül oldu. 1001 Şiir'de kırk bölüm, binden çok şiir yer alıyor. Bu şiirlerin bazıları dergilerde yayımlanmışken, çeşitli dergilerde üzerine övücü yazılar yazılıyor, örneğin Melih Cevdet Anday, Cumhuriyet'teki köşesinde bu şiirlerden bazıları üzerine yazılar yazıyor. Türkiye'de ilk kez yeni bir kitapta 1000'den çok şiir yayımlanmış oluyor ve bu görmezden geliniyor. Bu da Türkiye'deki profesyonelleşmenin başka bir yüzü.

TÜM SANATLARİN ODAĞI

- Her zaman şiir dışında senaryo, müzik, çocuk edebiyatı gibi başka alanlarla da ilgilendiniz. Şiirin coşkusunu o alanlara da taşıdınız. Şiirle öbür sanat dalları arasında nasıl bir ilişki kuruyorsunuz?

- Şiir tüm sanatların odağındadır. Bu yüzden birçok sanatçı başka sanatlarda ünlenseler de hep "Keşke iyi şair olsaydım," diye bir özenme duygusu içinde olmuşlardır. Bu yalnız bizim ülkemizde değil, dünyada böyle. Kişi ünlü sinemacı, ünlü tiyatrocu, ünlü romancı, müzisyen; ama hep içinde kalmış, "Keşke ünlü bir şair olsaydım." Benim şiir dışında çalışmalarım şiirin yol göstericiliğinde oldu. Bir tür şiirin biçim değiştirmesi olarak algılıyorum bunları. Fakat önce şiirde sağlam bir konum, duruş edinmeliyim diye düşünüp hep öyle davrandım. Şairliğimi dağıtacak, sulandıracak işlerden sakındım. Bir ara, 1977'lerde Milliyet'in mizah sayfasında kısa mizah yazıları yazdım. Karikatürcülere konu buldum. O zamanlar öğrenci olduğum için, her ürün için verilen 250 lira benim için az para değildi. Fakat beni tanıyan yazar çizer birçok kişi "Ya sen ne biçim mizah yapıyorsun, müthiş. Sen usta bir mizahçısın," gibi övgüler yağdırmaya başladı bana. Hemen Rıfat Ilgaz'ı düşündüm. Gerçek, usta bir şair olmakla birlikte Hababam Sınıfı'nı yazınca Rıfat Ağabey'in şairliği gölgede kaldı. Tabii ben de, 250 lira önemli olmakla birlikte bu mizah işine son verdim. Şairlik elden gidebilirdi. İşte bunun gibi, şiirimi korumaya özen gösterdim. 1978'lerde bana 17 bin liraya metin yazarlığı teklif edildi. O zaman doktor bir arkadaşım 1250 lira maaş alıyordu. Ben gene ekonomik sıkıntı içindeydim. Gelişim yayımları'nda sigortasız olarak düzelti yapıyordum. Elime 500-600 lira para geçiyordu. Müthiş bir teklifti. Altı ay sonra maaşım 40 bin lira olurmuş. Bir buçuk yıl sonra bir katım, bir arabam bile olurmuş. Şairliği korumak için gene hayır dedik. Buna tanık olan, bir çizgi film şirketi sahibi arkadaşım ve hemşerim Derviş Pasin o zaman isyan etmişti, "Sen avanaksın, senden bir şey olmaz," demişti. Hâlâ sürdürüyoruz avanaklığı işte.

Masallar yazdım. Bir ara yayımlamak istiyordum ama Türkiye'de bu işin cıcığını çıkardılar. Ismarlama çocuk masalı ve şiiri yazdırttılar. Ben de bu furyaya katılmamayım dedim. Masallarımı arkadaşlarımın çocuklarına, ziyarete gittiğimde anlatmakla yetindim. Rahmetli Oktay Arayıcı'nın çocukları Murat ile Zeynep; Selim Atakan ile Zerrin'in kızı Senem; arkadaşlarım Adem ile Nurhan Ercan çiftinin çocukları Can-Deniz gibi birçok çocuk benim masallarımla büyüdü. Yakında uygun bir dizi yapacak bir yer bulursam bunları yayımlatacağım. Fakat biçimlerini, ressamlarını ben saptamak istiyorum. Bakalım, bugünkü piyasada buna olanak bulabilecek miyim?

Ben kimi şiirlerimi müzikle, daha doğrusu besteleyerek yazdım. Bunları da birçok yerde türkü, şarkı gibi okudum. Fakat nota bilmiyorum. Çocukluğumdan beri ağız mızıkası çalıyorum. Şimdi pompalı, çok güzel bir mızıkam var. Yine on dört, on beş yaşlarımdan beri, kimi zaman sekiz on saat ayırdığım piyano tutkum var. Kızım Ayça on yıldır piyano dersleri alıyor. Mozart'tan güzel parçalar çalıyor; ama benim gibi çalamıyor. Çünkü ben notayla çalınıyorum. Sonradan öğrendim, doğaçlama diyorlar, hep öyle çalıyorum. Almanya'da öğretmenlik yaparken okulun müzik odası anahtarını özellikle alırdım. Çünkü boş derslerimde piyano çalmakla meşguldüm. Birçok Alman müzik öğretmeni benim çaldıklarımı bilinen Türk ezgisi sanıp beni alkışladılar. Oysa o anda uydurduğum şeylerdi. Zaten çoğunu bir daha çalamıyorum. İlk başta konsantre olamıyorum; fakat yarım saat sonra her istediğimi çalar duruma geliyorum. Ayin gibi bir şey...

Geçenlerde hesapladım, yüz elliye yakın bestem var. Şimdi bunların notalarını yazdırtacağım. Bu konuda yalnız değilim. Dede Efendi, Bimen Şen de öyle yapıyorlarmış. Bizim bir kusurumuz olursa affola. Şaka bir yana, yakında şiirlerimi kiminde düz kiminde türkü, şarkı gibi okuduğum bir kaset ve CD çıkaracağım. Bir de, bugüne

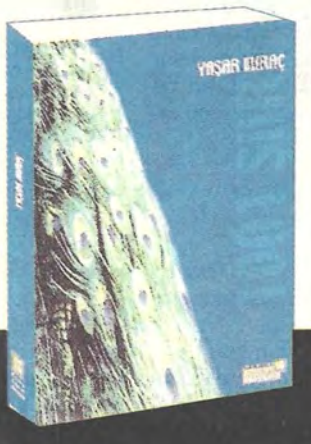

kadar bestelenmiş yüze yakın şiirimi notalarıyla birlikte bir kitapta toplayıp yetişirse bu TÜYAP fuarında yayımlamak istiyorum.

Sinema, şiir gibi çocukluğumla çok ilgili. Çünkü komşumuz rahmetli Ali Karakullukçuoğlu üç katlı evimizin damından görünen İnci Sineması'nın sahibiydi. Ben bütün filmleri dama çıkıp izlerdim. On iki yaşından sonra babam gece sinemaya gitmeme izin verdi. Tabii ki biletsiz giriyordum. Makinist film artıklarını bana saklardı. Gündüzleri ben de, bedava film izlememin karşılığı olarak çakıllara atılmış sigara izmaritlerini ve paketlerini toplar, borcumu öderdim. Sinema bir şiirdir aslında. On üç, on dört yaşlarımdayken mahalledeki bütün arkadaşlarım, onların görmedikleri, benim gördüğümü sandıkları uydurma filmlerimi bir iki saat dinleyerek o filmleri görür gibi olurlardı. Kovboy filmlerinde çok başarılıydım. O günlerden anımsadığım birkaç filmimin adı: Kelinzo Delik Altın, Sarı Atın Macerası. Aslında bu Kelinzo serisinin başka filmleri de vardı, şimdi isimlerini unuttum. 1978'lerde Kemençenin Türküsü diye bir senaryo yazdım. Demin sözünü ettiğim arkadaşım Derviş Pasin o senaryoda kemençeyi dereye atıp yüzdürmeme karşı çıkmıştı. Kemençe dereden akıyor, denize varıyor ve dalgalar onu kumlara bırakıyor. Tellerinden sular damlıyor. Bu senaryo 1979'da Kültür Bakanlığı birincilik ödülü aldı. Araya 12 Eylül girdi, ancak 1993'te film olarak çekildi. Ama kemençeyi derede yüzdürdüm. Filmin yönetmenliğini şimdi büyük başarılara imza atan Handan İpekçi yapmıştı. Bu onun ilk yönetmenlik deneyimiydi.

1988'den beri yazdığım film senaryosu hâlâ çekilemedi. Adını önceden Evde Kalmış Kız demiştim. Sonradan İçi Kalaylı Kazan olarak değiştirdim. Usta yönetmen Atıf Yılmaz bu senaryoyu çok beğendi; ama ekonomik olarak o sıralarda TRT'ye dizi yapmak daha uygundu galiba. "Bunu dizi yapalım," dedi. Ben de dizi yapmayı istemedim. Atıf Ağabey'in Karadeniz'de yaptığı Güllü adlı bir iki filmi de öylesi piyasa işlerdi. Onun için istemedim. Yusuf Kurçenli senaryoyu okudu, beğendi; ama onun da imkanları yoktu. "Belki kızı biraz daha öne çıkarırsak daha kolay kabul edilebilir," dedi. Ben de bunu yanlış buldum. Film gene çekilemedi. Bu film inşallah, ölmeden, günün birinde çekilecek. Zaten ben inatçıyım. Bu filmi yaptırmak için iki tane dizi yaptım. Geçenlerde bu dizilerden birini Osman Yağmurdereli'ye, Yağmur Ajans'a verdim. Osman Bey çok beğendi, martta çekime başlanabileceğini söyledi. Şimdi onu bekliyorum. Eğer o dizi tutarsa hemen bu filmin yapılması için girişimde bulunacağım. Diğer diziyi de gündeme getireceğim. Birkaç film öyküsü yazdım. Bu önümüzdeki aylarda bunlarla uğraşacağım.

YİRMİ YILDAN SONRA

- Yirmi yıllık aradan sonra, bugün Türk şiirine baktığınızda, tohumlarını attığınız Yeni Türkü anlayışıyla bugün yazılan şiir arasında ilişki kurabiliyor musunuz?

- Üzülerek söyleyeyim, havanda su dövüldüğünü görüyorum. Çünkü diğer sanatlarda olduğu gibi edebiyatta ve şiirde de sanat değeri ölçütleri kalmadı. İnceleme, eleştirme yapılamıyor. Dergiler şiir ve edebiyatın düzeyinin gelişmesi için çok önemli, belki de en önemli organlardır. Şimdi dergiler yayınevlerinin dergileri. O yayınevlerinde çıkan kitapların övgüsü, reklamı için kullanılıyor. Gazetelerdeki kültür sanat sayfaları da böyle kullanılıyor. Medyada bir iki grup var. Bunların yayınevi, müzik şirketi, televizyonu var. Kadın, moda, magazin, mizah dergileri var. Hepsinde, büyük bir tarafgirlik içinde, o medya kuruluşunun yan şirketlerinden çıkan kitaplar, plaklar, kasetler ve onların sanatçıları, bilinçli bir organizeyle ve düzenli bir biçimde tanıtılıyor, övülüyor, birinci sayfalara haber yapılıyor, haber kanallarında konuk olarak ağırlanıyor. O medya kuruluşlarının televizyonlarının programları, dizileri, eğlence programları gazetelerin birinci sayfalarında haber yapılıyor. Örneğin falanca dizinin yıldızı evden çıkarken topuğunu kırdı, yere düştü, bacağı çizildi diye birinci sayfaya fotoğraflı manşet oluyor. Ya da, falanca dizi reytinglerde dün akşam yine birinciydi, diye bir fotoğrafla haber olarak veriliyor. Gazeteyi açıyorsunuz, içerde o medya kuruluşunun, yayınevinin yazarlarıyla yapılan tam sayfa röportajlar, kocaman, yarım sayfa kitap ilanları, köşelerinde 15. veya 20. baskı ibaresiyle birlikte. İnsanlar böyle profesyonel bir propaganda saldırısı altında. İsim vereyim, Ahmet Altan, romanı çıkmadan beş farklı haber programına çıktı. Para karşılığı mı çıktı, dostluk ilişkisiyle mi çıktı, onu bilemem. Fakat şimdi bu romanın satışı 100 bin diyelim, sanatsal başarısından mı, yoksa bu reklamlar sonucu mu? İşte şiirde de buna benzer, hak etmeyen kimi kişilerin şair diye pompalanması, birçok gerçek şairin de görmezden gelinmesi gibi acınılası bir durum var. Böyle bir ortamda, şiire meraklı, şairliğe yeni adım atmış gençler kimleri, hangi düzeyde şiirleri, tavırları örnek alacaklar? Onun için, son on beş yirmi yılda çıkan gençleri suçlamıyorum, daha çok şiir dışı, magazinsel, argoyla küfürle karışık, geveze şiirler yazıyorlar diye. Çünkü onlara televizyonlardan, dergilerden, gazetelerden hep bu düzeysizlikler sunuluyor. Bu nasıl değişir, bilmem. Benim durumumdaki şairlerin zaten bu anlattığım yapıyla çelişkisi var ve kendilerinin de bunlarla baş edecek maddi olanakları yok. Bu yönden umutsuzum.

DERGİ YAYIMCILIĞI

- Şiir geçmişinizde dergi yayımcılığının da önemli bir yeri var. Dergi yayımcılığınız üzerine neler söylemek istersiniz? Günümüz edebiyat dergilerini nasıl değerlendiriyorsunuz?

- Bu soruya şu söylediklerimle değindim. Şunu ekleyebilirim. Ben şimdi, olanağım olsa, bu sorunlara ve odaklara karşı çıkan bir dergi yayımlamak isterim. Fakat bunu hangi olanaklarla yapacaksınız? Falanca medya holdinginin, yayınevinin bir kitabını eleştirirseniz bu kez sizin derginizin dağıtımı bile engellenebilir. Falanca sanatçının kültür sayfasını eleştirirseniz sizin artık bir daha o sayfada derginizin adı bile geçmez. İşte böyle bir kısır ve olanaksızlıklarla dolu bir ortam. Benim için kanı kaynar, yerinde duramaz, denir. Şimdi elli yaşımdayım. Belki birçoklarından daha heyecanlı olabilirim; fakat bu işler biraz da ortam uygunluğuyla, kadroyla olacak işler. Bu konuda da eksiklikler var. Gene de belli olmaz. Benim güme giden bir kitabım var, 1999'da Bulut yayımları'ndan çıkan Deli Dumrul Sarı Yıldız. Orada Deli Dumrul'un şiirinin son dizesinde;

"Öyle akıllı olmaktan
Bir delilik yapsa yeğdir"

diyordum Deli Dumrul için. Belki biz de öyle yaparız.

- Her zaman planları ve hayalleri zengin bir şair oldunuz. Gelecek dönemler için şiir üzerine ne gibi tasarılarınız var?

- Bu 1001 Şiir'i yayımladıktan sonra epeyce rahatladım. Bir daha öyle yayımlanmayan şiirlerim bu denli çok sayıda kalmayacak elimde. Şimdi önce bestelenen şiirler seçki kitabım yayımlanacak. Ardından Vişne Volvo şiirimin olduğu ve birçoğu dergilerde yayımlanmış şiirlerimden oluşan bir kitap çıkacak. Daha sonra da Türkiye'deki yozlaşmaya ve sahtekârlığa karşı tepki içeren, daha çok eleştiri, yergi şiirlerimin toplandığı bir kitap. Şimdilik programımda bunlar var.

- Ağustos sonunda Struga Şiir Festivali'nde Türkiye'yi temsil ettiniz. Festival üzerine izlenimlerinizi ve değerlendirmelerinizi kısaca anlatır mısınız?

- Ağustos sonu eylül başında, bir haftalık bir festivaldi. Ohri Gölü, Struga kenti ve Üsküp daha önce görmediğim yerlerdi. Cennetten bir köşe denilebilecek güzellikte yerler. Makedonya yeni bir ülke. Buna karşın kırk ikinci kez yapılan Struga Şiir Festivali gelişmiş birçok ülkedeki örneklerinden daha güzel ve başarılı. Kanada'dan, Japonya'dan, Polonya'dan, Hırvatistan'dan, Sudan'dan, Belçika'dan şair dostlar edindim. Ayrıca orada İlhami Emin, Esat Bayram gibi usta Türk şair dostlarla tanıştım. İbrahim Bedi, genç ve yetenekli bir heykelci. Leyla Hüseyin, Üsküp Makedonya Türkçe televizyonunda çalışıyor ve şair. Orda Birlik diye bir Türkçe gazete çıkıyor. Üniversitedeki Türk gençleri de Köprü diye bir dergi çıkarıyorlar. Eğitimci Hayati Yavuzer öğrencileriyle güzel bir çaba ortaya koymuş. Biz Türkiye'yi hakkıyla temsil ettik diye düşünüyorum. Festivalin doruk noktası Struga Köprüsü üzerinde şiir okumada katılan yetmiş şairden otuzuna yer verdiler. Orada hem ben Türkiye adına şiir okudum, hem de KKTC adına Mehmet Kansu şiir okudu. Türk şiiri için olumlu izlenimler bıraktık diye düşünüyorum.

- Yirmi yıldır Avrupa'daydınız. Türkiye'ye yeni geldiniz. Nasıl geçineceksiniz? Şiirleriniz, kitap gelirleriniz geçinmenize yetecek mi?

- Aslında benim gibi bir şairin şiir kitaplarından, bestelenmiş şiirlerinden alacağı gelir ile geçinebilmesi gerekir; ama gerçek öyle değil. Çünkü Türkiye'de sanatın, sa-

" Türkiye'de yaşıyoruz. Her türlü sürprize açık şekilde, bunu göze alarak geldik. Ben her şeye rağmen yurdumda yaşamayı, yurtdışında daha olanaklı olmaktan üstün tutuyorum. Onun için hiçbir şey beni şaşırtamaz. "

natçının hakkı bugüne kadar doğru dürüst korunagelmedi. Sanatçıyı koruyan yasalar yoktu. Size bir örnek vereyim; Almanya'da benim bir şiirimin radyoda okunması 125 mark, iki şiir okunursa 250 mark, iki katı. Bu dediğim birkaç yıl önce. Benim şiirimden oluşan bir müzik parçasının bir yerde çalınması 100 mark. Adını verdiğim Yeni Türkü grubunun Fransa'da verdiği bir konserde benim iki şiirimden oluşan parçalarını okumak üzere üyesi olduğum MESAM'a 110 milyon lira ödediler birkaç yıl önce. Tabii bunlar öyle çok sık olan şeyler değil. Oysa 1980'den beri radyolarda, televizyonlarda benim şiirlerimden oluşan besteler birçok kez çalındı durdu. Ben bundan hak ettiğim geliri alamadım. MESAM'a kaset çıkarırken bandrol bedeli olarak kaset şirketlerince yatırılan paralar da komik. Örneğin en son Fuat Saka benim Hamsiye şiirimi besteledi, Lazutlar III kaset ve CD'sinde yer verdi. Bu parçaya klip çekildi, televizyonlarda gösterildi. Bütün bunlar için MESAM'a ödenen para 39 milyon veya 59 milyon gibi bir şeydi. Ayrıca adımı klibe yazmamışlar, kaset kapağında şiiri yanlış basmışlar. Ben de onları mahkemeye verdim.

Kitaplara gelince, yüzde on-on beş arası telif ödeniyor. Kitap bin adet basıyor, elinize kitabın çıktığı andaki fiyatı üzerinden bir para ödeniyor. Bir yıl içinde kitabın fiyatı dörde katlanıyor. Yazar hakkı olarak size 25-30 kitap verilmiş oluyor. Bunları eşe dosta imzalıyorsunuz. Sonra gidiyorsunuz, yayınevinden birkaç kat arttırılmış fiyatı üzerinden kendi kitabınızı alıyorsunuz. İşte böyle komik şeyler oluyor. Tanıtımınız yok, arayıp soranınız yok, şiir aşkına sizin için yazı yazan yok. Artist değilsiniz, bir dizide başrol oyuncusu değilsiniz, televizyonda bir eğlence programının sunucusu değilsiniz. Onun için sizin kitabınız kolay kolay bitmez. Bu yüzden, burada geçinmek için ben de dizi yazıyorum diyebilirim. Sanatçının, yazarın, şairin hakkını koruması olayı da Türkiye'de biraz yanlış algılanıyor. Sükse yapmak, ona buna dalaşmak, huysuz görünmek diye niteleniyor. Bunu diyenlerin, böyle düşünenlerin birçoğu da emekten yana, toplumcu kişilikler. Ben de böyle basit, yalın düşünüyorum! Ben kendi hakkımı koruyamazsam başkasınınkini nasıl koruyayım? Türkiye'de paket düşünme, özet bilgi edinme, her şeyden biraz anlama entelektüelliği oldukça gelişkin. Türk şiirini bileceksin de ne olacak, al bir antoloji, işi kestirmeden hallet. Bu yüzden, özellikle şairler için büyük bir antoloji tehlikesi ile karşı karşıyayız. Gençlik zaten yüzeysel, özet bilgilenmeye koşullandırılmış, şairin kitabını almak yerine antolojisiyle yetinmek hem daha ekonomik hem de daha kolay. Bu arada bazı uyanıklar da, içlerinde gençlik hevesi olarak kalmış şair olmayı antoloji hazırlama yoluyla gerçekleştirme yolunu bulmuş durumdalar. Adam elli altmış yaşında, gençliğinde şiir yazmış ama tutturamamış. Otuz yıl sonra bir işten emekli olunca hemen bir antoloji hazırlıyor. Belli başlı şairleri aldıktan sonra kendince önemsemediklerini, kıskandıklarını ya antolojisine almıyor ya da onlardan bir iki şiir koyuyor. Kendindense, yaşıtı usta şairler düzeyinde bol bol şiire yer verip kendi eliyle kendini şiir tarihine mal ediyor! Bunun için de kimseden ne izin alıyor ne de bir ödemede bulunuyor. Birçok şairin kitaptan kazanamadığı parayı da onların sırtından kazanıyor! Doğrusu ilginç bir durum. Bir taşla üç kuş vuruluyor. Tam 80 sonrasının "Benim şairim işini bilir," mantığı. Yazar örgütleri, yasalar, vız gelir tırıs gider. Ama işte benim gibi bir deli çıkar, uzayacağını da bilse mahkemeye başvurur, elinden geldiğince de uğraşır. Şimdi böyle bir davayı kazanmış durumdayım. Söz konusu yayınevi son anda Yargıtay'a başvurdu. Bir iki ay içinde dava sonuçlanacak. Bu davanın kazanılması demek; bundan sonra bu alanda da öyle her istediğini herkesin yapamayacağı bir sonuç ortaya çıkacak sanıyorum.

Türkiye'de yaşıyoruz. Her türlü sürprize açık şekilde, bunu göze alarak geldik. Ben her şeye rağmen yurdumda yaşamayı, yurtdışında daha olanaklı olmaktan üstün tutuyorum. Onun için hiçbir şey beni şaşırtamaz.

- Şiir dışında hiç kitabınız var mı?

- Var. Nasıl Bir Trabzonspor diye bir deneme kitabı. 2000 yılı öncesi, Mehmet Ali Yılmaz'ın başkanlığının devrildiği kongre öncesi, benim de üyesi olduğum Trabzonspor'un gelecekteki yapılanması ile ilgili bir kitap. Ben şiire futboldan önce mi başladım sonra mı bilemiyorum. Trabzonspor benim mahallemde kuruldu. Bulabildiğim yayımlanmış ilk şiirimin adı da Trabzonspor'dur. 8 Ağustos 1968, Bayraktar gazetesi. Lisedeyken bir ara Hizmet gazetesinde spor sayfasını tek başıma yapıyordum. Lise ikiye kadar da amatör olarak futbol oynadım. Şenol Güneş, Turgay Semercioğlu ile lisede aynı sınıfta üç yıl okudum. Şenol'un ilk kaleci fotoğrafını da Hizmet gazetesinde ben yayımladım. İkisiyle de arkadaşlığımız sürüyor. Trabzonspor'un yine eski günlerdeki gibi başarılı olacağı günleri sabırsızlıkla bekliyorum. Gerekirse kulüpte görev de alacağım.

- Bu güzel söyleşi için çok teşekkür ederim.

- Ben de sana teşekkür ederim. İnşallah bu uzun söyleşimiz bütün olarak yayımlanır. Çünkü bunlar, yarın ölüp gideceğiz, neler yaşadığımızın belgesidir. ■

Yaşar Miraç şiirinin olgunluk dönemi

"Benim için şiir ile yaşam çoğu zaman birbiriyle yarışan ve başa baş koşan iki at gibidir. Ben yaşantısı ile şiiri farklı görünen ozanlardan değilim. "

❒ Sennur SEZER

Her şiir yazanın şair olmadığı bilinir de şairi şair yapan özellikler gözden kaçar. Bu özellikler için çok yazılıp çizildi ama bence ilk özellik, şiir yazanın egemen şiire karşı çıkabilmesi, var olan şiiri değiştirmek için işe başlamasıdır. Bu işe başlayış yadırgatıcıdır çoğunlukla, eskilerin "gerçekleşmesini" uygun görmedikleri bir estetik anlayıştadır. Belki bir iki usta onaylar ilk adımları. Ama şiiri değiştirmeye gelen genç inatçıdır ve kısa sürede kanıtlar kimliğini, şiir anlayışını onaylatır. Bu anlayış ve şiir yapısı kimi zaman yeni şairlerin katıldığı bir akım durumuna gelir, kimi zaman da bu şiirden etkilenenler bu şiire görünüşte benzemeyen şiirler yazarak yeni kimlikler oluştururlar. Bu tanımın sizlere kimleri hatırlatacağını bilemem. Ama Yaşar Miraç bu aşamaları kısa sürede aşarak Türk şiirinin kendine özgü adlarından biri durumuna geldi. Hem de bu soy şairlerin çoğu gibi genç yaşta.

1953 yılı Trabzon doğumlu olan Miraç, şiirinin biçiminde Karadeniz halk müziğinin ritmini, türkülerin söylenişinde kimi dizelerin yinelenişindeki sözcük bölünmelerini şiirine, çağdaş bir anlayışla yorumlayarak, uyguladı.

" (...)
fındıklıklar arasından
derelere derelere
civan sulara oy uşak
gider kızlar çamaşıra
oy seleler örme sele
çıtırdarlar ara sıra
çıtı çıtı
çıtı çıtı"

(Fındıklıklar Arasından, Trabzonlu Delikanlı)

Bu biçim yeniliğini Lazcaz'da tüm şiiri hecelerden oluşturduğu şiirlerle noktaladı. Bu şiirler ilk bakışta dadaist akımın etkisinde gibi görünüyorsa da dizelerin bölümü belli bir ritmi korumak içindi. Şimdi "ha" adlı şiirin ilk bölümünü alıntılayalım. Dikkat edilirse burada Trabzon ilçelerinin adları sayılmaktadır. 'Ha!' ünlemiyse, horonların vazgeçilmez tempo tutuş, hızlandırış ünlemidir :

"ha haç
ka li
ha maç
ka li
ha ton
ya li
ha yom
ra li
gi de
lum ya
li ya
li "

Yaşar Miraç, şiirde ritmin kimi zaman okuru, okuduğunu anlamaz duruma getirecek kadar sarhoş ettiğini bilir. Bu yüzden altını çizmek isteği dizede uyak dışına düşer, daha doğrusu kendisinden üç dört dize önce ya da uzak dizelerle ses bağı kurar. 1001 Şiir'de de şiir tanımı yaptığı "şiir şiir" adlı çalışma ikiliklerle ve a-b/a-b/c-b/d-c düzeniyle başlamışken sona doğru uyak düzeni değişir:

"(...)şu ozanların başına/ şiir açtı neler neler //kimi şiir diye diye /deliliğe vurup gider//kimi kalemini kırıp/yavuz hırsız şiir çalar//kimisi de bencileyin/yaşamaktan şiirleyin// gün olur canından bıkar"

Yaşar Miraç'ın şiirinin içeriği başlangıçta Karadeniz emekçilerinin sevda ve acılarıyla yaşamlarıydı:

"(...)
çömlekçi denilen yerde
hey benim öksüz yüreğim
anadan doğdu doğalı
zor yaşayanlar gidiyor
oy benim öksüz yüreğim
sömürü testeresinde
kerte kerte can gidiyor

(Çömlekçi'li Çıraklara Türkü, Trabzonlu Delikanlı)

Karadenizli emekçinin yaşamı elbet tüm dünyadaki emekçilere benziyordu. Bu yaşamda elbet göç de, özlemler de, kırgınlıklar da yer alıyordu . Zamanla tüm dünyanın emekçileri, yaşam ve sevdalarıyla, ülkeleriyle yer aldı bu şiirde... Bence bunun başlangıç noktası Şili ile Söyleşi adlı şiiridir. Yaşar Miraç'ın bir ucu gurbette harcanan yaşamı şiirini de olumlu etkiledi. Kendi aşkları, acıları, şiir ve sorunları ve kendine sorun ettiği tüm olaylar da yavaş yavaş şiirlerinin konusu olmaya başladı.

Yaşar Miraç, tüm "has şair"ler gibi kendi sözlüğünü de, sözlüklerini de kurmuştur. Bu sözcükler kimi zaman halk türkülerinden kopup gelir, kimi zaman Miraç'ın belleğinden, şairliğinden: dobrak, sümücük, uşacuk, emice, sudalı ... "eski sözcükler eski/tıkamış dizeleri" diyen bir şairin alışılmış sözcüklerle elbette çok işi olmayacaktır.

Şiir ve Yaşam

Yaşar Miraç, 2002 yılında basılan 1001 Şiir adlı kitabının 'Sunu'sunda yaşamının şiirdeki payını şöyle açıklar:

"Benim için şiir ile yaşam çoğu zaman birbiriyle yarışan ve başa baş koşan iki at gibidir. Ben yaşantısı ile şiiri farklı görünen ozanlardan değilim. Yaşadığım her olayı, her duyguyu şiir diye yazmadım. Fakat çoğu benim için şiirdi, yazmadığım şiirlerdi."

Bu yaşam/şiir ilişkisinde yazmak/yazmamak ya da "mükemmeliyetçi davranmak" konusunda da açık yürekli davranıyor :

"Ozanların şiiri çok ya da az yazmaları öznel bir tutumdur. Eğer bu konuda mükemmeliyetçi davranılırsa, sonuçta az yazan bir ozanın bile şiiri tek şiire, tek dizeye kadar indirilebilir. Yani şiirde azlığın sonu yok, çokluğun da..."

Yaşar Miraç, değiştirmek için ayak bastığı edebiyat dünyasında haksızlığa baş eğmez ama emeğe saygılı, kendinden önceki kuşakların ustalarına vefalı davrandı. Onu Hasan İzzettin Dinamo'nun sağlığında yapılan bir kutlama gecesinde, kemençe eşliğinde gibi "Hasan Amca/Hasan Amca" diye türkü/ şiirini okurken anımsıyorum. Belki de şiirinin taşkınlığının dışlanmayıp "afacan bir çocuk gibi" gülümsemelerle karşılanmasında onun bu tavrının da payı vardı. Miraç yalnız kendinden öncekilerle değil, daha farklı bir şiir üreten, aynı paylaşmacı dünya görüşünü bölüştüğü yaşıtlarıyla da işbirliği yapmayı bildi. Beş genç şairin kapakları basma kumaşları anımsatan desenli mini mini kitapları sanırım Miraç'ın fikriydi ve herkesi etkilemişti. Bu kitaplar şimdi bu beş şairden hiçbirinin (Miraç'ın da) özyaşamöyküsünde yer almıyor ama Yeni Türkü akımının da ilk adımıydı. Sanırım Yeni Türkü müzik grubunun adını da o vermişti.

Yaşar Miraç ardında onca şiir, kitap ve emek yılıyla artık olgun bir şair. Ama 1001 Şiir de, Lazcaz da onun şiirinin olgunlaşsa da yeni biçemlere, değişimlere, değiştirimlere kanat açacağını müştuluyor. ■

**Lazcaz, şiir, Yaşar Miraç, Adam Yayınları, 142 s.*
**1001 Şiir, Yaşar Miraç, Bilim Sanat Galerisi, ciltli 823 s.*

Kadının ve Özgürlüğün Sesi

Neval el-Saadavi

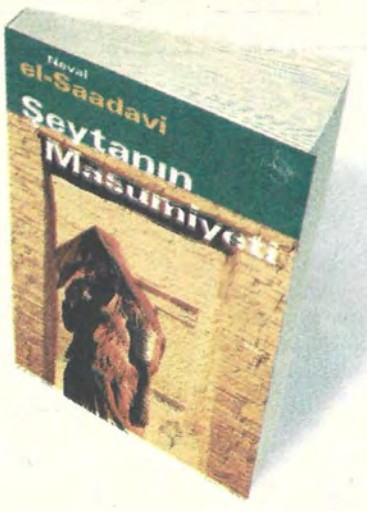

Şeytanın Masumiyeti

Mısırlı feminist yazar Neval el-Saadavi, gelenek denen amansız kıskacın can yakan gölgesini hep üstünde hisseden, ama tabularını aşamayan bir halkın öyküsünü anlatıyor.

Şeytanın Masumiyeti, Tanrı ile Şeytan, iyi ile kötü arasındaki ilişkileri yeniden biçimleyen, bu kavramlara bambaşka açılardan yaklaşan bir roman.

Kahire saçlarımı geri ver

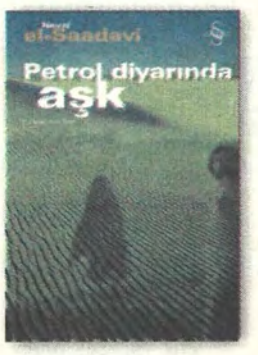

Petrol diyarında aşk

Kadının cennette yeri yok

EVEREST Ticarethane Sokak No: 53 34410 Cağaloğlu/İSTANBUL Tel: +90 212 513 34 20-21
Faks: +90 212 512 33 76 E-posta: everest@alfakitap.com www.everestyayinlari.com

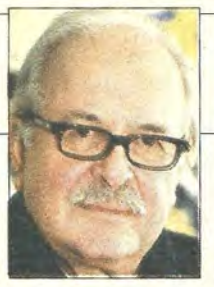

Fethi Naci
Seçilmiş Hikâyeler

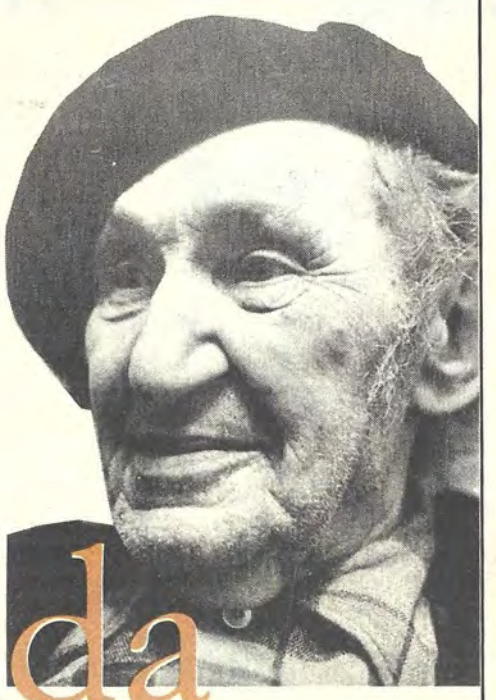

Alabanda
Halikarnas Balıkçısı (1886-1973)

Saç maşası satan adam güverte yolcularına ait sancak kıç omuzluğunun alabandasında dinelmiş bağıra bağıra mallarını methediyordu.

Günün son turuncu ışığı sönmek üzere idi. Denizin mavisi koyulaşmıştı. Dalga başlarından ise, çakmak çakılıyormuş gibi turuncu kıvılcımlar uçuyordu. Ufkun üzerinde parıldayan akşam yıldızı gökte bir gülüştü. Saç maşası satıcısının yüzünün yarısı turuncu yarısı açık menekşeydi. Adam, doğrusu, söz kuvvetiyle satıyordu. Sözler burgaçlanarak ve köpürerek ağzından şelâle halinde akıyordu. Etrafına halka olmuş çoğu erkekler ağızlarını açmış dinliyorlardı. Satıcının anlattığına göre gözü kârda değildi. Kâr mı? ne gezer efendim! Hatta ziyanına satıyordu. Kadınların en güzellerine saç maşası sağlamak üzere işte vapura binip diyar diyar gurbette geziyordu. Onları satmayacak, hediye edecekti.

Kendisi abur cubur satan alelâde bir işportacı değildi. Hâşa efendim! Ona yüksekten gelen bir ses, "Yürü ya kulum! Git de bu maşaları güzellere sat!" diye nida eylemişti, o da bu emir üzerine yola çıkmıştı. On kuruş ziyanla beher maşayı yirmi kuruşa hediye ediyordu. Zaten her isteyene hediye edemeyecekti. Çünkü elinde topu topu on beş tane kadar kalmıştı. İsteyen alır, isteyen almazdı. Yapacağı iş sadece onlara almak fırsatını vermekti.

Satıcının etrafında kalabalık halinde halka olmuş erkekler arasında yalnız iki dişsiz ihtiyar kadın vardı. Adam konuştukça ara sıra birbirlerinin yüzüne bakıp gülümsüyorlardı. Erkeklerin bazıları alaylı alaylı bakıyor, bazıları kaşlar çatık, ciddiyetle dinliyorlardı. Yalnız halka dışında gemi alabandasına şiltelerini sererek bağdaş kurmuş olan kadınlar tepeden tırnağa kadar göz kulak olmuşlardı. Adamın yanında toparlak yüzlü bir kadın oturuyordu. Oradan geçen bir Laz gemicinin tabirince, kadının sancak tarafının saçları maşalarla kıvırcık kıvırcık edildiği için dalgalı, iskele tarafının saçları için bonnaza sütlimanlık, yani düz. Adam maşaların bu marifetine işaret ediyordu. Ve permanat için gidip boşu boşuna bir sürü para vermemelerini, çünkü o maşalarla saçların istenildiği gibi kıvırcık ve bukle edilebileceklerini söylüyordu.

Alabandada oturanlar arasında iki çiftçi de vardı. Sabahtan beri birbirine "maksulların" nasıl olduğunu, havayı, yağmuru, kurağı tekrar tekrar sorup tekrar tekrar cevapladıktan sonra artık söyleyecek lafları kalmamıştı.

"Bukle" sözünü duyunca, onun, "U"sunu "O"ya çevirerek gevrek gevrek gülüşüyorlardı.

Saçlarının yarısı kıvırcık yarısı düz olan kadın güya utanıyormuş gibi başını bir eğiyor, bir de sağa sola çeviriyordu. Maksadı saçlarını dört tarafa göstermekti. Teskere alarak köylerine dönmekte olan iki er yavukluları için birer maşa aldılar. Satıcı oradan ayrılınca dört beş kadın teker teker giderek birer maşa aldılar.

Alabandada şiltelerin üzerine bağdaş kurmuş olup da maşa satışıyla ilgilenmemiş olanlar arasında otuz beş yaşlarında bir köy öğretmeni kadın vardı. Biraz önce annesinden fena halde dayak yemiş olan sekiz yaşlarında bir yaramaz oğlanı teselliye uğraşıyordu. Çocuk "Bu vapur on para etmez, babamın upuzun direkli bir yelkenli gemisi var" dedi ve bu sözlerinin öğretmen kadında ne tesir yaptığını anlamak için ona dikkatli dikkatli baktı.

Öğretmen elinden geldiği kadar hayret ve hayranlıkla! "Ah ne güzel!" dedi. Oğlan "Onun sahici direği, beyaz yelkeni var, bu kara kara tüten pis baca gibi değil" diye ilâve etti. Çocuk devamla: "Biz babamla Amerika'ya giderken balık tutarız. Bu vapur kadar balıklar!" dedi ve bu sözlerinin öğretmene güzel tesir ettiğini görünce heyecanlandı... Öğretmen çocuğun her söylediğine inanıyor gibi yapıyordu. Oğlanın yüzünde şanlı işler görenlere has bir gurur parladı ve "Gemi giderken biz hep rakı içeriz. Bardakla değil doğrudan doğruya şişelerden içeriz. Şişeleri bir mil uzağa atarız. Şişeler batar, hiç çıkmaz" dedi. Öğretmen: "Aman ne güzel!" diye ellerini çırptı. Bu sefer çocuk öğretmene, bu peri midir melek midir, diye düşünerek hayranlıkla baktı. Kadın cebinden çıkararak çocuğa bir avuç şamfıstığı verdi. "Rakım yok ama bak, bunları ben tuzladım. Belki hoşuna gider" dedi. Küçük yarı çekingen ve yarı hayran, fıstıkları yemeğe koyuldu. Oğlan, doğrusu pek erken yaşında kadın kısmının entrikalarına ve tuzaklarına uğruyordu. Fıstıkları çiğnerken göz ucuyla kadına baktı. İşte bu kadın o akşamın pembeleşen ışığında gül gibiydi; gülümsüyordu. Annesi gibi çatık kaşlı ve yaygaracı değildi. Oğlan kadına: "Sen evli misin?" dedi. Öğretmen "Hayır" dedi. Oğlan memnun oldu. "Ben büyüdüğüm zaman" dedi. Kadın elini sallıyarak, "Ona daha çok vakit var" dedi. Çocuk, "Eyi ya! ben büyüdüğüm zaman seninle evleneceğim" dedi. Öğretmen güle güle çocuğa sarılarak öptü. "Aman çok hoş olur. Aman seni sözüne bağlı tutmayayım bari. Belki o zamana kadar fikir değiştirirsin!" dedi. Çocuk "Ben büyüdüğüm zaman çok param olacak bir beygirim olacak, bir de tüfeğim, arslan kaplan avlayacağım, sabahtan akşama kadar, dondurma, elma şekeri ve kurabiye yiyeceğim" dedi. Öğretmen, "Hiç korkma onları ben yaparım" diye cevapladı. Öteki "Elbette yaparsın, beraber yiyeceğiz... Kırk tane oğlum olacak. Onlarla beraber oynayacağım. Ama bak kız çocuğu istemem!" dedi...

Bunlar böyle konuşurken iki üç adım ötelerinde Denizci Davut alabandaya dayanmış bir denize bakıyor ve sonra gözlerini yukarıda birinci mevki güvertesinin parmaklığına göğsünü yaslayarak ihtiyar İkinci Kaptan'la görüşen bir genç kıza çeviriyordu. Delikanlı o kadar şiddetle ve hayranlıkla bakıyordu ki, kızı, dönüp kendisine bakmaya mecbur ediyordu. Kız ona bakınca göz göze geliyorlardı... Davut gözbağcıymış gibi kızın bakışını tutuyordu. Gözler birbirine bağlanıyordu. İkinci Kaptan mühim bir şeyin vaki olmakta olduğunu anladı. Denizcinin gözünde ne merhamet ve ne de arzu vardı. Fakat bunlardan çok daha derin ve engin bir şey vardı. Davut kızı kendisini kabul etmeye zorluyordu. Bir güverte yolcusu, bir fukara olduğu için değil, fakat o kız gibi bir insan olduğu için bakışı kızın en mühim tellerini titretmekte olduğunu yaşlı kaptan sezdi ve bir bahane ile kızın yanından ayrıldı. Kısa bir an için de olsa bu iki insan aynı çeşitten iki mahluk olduklarını anladılar. İki kuş gibi ayrı dallarda oturup birbirine bakıyorlardı.

Deniz seyahati her insanı az çok âdet zincirinden ve her günkü hayat çemberinden dışarı fırlatır ve insan gönülleri arasında büyük bir sempati akıntısı dolaştırır. İnsanlar gemiye birbirinin yabancısı olarak binerler.

Aradan bir iki gün geçince yabancılık duygusunun çoğu ortadan kaybolur. Şehirde ise birkaç eş dost müstesna insanlar yabancı olarak doğdukları gibi yabancı olarak yaşar, yabancı olarak da ölürler.

Birdenbire Davut gülümsedi, kız da gülümsedi. Bu, yabancılığı bir kenara atmak, tanışmak ve birbirini kabul etmekti. Belki de aralarında cereyan eden şeyden cinsiyet farkının -yani birisinin erkek ve ötekisinin dişi olmasının- payı vardı. Aralarında gözle görünmez kudretli bir bağ peydahlanmıştı. Bu bağ sınıf, zenginlik, fukaralık gibi yeryüzünün bir sürü mülâhazalarını aşıyordu. Bir an için Davut'un gözü kızın dudaklarına ve göğsüne indi. Kadının farkına varmadan göğsünü kabartışı bir kendini verişti.

İhtiyar Kaptan salonun merdiveninden inerken gemi kâtibine rastgeldi. Neden bilmedi fakat ona: "İnsan ne muamamalı mahluktur" deyip geçti. Kâtip, acaba bizim moruk aklını mı oynattı diye başını sallayıp işine gitti.

Teskere alıp köye dönerken yavuklularına saç maşası almış olan erler, çocuğa bir avuç şamfıstığı vermiş olan köy öğretmeni kadın, Denizci Davut ve birinci mevkideki kız artık ölünceye kadar, gelip geçmiş o kısacık anı unutmayacaklardı. Ciddi ve mühim saydıkları bin bir hatırayla dolan varlıklarına bu ufak tefek şeyler sanki cennetteki meleklerin geçer ayak gönüllerine düşürmüş olduklarını gülümsemelerdi. ■

(Türk Hikâye Antolojisi, İstanbul 1967, s. 56-60)

Siz de kediseverlerden misiniz?

Deniz Kavukçuoğlu

Kedi sahiplerinin büyük bir zevkle okuyacakları, kedilerle ortak bir yaşam sürmemiş olanların da kedilere yeni bir bakış kazanacakları bir kitap var karşınızda: *Kedi Gülüşü*. Anılarıyla çok ses getiren Deniz Kavukçuoğlu aslında yine "an"lardan söz ediyor, ama bu kez küçük dostlarıyla geçirdiği anlar söz konusu. Ama bu kitap, sadece kedili anılardan oluşmuyor, Türk ve dünya edebiyatından kedili alıntıları da okurlarıyla paylaşıyor. *Kedi Gülüşü*'nü bitirdiğinizde sizin de yüzünüzde muzip ve kedice bir gülümseme belirebilir, dikkat edin!

DK DOĞAN KİTAP

www.dogankitap.com.tr

Üç Dinin Buluştuğu Kent, İstanbul

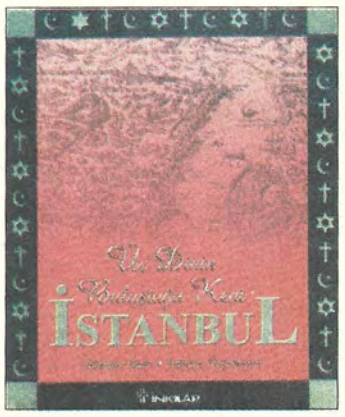

Üç Dinin Buluştuğu Kent, İstanbul, büyük boy ciltli ve kuşe kâğıda basılmış. İçeriğin hak ettiği görsel özen gösterilmiş kitaba. Anlatılar çizim, minyatür, mozaik, tablo ve fotoğraflarla zenginleştirilmiş. Fotoğraflar Beyhan Akkoyun, Artür Büyüktaşçıyan ve İzzet Keribar imzalarını taşıyor.

❒ Gülsüm CENGİZ

Her gün, Kuzguncuk Çarşı Camisi'nin yanındaki Surp Kirkor Lusavoriç Ermeni Kilisesi'nin önünden geçerken bu kentte, bu kentin bu küçük köyünde yaşadığım için sonsuz bir sevinç duyarım. İki ayrı dinin yan yana duran bu iki tapınma yeri, hoşgörünün ve insan olmanın simgesi gibidir. İlk kez, küçük bir çocukken karşılaştığım bu görüntünün, değişik inanışlara sahip sınıf arkadaşlarımın, bu küçük köydeki yaşam biçiminin, bugünkü dünya görüşümün ve kimliğimin oluşmasında önemli katkısı olduğuna inanıyorum.

Üstelik, Kuzguncuk'taki değişik inanışlara ait tapınma yerleri bunlarla sınırlı değildir. Denize doğru inen İcadiye Caddesi'nin bitiminde Beth Yaakov Sinagog'u yer alır. Bunun dışında, Kuzguncuk'ta H. Panteleimon, H. Georgios Rum Ortodoks kiliseleri ve Virane, Kal de Ariva Sinagog'u vardır. Beylerbeyi'ne doğru giderken, solda denizin kıyısında Üryanizade Camisi yer alır.

Burada ezan sesine, kilise çanlarının sesi karışır. Komşular, birbirinin inanışına, bayramlarına, törenlerine, gelenek ve göreneklerine saygı gösterir. Kuzguncuk, Cengiz Bektaş'ın bir kitabında belirttiği gibi, "Hoşgörünün Diğer Adı"dır.

HOŞGÖRÜ ORTAMI

Üç Dinin Buluştuğu Kent, İstanbul kitabını sizlere anlatmak istediğim bu yazıya; insanca buluşmanın ve hoşgörü ortamının hâlâ sürdüğü Kuzguncuk'tan başlamak istedim. Tıpkı, kitabın yazarları Sennur Sezer ve Adnan Özyalçıner'in yaptığı gibi... Onlar da, kitabın giriş yazısında; İstanbul'daki ayrı inanışlara sahip olan insanların bir arada yaşadığı hoşgörü ortamını, bunun tarihteki temellerini anlatırken; "somut bir örnek olması için, Boğaziçi'nin Anadolu yakasında küçük bir köy olan Kuzguncuk'a bir göz" atıyorlar. Sonra da, bizi İstanbul'un öteki semtlerine götürüyorlar:

"Kocamustafapaşa ya da Samatya gibi Hıristiyanlarla Müslümanların birlikte yaşadıkları semtlerde, Müslümanların Hıristiyan komşularının çocuklarının vaftiz törenleriyle nikâh ve düğünler için kiliseye gittikleri; Hıristiyanların da Müslümanların evlerinde okuttukları mevlitlere katıldıkları çokça görülmüştür.

Bugün Büyükada'daki Aya Yorgi (Ayios Yeoryios) Manastırı'na, manastırın kutsal gününde insanlar, inanç ve din ayrımı gözetmeden (Rum, Ermeni, Müslüman, Yahudi) dileklerinin yerine gelmesi, sıkıntılarından kurtulmak için Aya Yorgi tepesine yayan tırmanırlar."

Sennur Sezer ve Adnan Özyalçıner'in birlikte yazdıkları kitap, insanların farklılıklarıyla bir arada yaşadığı dönem ve yerleşim yerleri konusunda kapsamlı, doyurucu bilgiler veriyor.

FATİH DÖNEMİ

Üç Dinin Buluştuğu Kent, İstanbul kitabı; yukarıda kısa bir alıntı yaptığım Giriş bölümüyle başlıyor. Bu bölümde; 1453 Baharında Bizans'ta Son Durum, Mezhep Kavgaları, İstanbul'un Alınışı, İstanbul'da Yeni Yapılanma ve Yerleşim konuları anlatılıyor. Günümüze örnek oluşturması ve İstanbul'daki hoşgörü ortamının temellerini anlamamız bakımından, İstanbul'u alan Fatih Sultan Mehmet'in davranışlarına bir göz atmakta yarar var:

"Fatih Sultan Mehmet, Hıristiyanların sevgisini kazanmak amacıyla onların koruyucusu olduğunu göstermek için şeriat hukukuna göre kendi payına düşen beşte bir tutsağı kölelikten azat etti. Fener yöresindeki evleri onlara verdi. Yeni İstanbul'un ilk Rum mahallesi böyle oluştu."

"Haziranın birinden sonra da yeni bir Rum Patriğinin seçimi için girişimlerde bulundu." "Ölen patriğin yerine yeni seçilecek patriğin seçiminin 'Bizans döneminde nasıl yapılıyorsa yine öyle yapılmasını' buyurdu"

Patrik seçilen "Gennadios, Pammakaristos Manastırı'nın kuzeyinde bulunan, kendisi için hazırlanmış bir sarayı yerleşti. Fatih'in kendisine verdiği berata göre: Gennadios'un kişisel dokunulmazlığı garanti ediliyordu. Vergi muafiyeti, makam güvenliği ve kendisine tam bir özgürlük tanıyan bu berat, kendisinden sonra gelecek patrikler için de geçerli olacaktı. Beratta aynen şöyle deniyordu:

'Kimse Patrik'e baskı yapmasın; kim olursa olsun hiçbir imse kendisine karışmasın; Patrik ve yanında bulunan büyük rahipler her türlü genel hizmetlerden sonsuza kadar azade olsun."

"Aynı beratta Rum halkına da (genelde Hıristiyanlara) ayrıcalıklar tanınmıştı."

Ne var ki, bu hoşgörü ortamı, bu bir arada yaşama kültürü, zaman zaman önemli yaralar almıştır. Giriş bölümünde bu konu şöyle anlatılıyor: "Fatih'in ölümü üstüne çıkan kargaşada, Veziriazam Karamani Mehmet Paşa öldürülerek varlıklıların konakları yağmalanmıştır. Bunların arasında Musevilerin evlerinin de bulunduğu kayıtlara geçmiştir. En önemlisi, 20. yüzyılın ikinci yarısında patlak veren 6-7 Eylül olaylarıdır. Dönemin iktidar partisinin siyasal kışkırtmasıyla İstanbul'da Rum ve Ermeni vatandaşların evleriyle işyerleri ve kimi kiliseler yağmalanarak bir kargaşa ortamı yaratılmak istenmiştir. Can kaybı olmayan bu olaylara İstanbul halkı katılmazken fanatikler olayı büyütmüştür. Olaylar, İstanbulluların soğukkanlı davranışı, hoşgörülerini yitirmeyişleri karşısında çabucak yatışmış, yaraların bir an önce sarılma olanağı bulunmuştur.

BARIŞ İÇİNDE BİRLİKTE

Bugün inanç özgürlüklerinin barış içinde birlikte yaşandığı tek kent İstanbul'dur."

Ne var ki, yaşanan bu olaylardan sonra, kimi Rum yurttaşlar Yunanistan'a göç etmek zorunda kalmışlardır. İçleri kan ağlayarak. Onlardan biriyle 2001 yılında uluslararası bir sendikal konferansa katılmak için gittiğim Atina'da karşılaşmıştım. Grupla birlikte gezerken Türkçe konuştuğumuzu görünce, gözlerinin içi parlayarak gelip sordu:

"Hanginiz Üsküdarlı?"

Kuzguncuk'ta yaşadığımı söyleyince çok sevindi. "Ben orada vaftiz olmuşum" dedi.

Sennur Sezer ve Adnan Özyalçıner'in birlikte yazdıkları kitap; işte bu yüzden çok önemli. İnsanla-

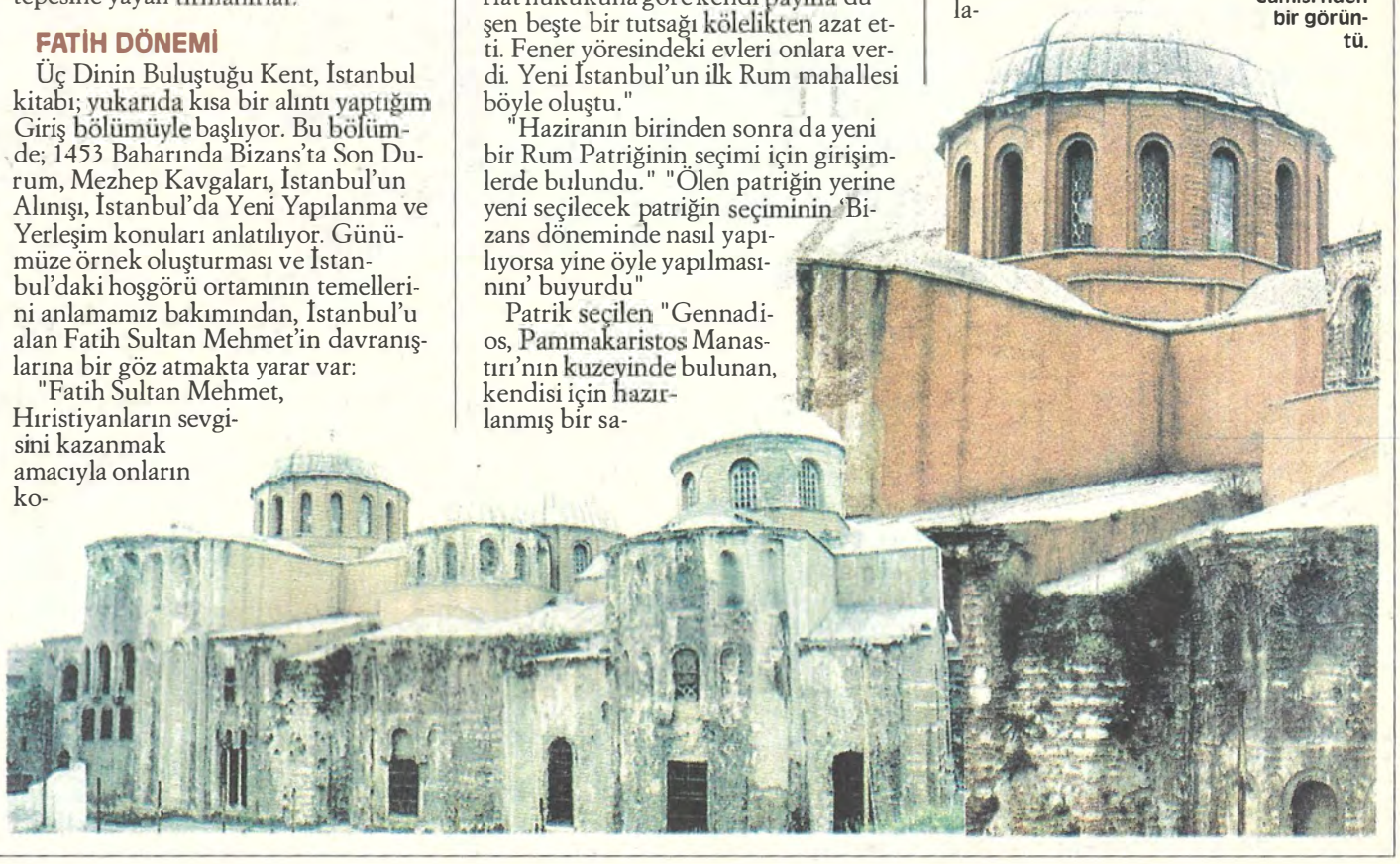

Zeyrek Kilise Camisi'nden bir görüntü.

rın farklılıklarıyla bir arada yaşadığı dönem ve yerleşim yerleri konusunda kapsamlı, doyurucu bilgiler veriyor. İnsanlığın kültür kalıtı içinde, İstanbul'un neden bu kadar önemli bir yeri olduğunun altı bir kez daha çiziliyor.

EDEBİYATIN TADI

İstanbul üzerine, daha önceden "İstanbul'un Taşı Toprağı Altın" adlı bir kitap daha yazmış olan Sennur Sezer ve Adnan Özyalçıner; "Üç Dinin Buluştuğu Kent, İstanbul" kitabını, yoğun bir araştırma sonucunda, büyük bir titizlikle hazırlamışlar. Üstelik bu kitap yalnızca bir cami, kilise tanıtma kitabı da değil. Biri şiir, öteki öykü dalında usta iki kalemden çıkmış olan bu kitabı okurken, edebiyatın da tadını alıyorsunuz. Kitap, bu alanda önemli bir kaynak oluşturmasının yanı sıra bu yönüyle de oldukça ilginç.

Kitabın sayfalarını çevirirken bildiklerinizi anımsamanın yanı sıra bilmediğiniz pek çok bilgiye ulaşıyorsunuz. Onun da ötesinde, birçok uygarlıklara beşik olmuş, onların kültür sanat kalıtlarına ev sahipliği yapmış bu kente topluca bakma olanağı buluyorsunuz.

Üç Dinin Buluştuğu Kent, İstanbul kitabı, çeşitli bölümlerden oluşuyor. Bu da aradığınızı kolayca bulmanız açısından büyük bir kolaylık sağlıyor.

Kitap şu bölümlerden oluşuyor: Giriş, Camiler, Kimlik değiştiren kiliseler (kiliseden camiye dönüştürülen yapılar), İlk camiler, Büyük külliyeler ve selatin camileri, Sinan camileri, Balyan camileri, Mescitler, Namazgâhlar, Cemevleri, Sinagoglar, Kiliseler, Rum Ortodoks kiliseleri, Ermeni kiliseleri, Ermeni Katolik kiliseleri, Ermeni Protestan (Evangelist) kiliseleri, Öteki kiliseler, Öteki cemaatlere ait kiliseler, Manastırlar, Ayazmalar ve Kaynakça...

Yalnızca kitabın kaynakça bölümüne bakmak bile, yazarların nasıl yoğun bir araştırma sonucu bu kitabı oluşturduğunu bize gösteriyor. Bunun dışında, bir "İstanbul" yazarı olan yazar Adnan Özyalçıner'in İstanbul'a yakınlığını ve sevgisini satırların arasında duyumsayabiliyorsunuz; öykü tadında bir anlatımla...

Üç Dinin Buluştuğu Kent, İstanbul, büyük boy ciltli ve kuşe kâğıda basılmış. İçeriğin hak ettiği görsel özen gösterilmiş kitaba. Anlatılar, çizim, minyatür, mozaik, tablo ve fotoğraflarla zenginleştirilmiş. Fotoğraflar Beyhan Akkoyun, Artür Büyüktaşçıyan ve İzzet Keribar imzalarını taşıyor.

KÜLTÜREL BAŞKENT

Kitap; konuyla ilgili araştırmacıların yanı sıra, yaşadığı kenti tanımak isteyen İstanbullular için ve hoşgörünün kaynağına inmek isteyen bütün okurlar için ilginç bir başvuru aracı. Severek okuyacağınıza inanıyorum. Bu yazıyı; kitaptan bir alıntıyla bitirmek istiyorum:

"Bugün, tarihten devraldığı çeşitli kültür zenginlikleriyle, halkının yaşam biçimiyle, gelenek ve görenekleriyle, inanç özgürlüğünü somutlaştıran ayrı dinlerin aynı mekânlarda birlikte yükselen yapılarıyla kültürel başkentliğini sürdürüyor.

Ayrı inançlardaki insanların tarih boyunca birlikte, barış içinde yaşadıkları bir kent olarak da üç dinin başkenti olmaya hak kazanıyor. Hem de tek başına. Tarihsel ve kültürel geçmişiyle biricik olarak. Biricikliğini bugün de sürdürerek..." ■

Üç Dinin Buluştuğu Kent İstanbul
/Sennur Sezer – Adnan Özyalçıner/ İnkılâp Kitabevi/360 s.

Çağdaş Dünya Edebiyatından:

BANA VEDA ETME
Anastasia Kalyoncu

Roman

Hikâyemiz, aşk şehri Gümülcine'de geçiyor. Buradan her geçen, bir parçasını burada bırakıp, bedeninde Anadolu'nun kokusunu duyacak. Bu gizemli tutkunun dünyasına iyi yolculuklar.

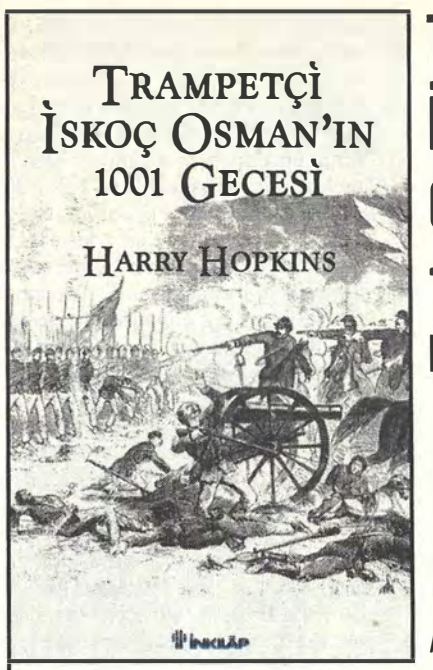

TRAMPETÇİ İSKOÇ OSMAN'IN 1001 GECESİ
Harry Hopkins

Roman

Konusu çoğunlukla 19. yüzyıl Mısır'ında geçen kitapta, hayali kahramanlarla tarihi kahramanların bazen size tanıdık gelen olayların, bazen de tamamıyla kurgusal bir olayın içinde hemhal olduklarını göreceksiniz...

İNKILÂP
www.inkilap.com

TÜRK EDEBİYATI'NIN DÜNYA'YA AÇILAN YENİ PENCERESİNE DAVET

İlk

İNGİLİZCE
BİLİMSEL TÜRK EDEBİYATI DERGİSİ

Journal of Turkish Literature

Türk Edebiyatı'nın 12 asıra yayılan eserlerinin dünyaya tanıtılması için **Syracuse University Press** işbirliği ile yayımlanan bu dergide önde gelen uzmanların özgün bilimsel çalışmaları yer almaktadır.

50 ABD Doları (veya T.L. karşılığı)

Türkiye'den siparişler için	Dünya Dağıtımı
Yapı Kredi Bankası	Syracuse Universty Press
Bilkent Şubesi	1600 Jamesville Avenue
940000-3 hesap	Syracuse, NY 13244-5160
Bilkent / Ankara	USA ABD

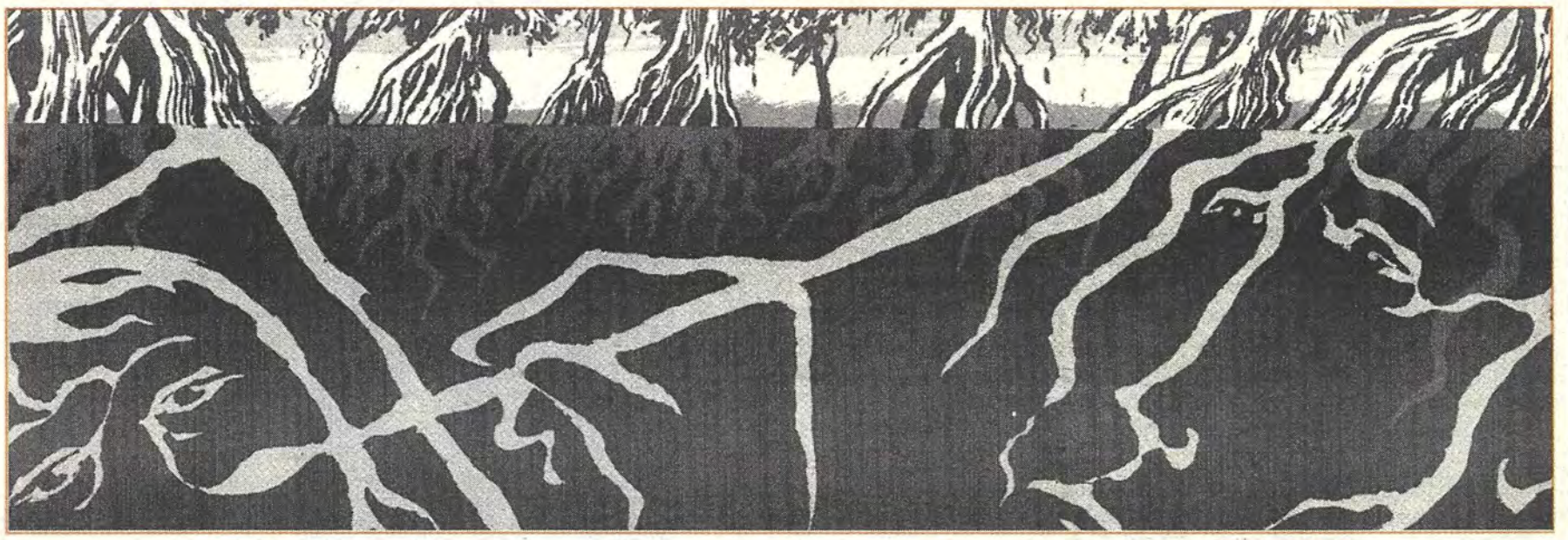

Bir doğum hediyesi olarak 'Kızılderili Çiçek'

Özlem Tezcan Dertsiz'in Pervaz Yayınları'ndan çıkan Şimdi Gitsem Güz adlı kitabı, çoğunu dergilerden okuduğumuz şiirlerden oluşuyor. Şiirlerde menopoza girmiş dünyanın şair üzerinde bıraktığı etkileri görmemek mümkün değil.

❒ Betül TARIMAN

Bilenler bilir taşrada şair olmak en az taşrada yaşamak kadar zordur. Tek dostunuz posta kutunuza gelen ya da bir gazete bayiinden edindiğiniz edebiyat dergileridir. Bu uzaklık sizi yorsa da ayda yılda belki çağrılı olduğunuz bir etkinlik sizin dış dünya ile bağlantı kurmanızı sağlar, yeniden dolup taşmak üzere yaşadığınız kente geri dönersiniz.

İşte taşrada şair olmak böyle bir şeydir. Yazmak ve şair arkadaşların yazdığı şiirleri, yazıları dergilerden izlemek türünden bir şey. On bir yıl önce geldiğim Kastamonu'da zaman böyle geçti. Bu on bir yıl içerisinde bir kitap bir de çocuk büyüttüm. Dünya Yerel Yönetim ve Demokrasi Akademisi tarafından (WALD) mahalleleri ve muhtarlıkları güçlendirme projesi kapsamında Kastamonu'da kurulan Konyalı Konağı'nda gönüllü olarak çalıştım. Arkadaşım Mine Özgür ile birlikte imza günleri düzenledik. Dört yıldan bu yana ise Rıfat Ilgaz adına düzenlenen şiir yarışmasının hem kurucusu hem de jüri üyesiyim. Şimdi ise kurduğumuz şiir atölyesinde hem çalışmalarımızı sürdürüyor hem de Toplu Fotoğraflar adıyla bir şiir dergisi çıkarıyoruz.

Bu geçen zaman sürecinde çok değil altı yıl önce Özlem Tezcan Dertsiz ile de Kastamonu'da karşılaştık. Görevi gereği geldiği Kastamonu'da henüz o sıralar o şiirin adresini arıyordu. Sonunda buldu da. Şiirler yazdı, yayımladı. Onun bu süreç içinde yaptıklarını belki de şairin yakında Pervaz yayınlarından çıkan Şimdi Gitsem Güz adlı kitabının arka kapağında yazanlar anlatıyor.

"Özlem Tezcan Dertsiz, 1972 yılında, Edirne'de doğdu. Eğitimini, liseyi bitirene dek bu güzel kentte tamamladı. 1992 yılında, Marmara Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenliği Bölümü'nü bitirdi. Edirne, İstanbul ve Kastamonu'dan sonra Bursa'da sürüyor öğretmenliği. Şiir yaşamındaki en serin mavi, Yaşar Nabi Nayır Gençlik Ödülü'nü Alphan Akgül'le paylaşması oldu. Aynı yıl Ali Rıza Ertan Şiir Ödülü'nü aldı. Yine aynı yıl CUMOK'un düzenlediği şiir yarışmasında birincilik ödülünü kazandı. 2003 yılında ise, Bursa Kültür Sanat Vakfı'nın öğretmenler arasında düzenlediği mektup yarışmasında birincilik ödülünü aldı. Şiirleri Varlık, Akatalpa, Dize, Agora, Bahçe ve Pencere gibi dergilerde yayımlandı, yayımlanıyor. "Şimdi Gitsem Güz" ilk şiir kitabı. Şimdilerde ise uzun emekler vererek oluşturduğu şiir kitabına bir de çocuk ekledi. O şimdi bir anne. Bundan sonra şiir serüveni çocuğuyla birlikte sürecek.

HAYAT

Özlem'in hiç de erken olmayan bir zamanda Pervaz Yayınları'ndan çıkan Şimdi Gitsem Güz adlı kitabını okuduğumda dünyanın kirlenmişliğine bir çare gibi duran şiirlerle karşılaştım. Çoğunu dergilerden okuduğum bu şiirlerde menopoza girmiş dünyanın şair üzerinde bıraktığı etkileri görmemek mümkün değil. İşte bir iki örnek: "ay battı anne, çocuklar kanıyor/ sarhoş kent topluyor çekmecelerini/ pantolonu yırtık uçurtmalar firarda/ kim sobeler devler ülkesinde Gulliver'i", "kalbimi açıyorum yosunlu bir İstanbul/ 'insandan dönen' yüzlerin donuk telaşı/ Kızılderili bir çiçek ok atsa da güneşe/ kimse kimseyi almıyor kabilesine"

ŞEHİRLER

Şehir ve yaşam önemli bir yer tutar insan hayatında. Gidilen, dönülen kentler, geride bırakılanlar, alışamamanın sıkıntısı... Özgeçmişine baktığımızda birden fazla kent gezmiş olan Tezcan'ın yeni yerleştiği kent Bursa'ya alışamamasının etkisiyle şu dizeleri düşürdüğü görülür:

"elmayı koparırken dalını gücendirmiş/ işliyor acımasız bağ makası bu şehrin/ sağım solum sobe sırların aynasında/ eski düşlere iki beden büyüğüm/ keşke fark etmeseydim korkarım/ korkarım ah büyüdüm"

Onun bu bunaltıyla yazdığı dizeler bir yana oysaki şehirler şairleriyle, şairler de şehirleriyle anılırlar. Bugün Kayseri denilince akla Halim Şafak, Sinop denilince İlyas Tunç, Diyarbakır denilince A. Hicri İzgören, Safranbolu denilince de Hüseyin Avni Cinozoğlu'nun gelmesi bundandır. On bir yıl önce Kastamonu'ya geldiğimde adımın bu şehirle birlikte anılacağı benim de aklıma gelmezdi. Kim bilir belki bundan sonra Özlem'i de Bursa şehri ile birlikte anacağız. Bursa ile özdeşleşecek Özlem'in adı.

AŞK

Ve yine, yiten aşka, aşklara ilişkin yazılan şiirler de Şimdi Gitsem Güz adlı kitapta dikkati çeker. Belli belirsiz ağrılarla gidip geldiği o dipsiz kuytuyu, gelgitlerini resmeder, duyumsatır okuyucuya. İçsel konuşmalar şeklinde yazılmış olan bu şiirleri okuduğunuzda yitirdiğiniz aşkları hatırlamamanız mümkün değildir. O sadece elindeki fenerle anılarınıza ışık tutar.

"her aşk yanlış bir yeldi/ ortasında saçlarını unuttuğum", "vardı bir akrabalığım arka balkonla/ soğudu mu aşk tenim burkulur", "kum cama dönüşüyor/ ben tırtıla kelebekken/ vişne çürüten bir hüzünde/ sarı güller kanıyor/ aşkın on yedime savurduğu tekmeden" gibi dizeler ve aslında buraya almadığım, alamadığım pek çok şiir ve dize şairin aşk konusundaki izlenimlerini, yaşadıklarını yazmasında etkili olmuştur.

KADIN

Doksanlardan bu yana şair kadınların sayısında nitel ve nicel anlamda artış olduğu bir gerçek. Bu sayı günümüzde artarak sürüyor. Özellikle bir Özlem Sezer, Serap Erdoğan, Zeynep Uzunbay, Çiğdem Sezer, Betül Dünder Bilsel, Derya Önder ve şu anda adını anamadığım pek çok isim başarılı ürünler veriyorlar. Bu bir anlamda kadının sosyal yaşamın içinde yer alması ile de ilintili bir olay. Aşkı, duygularını korkmadan yazan şair kadınların sayıları çoğaldı. Artık eskiden olduğu gibi adlarını gizlemek zorunda da değiller. Bu pek çok kişi tarafından, hemcinslerimiz tarafından bile kimi kez hayretle karşılansa bile.

Tuncer Uçarol Kum dergisinde dergiler arasında yaptığı bir gezinti sırasında onun:

"sana güzeldim, uzundum yüreğimce
yerini seven çiçektim gürül gürül
aşkın, yanlışlıkla gezdiğim arka sokaklarında
bir gece bıçaklandı sözlerim"

dizelerinden yola çıkarak bir kadının cesurca duygularını ifade edişinden söz etmiş, bu satırlar da benim oldukça ilgimi çekmişti. Sizin de bildiğiniz gibi şiirin cinsiyeti olmaz. Aslolan şiirdir. Sonuçta olaya insan duyarlılığı olarak bakmak gerek. Bu açıdan bakıldığında kadın ve erkek duyarlılığının zaten insan duyarlılığını oluşturduğu söylenebilir. Kimi kez kadından şair olmaz sözünün vurgulandığı bu iklimde Özlem Tezcan Dertsiz'in şu dizeleri dikkat çekicidir:

"gerildi yay, salındı söz/ kimlikleriniz/ sevdiğim dizelerin cinsiyeti insan" ya da "şairleri seven kadınların günahları bağışlanır da / cennet kaç kilit vurur, kadın şair se"

İZ BIRAKAN DİZELER

"varajlıdır bazı yaşlar, dalgınlığı affetmez", "düğünler ayındayız, şiirim şen dul/ ara buluyor kız evinde çekişmelere", "elmayı koparırken dalını gücendirmiş/ işliyor, acımasız bağ makası bu şehrin", "sarı güller kanıyor aşkın on yedime vurduğu tekmeden", "sana güzeldim, uzundum yüreğimce/ yerini seven çiçektim gürül gürül"

Doğrusu bu ya, bu dizeleri yazan Özlem Tezcan Dertsiz'in bundan sonra neler yazacağını merak ediyor insan. Bekleyelim görelim. ■

KAYA

yağmurunu linç eden bir ülkede
suçun damla olmaktı
çiçekli bir saksı koymak,
düzenin balkonuna

sütten kesilince sevmeler,
zenci bir hüzün oluyor kadınlığım
yeşile küs duvarlar arasında
sıkışıp kalırken sürgün veren dal
bahar, mayısına kıyar mı?

karalıyorum durmadan defterimi,
eskizimde eğreti bir Nijerya
büyük bir kaya alsam
fırlatsam kalbinize
taş taşı yıkar mı?

Şimdi Gitsem Güz/*Özlem Tezcan Dertsiz/Pervaz Yayınları.*

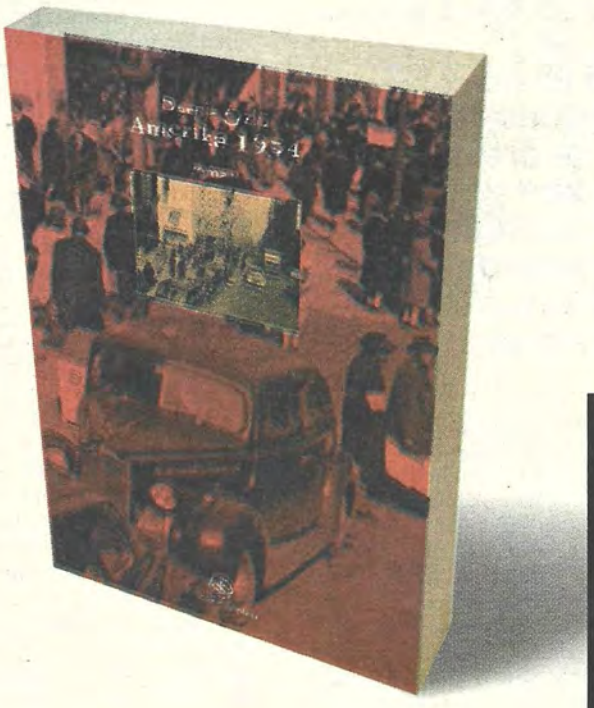

McCarthy ve caz fonunda, mutluluk...

Amerika 1954

DEMİR ÖZLÜ

ROMAN 176 SAYFA **12.000.000** TL

"Penelope'un otomobiliyle, Jane'ın otomobili apartmanın yanındaki, şimdiden yanmış sokak fenerlerinin ışıkları altında duruyordu. Kendilerini biraz yorgun hissetseler de Jane'a uzanmamak için bir neden yoktu. Jane'ın Coliseum yakınında bir dairesi vardı. Yalnız yaşıyordu.
Yorgundu ama 'İşte şimdi mutluyum, gerçekten mutluyum sanırım' diye mırıldandı Harun. Yaz mevsimi iyice yerleşmişti. İnsanın yüzünü okşayan bir akşamüzeri havası vardı. 'Esen Mallarmé'nin meltemi sanki' diye düşündü."

Yazar olmak isteyen Harun, "boz renkli surların yer yer yıkılmış olduğu, çevresinde denizlerin aktığı, sakin, ruhunun derinliklerinde karmaşık bir tarih taşıyan, yüzyılları kat kat toprağın altına gömmüş, sisler içindeki kent"i âni bir kararla terk eder ve dev binaların gölgelediği caddelerinde caz ve özgürlük rüzgârları esen, her renkten insanın kaynaştığı New York'a yerleşir. Zaman zaman "Sabaha doğru ağır adımlarla evine dönen bir caz yıldızı insanlığın neresindeydi? Bir McCarthy'ci neresinde?" diyerek yaşadığı kenti sorgulasa da yeni yaşamından duyduğu heyecan, özgürlük ve sınırsızlık hissi, bu rüyalar ülkesinde Harun'a bir mutluluk rüyası yaşatacaktır...
Demir Özlü'den alışılmadık bir "mutluluk romanı."

www.iskulturyayinlari.com.tr

maximum
taksit taksit çok çok puan hemen kazan

TÜRKİYE İŞ BANKASI Kültür Yayınları

Ayten Mutlu sekizinci kitabıyla okur önünde

Yitik anlam peşinde

Ayten Mutlu, kendine özgün şiir dili ile bu kitabındaki şiirleri her açıdan bir bütünsellik peşine de takılarak yazmış. Yaşam ile örtüşen şiirler. Birbirleri ile yakın ilgi içinde olan şiirler, yakınlıkları kadar bağımsızlıklarını da bağırıyorlar. Yitik anlamı yüzeye çıkarabilme çabasında olduğu kadar, yaşamın öznel ve genel yitirilmiş değerlerine de şiirlerinde çok yer veriyor.

❒ **Necmi SELAMET**

" gece yarısı söylediğim şarkıyı
bırak söylesin, aydaki şarkıcı yankı "
Enheduanna(*)

Şiirin doğuşu ile başlayan süreç, şairleri bu koca evren içinde şiire mahkûm etti. Dünya şiirini de düşünecek olursanız, ne şiir evrenden küçük ne de evren şiirden büyüktür ki; şairler evrenin gizillerini ve yitiklerini ararlar. Şiirde anlam en yoğun biçimde ülkemizde, 70'li yıllarda tartışılmaya başlanmıştı. Evrende anlamın kayıp vermesi söz konusu değil, tersine anlama anlam katıldığı, yığıldığı ve her konuda anlamın yeni uçlar ile beslendiği ve büyüdüğü bilinmektedir. Şair ise "Yitik Anlam Peşinde"(1) yeni uçlar arayan ve anlamı büyüten, çoğaltan, besleyen bir insandır. 2002 yılının aralık ayında, Fransa'da en gözde yayınevlerinden biri olan L'Harmattan tarafından çıkarılan şiir antolojisinde de yer alan Ayten Mutlu, Yom Yayınları'ndan yeni çıkan bu sekizinci kitabında "sürüp gidiyor ışığın içindeki yolculuğu anlamın" diyor(1:Dans, sf.12). Dünyanın bilinen ilk şairi ve yazarı olan Enheduanna'nın şiirlerini ülkemizde ilk Türkçeleştiren de Ayten Mutlu olmuştur.

Çoğu kadın yeterli bilince ve kültüre sahip olur olmaz varoluşsal bir düşünce ile hemcinslerinin çağımızdaki sorunlarına eğilmeye ve savunmaya geçiyor. Bunu yadırgamak için söylemiyorum. Bunun, boyutlarının cinsiyet ayrımcılığına götürülmeden, çağımızda kadın açısından bakılacak olursa, gerekli olduğu savındayım. Kaya Özsezgin Avrupa'daki kadın sanatçılık olgusunun gelişme aşamalarının da parlak olmadığını söylerken Türkiye'de bu konunun gelişimini şöyle ifade ediyor. "1940'lı yıllardan günümüze gelindiğinde, çağdaşlık açısından bakılırsa, kadın ve erkek ayrımına dayalı göstergelerin artık iyiden iyiye silindiği, sanat yapıtının ürün olarak kaynaklandığı yere değil, doğrudan doğruya yapıtın kendisine bakmak gerektiği konusundaki eğilimlerin yaygınlaştığı görülebiliyor. "(2) Çok sayıda bilim adamının, bilinçli ve kültürlü birçok kişinin bile, kadına bakış açısı zaman zaman bizleri hayal kırıklığına uğratıyor. Hatta bunu sık yaşıyoruz. Adonis bile "Kadından şair olmaz" diyor. "Her kadından şair olmaz tabii, her erkekten şair olamayacağı gibi" diye yanıtlıyor bunu Ayten Mutlu. Erkek egemen dünyanın/yaşamın yükünü/doğurganlığını kadının taşıdığı düşünülürse; belki de, Adonis'i, kadının yaşamdaki yükünü kastettiğini düşünerek yadırgamak yersiz olacak. 'Bunca yük şair olmaya engel mi?' diye soracak olursanız; hiç tereddüt etmeden 'Hayır!' diyeceğim. İşte yalnızca bir kadının yazabileceği dizeler: "Yitik oğul, /// lavanta kokulu rüzgârını özledim / Yedi deniz dibinin serinliğini, / yedi gök ateşinin sıcaklığını örtünmüş olan tenini özledim. / /////// -Yol üstünde rastladığı bir dilenci miyim ki; hor bakıyor / yüzüme, zihnime düşen görüntün bile. Söyle, gözlerimden / aceleyle çektiğin gözlerine hangi çölün kumu doldu? / Hızlı esen yel gibi eğip geçiyorsun çimenlerimi..."(1:Saklı Suyun Hazinesi, sf.78).

Yitik bir anlamın biçimsel görüngü içinde, alabildiğine bir serbestlikle karşınıza çıkıvermesi, usunuza çarpması, imgeleminizi devindirmesi, sizi yüzeye çıkardığı kadar, şiiri çözümlemiş olmanın, yitmiş bir anlama yeniden kavuşmanın mutluluğu da ayrıcalıklı bir tat. "ADRES / güneşin doğduğu yerle / battığı yer arasında / göğün altında / toprağın üstündeyim / şimdilik!"(1:sf. 94).

Söze bu kadar yakın, birinci tekil kişi ağzından şiirler, sizi okurken kurgunun içine çekiyor. Çoğu zaman da kendinizi sonraki dizeye hazırlarken, yersiz bir endişe içinde; biçimsel kurgunun anlamsal sona ulaşamayacağını düşünüyorsunuz. Uzun bir dizenin ardından kısalan biçim, anlam ile birlikte bir son bulduğunda imgelemenizdeki ivme büyüyor. Yenidenlenen bu biçim şiire özel bir ritim katıyor. Sözcüklerin veya seslerin yinelenmesi yerine, üstelik farklı anlamların biçim ile bütünleşen tekrarları; aşırı biçimsel serbestlik, beklenmedik bir tat veriyor şiirlere... (1:Saklı Suyun Hazinesi, sf.82).

"Varlığın derinliğinde koşan sesi hayatın
Kırılıyor
Çarpa çarpa yalnızlık duvarına
Gidecek senden başka yerimiz yok, ey aşk!
EY AŞK, KORU HAYATI!"

TANRI VE ÖLÜM

Kitaptaki tüm şiirler sevgi, aşk, yalnızlık, tanrı, ölüm ve varoluşu içeriyor ve sorguluyor. Şiirbilim açısından her konuda prensip ve bilinç öne çıkıyor. Kimi zaman şiirlerde 'ölüm' imgesinin sık tekrarı insanı umutsuz bir tabloya sürüklüyor. Bu imgenin çokluğu varoluş nedenlerine uzanmasa usanacaksınız tekrarlardan. Bedeninizin tamamı bir suyun içinde iken, başınızı suya daldırıp çıkarmaya benziyor. Nefes aldığınızda sarsılıyorsunuz, imgeleminize gönderilen şoklar ile... Söze yakınlık, dil ve biçimsel serbestlik anlamsal boşluğa düşürmüyor sizi. Dil ve anlam açısından akıcı bir sözcük dizimi ile çalışılmış şiirler...

'Doğum', ortada-sonda yaşam boyunca 'tanrı' ve 'ölüm'. Her şairin bu sözcükleri özenle ve dikkatle kullandığı kolayca göze çarpar. Bu üç sözcüğün anlamsal ve tinsel sınırlarını koruyabilmek ideolojik/toplumsal duruşunuza katkı sağlar. Renkleriniz 'ölüm' karşıtı olan 'doğum' ise; sınırlarınız ışıklı/ay-

DUMAN YAYINLARI

"Anadolu'da Hakim Olmak"
bir anılar demetidir. Dostlar arası söyleşilerde anlatılan ve ilginç bulunan bazı anılarımı, başkalarıyla da paylaşmak istedim.
İlçe hakimliğinden il ceza hakimliğine, ağır ceza mahkemesi başkanlığından devlet güvenlik mahkemesi üyeliğine oradan da ticaret mahkemesi başkanlığına uzanan meslek yaşamıma ilişkin anılar içinde yargıyla ilgili olanların geniş bir yer tutması doğal karşılanmalıdır.
Kimi kararlarım hukukun üstünlüğüne örnek gösterildi, kimileri bilim çevrelerinde ve hukukçular arasında irdelemelere konu oldu. Bunlarda yazdım. Bu kitap, işte böylesine bir meslek yaşantısından kesitler içermektedir.
Şerafettin CANPOLAT
Duman

"Elif Yağdı Ben Islandım"
Parmak uçlarımızda hep yalnızlığın tuzlu tadı. Yalnızlıklarımız usulca dokunduğunda, bir garip "biz" olurdu, bizden başkasının anlayamadığı... Kulağımda fısıltılar, soluğundan yakın... Dudakların hep uzakta. Gözlerin hep gözümde... Kim engel olabilir bakışların buluşmasına? Biz, beynimizle yüreğimizin orta yerinde, mantıkla duygunun itiştiği yerde, biliyorsun; en çok, birbirimizden bile çok, sevişmekten de öte, sevmeyi sevdik. Ve seninle sonsuzluğu seçtik.
Nesrin TURHAN
Duman

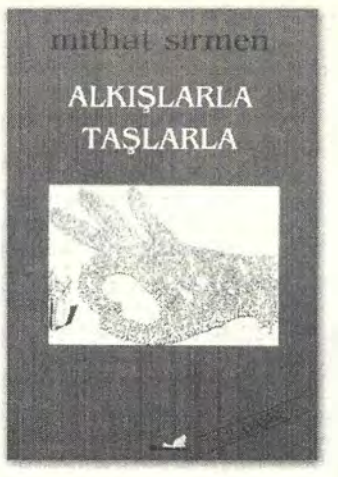

"Alkışlarla Taşlarla" Duman
Türkiye'nin demokrasi sahnesinde oynanagelen piyeste, alkışlarla taşlar arasında gidip gelenlerin renkli ve ilginç öyküler ni tekrar spot ışığının altına getiriyor.
Mithat SİRMEN

Duman
"Muhabirin İş Kazası"
Türkiye'nin "incir çekirdeği gündemi"nin ana maddelerinden birini oluşturduğu "Muhabirin İş Kazası". Bu kitap 4 ayı aşkın süreyle Türk kamuoyunu oyalayan (ayrıca, öncesi ve sonrası da olan) bu incir çekirdeği gündem maddesinin bütün yönleriyle kayda geçirilmesi sonucunda ortaya çıkmıştı.
Önder ŞENYAPILI

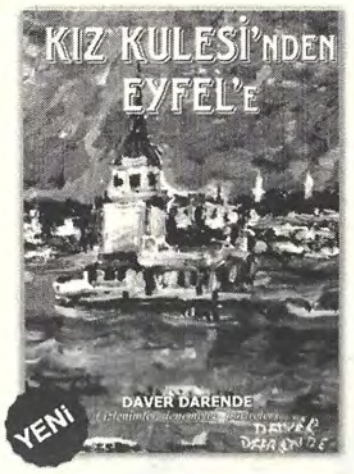

Duman
DUMAN YAYINLARI
Ayrıntılı Bilgi için : 0312 425 34 13 -0312 425 63 60
Dağıtım; SANDAL DAĞITIM : 0312 435 58 62 -0312 435 99 05
Adres: Büklüm Sokak No.6/14 Kavaklıdere-ANKARA

dın bir yoldur; sorgu alanlarınız genişler. Bilge bir tarz ile Ayten Mutlu daralmanın uzağından bakıyor: "Kafamızı karıştıran belki de, evrenin yaşam süresi yanında / böylesine kısa olan ömrümüz." (1:Anlam, sf.16). İnsancıl bir yol izleyerek sınırsız bir yaşam izleği ile dönüyor yüzünü şiire. "Ben artık ölüyorum. / Hayatın titreşimleriyle canlanacak olan bu çuldan daha ağır olan / kalbimin uçucu renkleri gökyüzünün altında / neden bir zaman daha / rüzgârlara güzelliğin kokusunu katmasın?" (1:Yolcu, sf.19). Bunun yanında ne 'tanrı' ve ne de 'ölüm' sözcüğü, ideolojik ve toplumsal/tinsel duruşunuz için, kaçınılamayacak bir biçimde yitik anlamı, şiirsel gerçeklik içine sığdırmanız, yer vermeniz için bir engel değildir; nitelikleri göz önüne alabiliyorsanız. Mistik öğelere bir karşı duruş/çıkış ve direnme sezinleniyor şiirlerde. Koşulsuz boyun eğme değil, alay ve ironi de içeriyor 'ölüm' ve 'tanrı' için. Korku anlamsal dönüşümler geçiriyor. "varlıkta yokluk olan adın ürpertiyor içimi"(1:Ölüm, sf.105), "Tanrı'nın, taşlara, ağaçlara, çalılara ve dünyaya dokunamayan elleri / gibi kızgın ve telaşlı"(1:Dans, sf.11). Nasıl olur da yarattığı bunca şey var iken bir tanesine bile dokunamayan tanrı, daha nasıl şiirsel gerçeklikte yerini bulur? "Tanrı'nın uykusunu bölmeye çalışıyor zavallı ölümlülüğüm." (1:Dans, sf.11). Önceki şiir kitaplarında da izleniyor 'ölüm'. Çok sık sorgulanmış ve çok sık konuşulmuş onunla. "Ey bütün varlığımın külü olan kahkaha! / Sen ey ölüm sahtekâr bir gülüşsün. / Yüzüme değdiğin yerde yanan o gül, / nasıl da aldatıcı. / Sen durmadan biçim değiştiren bir yalansın."(1:Saklı Suyun Hazinesi, sf.68). İşte 'ölüm'ün çarmıha gerilişi. Enver Gökçe'nin "ölüm, adın kalleş olsun" dizesini anımsıyorum...

Birden fazla "bilici" karakteri ile zamanın tüm boyutları sorgulanıyor. Kimi zaman yakınma ve tiyatral öğeler içeriyor şiirlerin bazıları, ancak; korkuya yer yok. İkilem, kararsızlık ve düşünsel boşluklar/sorular didaktik/bilge bir tarz ile eritilmiş. Duygular ağır/olgun bir özgüven ile, duyarlı bir biçimde dizelenmiş. "-Ey bilici, kırık dallar arasında şarkısını arayan / yorgun bir yel gibisin. / Bataklığın ıssızında tek başına kalmışsın. / Sözlerinden çürümüş bitkiler uzanıyor. / Başında, heybetin doruğundan bakan dağların / gururlu karanlığı.. / Sen cenneti mi yitirdin cehennemi mi?" (1:Saklı Suyun Hazinesi, sf.60).

ŞİİRSEL GERÇEKLİK

Nesneler yaşam ile bütünleşik oldukları kadar, yaşamın ayrıntılarını da içerirler. Şiirsel ayrıntılar da, yaşamda nesne etkilerinde gizlidir. Şair ise; bu etkileri genelde konuşturandır. Nesneleri canlı hayatına yaklaştırır; onları şiirsel gerçeklikten soyutlamak olası değildir. Üstelik şiirsel bir gerekliliktir. "-Ateşi anlatmak külün harcı mı? / Hadi, bir ağaç ol, sık yapraklı / Eğil suya. / Dallarını toprağa uzatan o derin göl aynasına alsın seni / Tuzun yakıcı göğsünde aysız yüzün çürüsün. / Ay yoksunu gecelerin yolu ol / Bataklık yurt olsun çiçeklerine / Çıkmaz bir sokak gibi kendi sonuna yürü" (1:Saklı Suyun Hazinesi, sf.74).

Bilim dünyasında geçmişin, şimdinin, geleceğin sırlarına erişebilmek için özverili yaşam tarzına ayak uydurmuş çok sayıda insan vardır; zamanın peşinde koşan Stephen W. Hawking gibi... "Zamanın sır dolu yolunda koşan o felçli insan gibi(Güzelliğin adına)" (1:Dans, sf.15). Şiirdeki zaman boyutuna dönelim. Şiir zamanın tek bir boyutuna sıkışıp kalamaz. Zamanın tüm boyutları birlikte evrensel nitelikler kazandırır şiire. Yalnızca an/şimdi boyutu ile, evrimsel ve eytişimsel yasalar, şiirin çabuk tüketilmesine neden olur. Geçmiş; tarihsel ve belgesel nitelik yükler, gelecek boyutu ise; fantazi sınırlarını aşamaz. Bu nedenle şiirde zaman boyutuna özen gösterilmelidir. Zaman(geçmiş -an/şimdi- gelecek) ve uzam. Şimdiden geçmişe, şimdiye ve geleceğe dönük bir bakış açısı gereklidir. Zaman sayılardan ibaret bir soyutlanma değildir. Sayıların, simgelerin içini dolduran uzamlar vardır. Yoksa 'yitik anlamların peşine' nasıl düşeriz? Ayten Mutlu zaman'ın simgeselliğini, çok çarpıcı bir biçimde gelecek, sonsuzluk ve varoluş düzeyinde irdeliyor.(3) "Bir sanal sayıyla çözüyorum zamanı. / Kimsenin bilmediği geleceğin yaşıyla."(1:Dans, sf.14), "Geleceğin yüce efendisinin göz kamaştıran tapınağında / saltanat sürecek olan sonsuzluk için, / sadece onun için mi varım ben?" (1:Saklı Suyun Hazinesi,sf. 75), "Sevinçlerin, acıların / ve yaşadığım sonsuz sayıdaki duygunun armağanı / olan 'şimdi' / bana ait tek şeysin belki" (1:Kalacak Olan II, sf.33)

Yaşamdan üretilmiş imgeler, karşılık bulmak için zorlanmıyorsunuz. Anlama ulaştığınızda etkisi giderek artan nitelik. Ayten Mutlu bir yazısında "İmge işte. Şiirin içindeki deli. Ne yapacağı, nereye gideceği, nerelerden neyi alıp getireceği, insanı nereden alıp nereye götüreceği belli mi olur?" diyor. İmge nesnel gerçeklikten duyumlar yolu ile bilince yansıyandır. Şiirsel imge ise; yansımaların tasarlanmalarını gerektirir; yansıyanların bilinç düzeyinde yeniden duyular alanına dönmesi... Şiirsel imgede en önemli yan, çarpıcılıktır. Nesnel gerçekliğin sırayla duyum, yansıma ve bilinç düzeyinde düzenlenip okura dönüşündeki çarpıcılığı önemlidir. Okura döndüğünde ise yeniden duyular alanına girebilmesi önkoşuldur. Ayten Mutlu'dan çarpıcı imgeler: "Her çocuğunda kendini yeni bir biçimle doğuran sonsuz ana." (1:Kalacak Olan II, sf.34),"-Yüreğimin çekici ağır ağır dövüyor anın çelik örsünü. / Henüz tel kopmadı. / Anlam zihnimdeki barınağına sığınıyor yeniden." (1:Kalacak Olan II, sf.37), "Yüreğimin parlak yıldızlarını, / sözün hasını söyleyen dilin ışıklarını / geçtiğim bütün yollara serdim. / Gece bile üstüne basıp geçti... " (1:Pazar Yeri, sf.86).

BİR TÜR ÖZVERİ

Şiir toplumsal yapıdan da besliyor kendisini. Sınıfsal çalkantılar, kendini tekrarlayan, yaşamın çürümüş yanları, şiirin bir tür kaynağı oluyor; olmalı da zaten. Bu kaynak şairi tabii ki mutsuz ediyor. Bu yüzden söylemiştim koca evrende şiire olan bu tatlı ve doyumsuz mahkûmiyetimizi. Birikimler eytişimsel bir biçimde kaynağına dönerken, şair fazladan bir tür özveri ile bireysel acılar çekiyor. Okura ulaşabildiği ölçüde acıları hafifliyor. Haydar Ergülen "Bunca kederden sevinç duyma tuhaflığı da şairlere mahsustur (...)" diyordu.(4) "Ah avunuş, biliyorsun (kuşlar da öğreniyor kederi) / Ülkemin bu kara günlerinde keder bile çıldırıyor acıdan. / Ağır bir hastalık gibi sarıyor karanlık bütün ruhları / Örümcek ağlarının, tel örgülerin, yakılan ozanların, / savaşın, camlara atılan alevli benzin bidonlarının, / yasal öldürümlerin, boşaltılan köylerin, / dipçiklerin, copların, toplama kamplarının / ruhlarda hiç dinmeyen depremlerin / ve kılıçla söndürülen köpüklerin yurdu olan / ülkemin yaralı gövdesinde zonklayan acılar, / senin küçük evine sığmayacak... biliyorsun." (1:Avunuş, sf.90).

Ayten Mutlu, kendine özgün şiir dili ile, bu kitabındaki şiirleri her açıdan bir bütünsellik peşine de takılarak yazmış. Yaşam ile örtüşen şiirler. Birbirleri ile yakın ilgi içinde olan şiirler, yakınlıkları kadar bağımsızlıklarını da bağırıyorlar. Yitik anlamı yüzeye çıkarabilme çabasında olduğu kadar, yaşamın öznel ve genel yitirilmiş değerlerine de şiirlerinde çok yer veriyor.

Ayten Mutlu'nun diğer şiir Kitapları: Dayan Ey Sevdam (1984) Hacan Yayınları, Vaktolur (1986) Hacan Yayınları, Seni Özledim (1990) İnsancıl Yayınları, Kül İzi (1993) E Yayınları, Denize Doğru (1994) Kavram Yayınları, Çocuk ve Akşam (1999) Yön Yayınları, Taş Ayna (2002) Ötekisiz Yayınları.

(1) Ayten Mutlu Yitik Anlam Peşinde, Yom Yayınları, Şanlıurfa 2004, 110 sf.

(2) Kaya Özsezgin Cumhuriyet Gazetesi Kültür Sayfası 14, 25 Haziran 2004

(3) Salih Bolat Duygusal Düşünceler (sf.9-17) Gendaş Kültür İstanbul 2000

(4) Haydar Ergülen Köşe yazısı, Radikal Gazetesi, 16 Haziran 2004

* **Enheduanna:** *Dünyanın bilinen ilk şairi ve yazarı. Bir kadın ve baş rahibe. Bir ay rahibesi ve prenses. Sümer ve Akad'ı birleştiren ilk Akad kralı 1.Sargon'un kızı. İsa'dan önceki 3. bin yılın ilk yarısında yaşamış. Kil tabletlere yazılmış büyüleyici kırk üç şiirinden başka, bazı düzyazı metinlerin de yazarı. Teolog. Lirik bir şair olan Enheduanna'nın, adı yazılı iki mühür ve bir disk üzerinde yüzünün ayrıntılı olarak resmedildiği bir kireç taşının da arkeolojik araştırmalar sonucu, buluntular arasında olduğu biliniyor.* ■

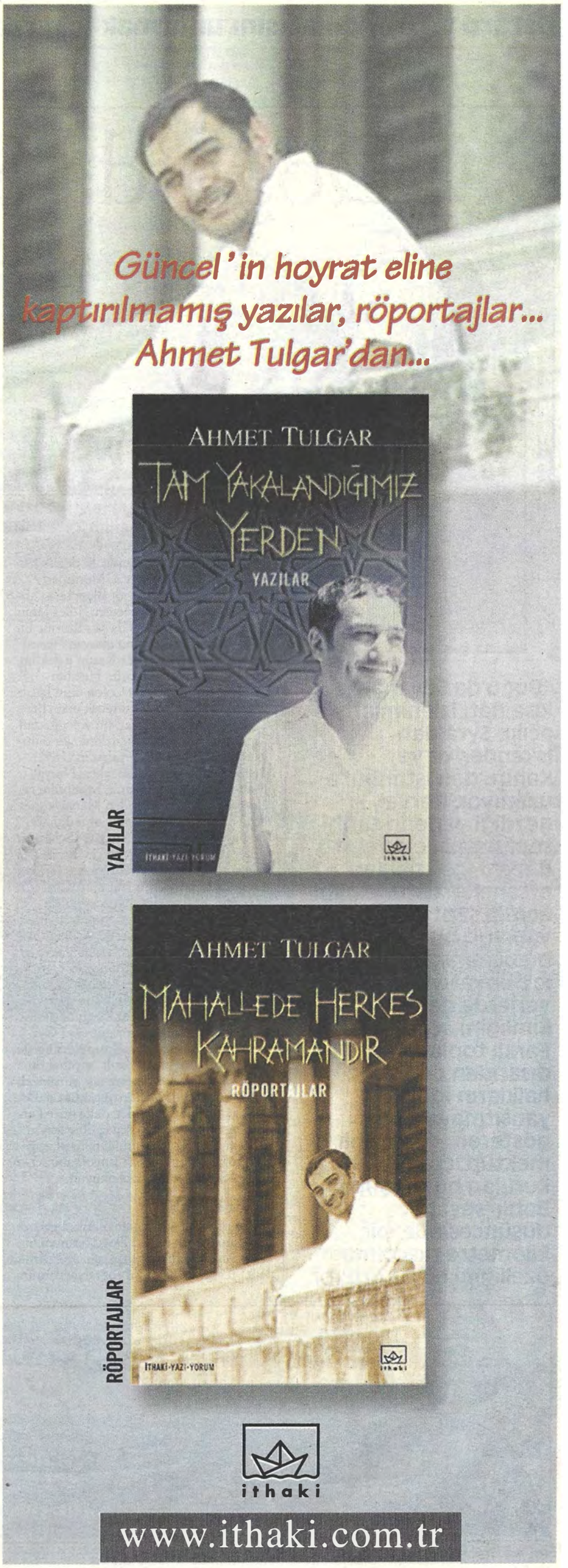

Doğu'da Seyahat

"Doğu'da Seyahat", kısa Batı izlenimleriyle açılıp Syra'dan İskenderiye'ye, Kahire'den İstanbul'a uzanıyor. Nerval, gezdiği yerlerin tarihi, toplumsal ve siyasal düzeni, gelenekleri, efsaneleri üstüne bilgi edinip saptamalar yapıyor; bu yeniliklerin, bu bilinmezlerin, kendi iç dünyasıyla çakıştığı yerlerde de şair kimliğini açığa vuruyor. Farklı toplumları dışarıdan değil halkların içinden yansıtmaya özen gösteren, dostça bir mektup içtenliğiyle kurulan bu başyapıt, Batılı 'seyahat düşüncesinde' bir kilometre taşı olma özelliğini hâlâ koruyor.

❒ Zeynel KIRAN

GİRİŞ

1841 yılı şubat ayında ilk delilik krizini geçiren Nerval, Montmartre'da doktor Esprit Blanche'ın kliniğine yatırılır. Hemen, Jules Janin Le Journal des Debats'da şair üzerine bir ölüm haberi yazar, bunu okuyan Nerval çok sinirlenir. Nerval 21 Kasım'a dek bu klinikte kalıp tedavi görür. Haziran 1842'de sevgilisi Jenny Colon ölür. İşte o zaman, Nerval, bir yıl sürecek uzun bir Doğu yolculuğuna çıkar. Bu yolculuktan toplayıp getirdiği notlar, izlenimler o ünlü başyapıt Doğu'da Seyahat'in (1851) malzemesi ve unsuru olacaktır. Nerval Malta'yı, Mısır'ı Lübnan'ı, İstanbul'u gezip görür, İtalya üzerinden Marsilya'ya döner. Binbir Gece Masalları tadındaki bu başyapıt, kısa bir süre önce, Selahattin Hilav'ın olağanüstü özenli çevirisiyle tam metin halinde Yapı Kredi Yayınları'ndan, Kâzun Taşkent Klasik Yapıtları Dizisi'nden Doğu'da Seyahat adı altında okurla buluşmuştur. Bu yapıt Selahattin Hilav'ın "Gerard de Nerval ve Doğu'da Seyahat", Ekrem Işın'ın "Doğu'ya Açılan Kapının Eşiğinde Bir Romantik: Gerard de Nerval" başlıklı ders niteliğindeki önsözlerinin, Sayın Celal Üster'in deyişiyle "okuyucunun, Nerval'in Doğu düşlerine dalmadan okumasında yarar var." Gerçekten de, dostça bir mektup içtenliğiyle yazılmış bu başyapıt, Batılı "seyahat düşüncesinde" bir kilometre taşı olma özelliğini korumakta ve koruyacaktır da. Doğu'da gördüğü yenilikler, daha önce karşılaşmadığı olaylar, kendi iç dünyasıyla örtüştüğünde o şair kimliğini nasıl açığa vurduğuna tanık olmak istiyorsunuz. Doğu'da Seyahat'i mutlaka okuyun.

DOĞU NEDİR?

Bu pek çok yanıtı olan oldukça geniş bir soru, ancak biz bu Doğu terimini biraz sınırlandırmaya çalışacağız. L'"Orient" (Doğu), 19. yüzyıl coğrafyacılarının gözünde belirsiz ve değişken bir terimdir. Onun yerine geçebilecek eşanlamlı "levant" sözcüğü olmasına karşın bu sözcük de pek belirgin değildir, çünkü anlam olarak daha çok "Ortadoğu ve Yakındoğu"yu ifade eder. Aslında, L'"Orient" terimi özellikle 19. yüzyılda, Kuzey Afrika sahilleriyle Akdeniz'in tüm kıyılarını içine alan bir coğrafyayı kapsar. Bu coğrafyaya Cezayir'den Suriye'ye, Mısır'dan Anadolu'ya, Avrupa kıtasında olmasına karşın Türkiye'nin Trakya bölgesiyle Yunanistan da eklenebilir.

Avrupalılar açısından, "Doğu" denince, akla ilk gelen şey, buranın olağanüstü olayların gerçekleştiği bir masallar ve mucizeler diyarı olmasıdır. Doğu, aşırılığın efsaneye dönüşme olasılığının herkesçe kabul edildiği bir topraktır. Ekrem Işın'ın belirttiği gibi "Voyage du Levant" düşüncesinin kökleri, Avrupa'nın uzak tarihinde, Kudüs hacılarının bıraktıkları hatıralarda yatar. Dini fanatizmin bu tutkulu seyyahlarına ait Doğu tasarımı, bir ölçüde 19. yüzyıl romantiklerine örnek ve kaynak oluşturmuştur. Byron'da siyasi hedeflerin yanında beliren pagan idealizmini, Chateaubriand'da gezilerine sürekli eşlik eden haçlı gölgesini görmek mümkündür." (Doğu'ya Seyahat, s. 25). Bu imge sadece haçlı seferleriyle sınırlı değildir; 13. yüzyılda Marco Polo'nun Harikalar Kitabı (Livre des Merveillels, 1298) bu imgenin yerleşmesinde başka bir etkendir. Ancak bu imge, P. Galland'nın Binbir Gece Masalları'nın çevirisiyle (1704-1717) kesin bir olguya dönüşür. Bu masallardaki olağanüstü her şey Doğu kültürünün neredeyse tümüyle özdeşleştirilir. Bu referansın (göndergenin) her yerde ve her zaman hazır ve nazır oluşu Doğu'nun konu olduğu gerçekten uzaklaşma girişiminin anlamlı bir göstergesidir. Bu imgenin öteki öğeleri ise egzotik Doğu, kösnül (zevk düşkünü) Doğu, dindar Doğu, yeniden doğulacak Doğu ve zorba Doğu'dur. 19. yüzyılda, Batı her şeyi planlamış, uyumlu hale getirmiş ve özellikle normalleştirmiş ve her alanda uygunlukları ön plana çıkarmıştır, oysa Doğu bir farklılıklar, anormallikler, sıradanlıklar ve tuhaflıklar diyarıdır. Aslında bunlar burjuva düzyazı geleneğine karşı çıkan belli bir şiirselliğin yan anlamlarını kapsayan terimlerdir. Kösnüllük bir Batı fanatizmi olsa da, harem ve cinsellik Batılıların gözünde bambaşka bir imge yaratır. 19. yüzyılda, Fransızlar kutsal olan şeylerin bir bir değer yitirdiğine, tinselliğin yok olduğuna tanık oldukları bir dönemi yaşarlar. Doğu onlara dindar bir toplum modeli sunar, toplumsal farklılaşmaların temelinde hep din vardır. Bu farklılaşma öğeleri arasında pek çok dinin ve inancın tarihsel izlerine rastlanır. Batılılar için tinselliklerini yeniden kazanmak, dini bakış açılarını belirlemek için Doğu ideal bir yerdir. Nerval, Doğu'da Seyahat'te Doğu'yu "evrensel büyük anne" olarak tanımlar ve Doğu onun için bireysel yeniden doğuşun yeri olur. Doğu'ya gitmek, insanlığın kaynağına dönmektir. Nerval ise buna "asırlar öncesine dönmek"tir diyecektir; kısacası, Doğu'ya gitmek zenginleşmektir.

GÉRARD DE NERVAL'IN YAŞAMI VE YAPITLARI

"Bu akşam beni bekleme, çünkü gece siyah beyaz olacak". Gerçek Adı Gerard Labrunie, yazın dünyasındaki takma adıyla Gerard de Nerval canına kıymadan birkaç gün önce halasına yazdığı ve bu cümlenin yer aldığı mektubunda kötü şeylerin olacağını haber veriyordu. "26 Ocak 1855, gün ağardı ağaracak. Paris buza kesiyor, kar altında, soğuk eksi 18 derece. Basık, köhne Vieille - Lanterne sokağı. Elektrik direğinde bir adam sallanıyor. Direğin çevresi bir anda, kadın erkek, çoluk çocuk meraklılarla doluyor. Soruyor birbirlerine insanlar:

- Kim bu?
- Tanımıyoruz.
- Bu sokaktan değil!

Bu sallanan; şair, öykücü ve tiyatro yazarı Gerard de Narval" (Erdoğan Alkan, Gerard de Nerval, Düş Gezgini, Broy Yay., İst. 1994, s. 5)

Gustave Lanson'un Fransız Edebiyatı Tarihi adlı yapıtında Nerval'in adı bile geçmez. Ancak Hugo, Lamartine, Vigny, Musset ve Verlaine'i pek fazla önemseyen Drieu La Rochelle onun 19. yüzyılın en önemli şairlerinden Baudelaire, Rimbaud ve Mallarme'nin yanına koyar. Proust ise onu Chateaubriand ile birlikte 19. yüzyılın dâhilerinin başında sayar. Gerçeküstücüler onu sadece bir anti-burjuva bohem ve Gautier'nin deyimiyle bir "tatlı kaçık" olarak değil, modern zamanların öncülerinden biri olarak görecektir. Gerard de Nerval düşün, deliliğin ve karanlığın şairiydi.

Çok değişik öğelerden oluşmuş Gerard de Nerval'in yapıtı, doğal olarak pek çok yorumlara neden olmuştur. Nerval'in deliliği, uzun süre insanlardan saklanmıştır. Editör Michel Lévi

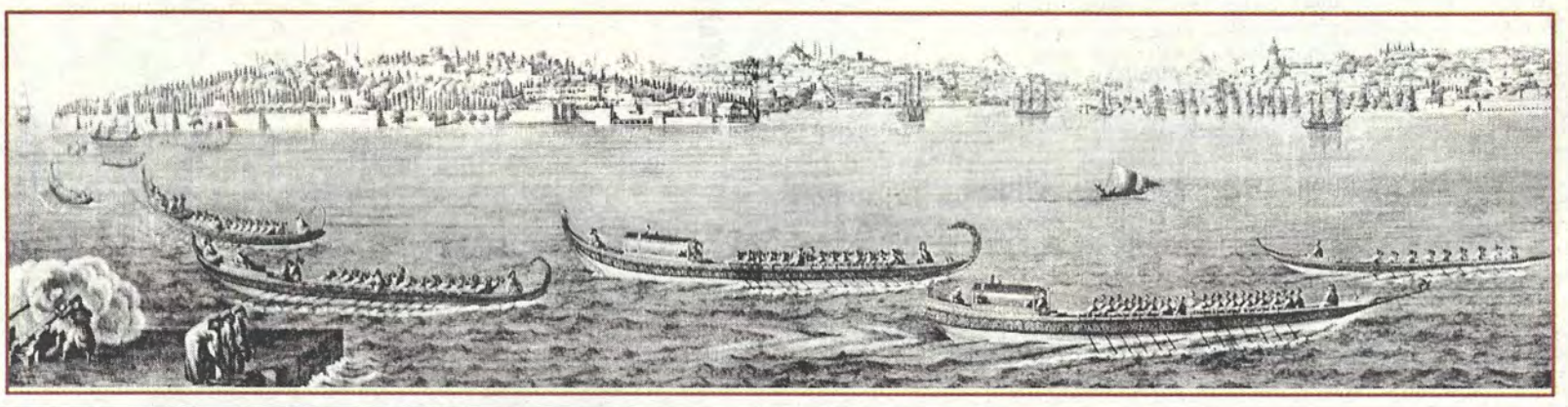

1876 ve 1877 arasında tüm yapıtlarını yayınlamışsa da, Nerval uzun yıllar Sylvie'nin yazarı ve Fransız klasik sanatının bir temsilcisi olarak kalmıştır. Proust, Nerval'i en iyi anlayan yazarlardan biridir, Contre Saint-Beuve (Saint Beuve'e karşı) adlı yapıtında şunları yazar: "Sizin naif resim dediğiniz Sylvie başlıklı bu öykü, bir düşün düşüdür". Ama düşün psikanalistler ve Alman romantikleri tarafından yeniden yeniden keşfedilmesini beklemek gerekti. Böylece Nerval Fransa'da gerçek değerini ancak 20. yüzyılda bulur. Gerçeküstücüler Aurélia adlı öyküsüne bayılmışlardır, Jouve delilik ile dahilik arasındaki ilişkileri dikkatle incelerken, Albert Beguin bu düşçü kâşifi yeniden değerlendiriyordu.

Fransız edebiyatı çocukluğunda ana ve babasından yoksun yazarlarla doludur. Ancak Gérard Labrunie'nin durumu biraz özeldir. Babası imparatorluk ordusunda askeri doktordur. Annesi Saint-Eustache mahallesinde çamaşır satan bir tüccarın kızıdır. Baba bir cepheden öbürüne koşar. Kocasının yanına Almanya'ya giden Marie-Antoinette-Marguerite Laurent 1810'da, Fransa'dan uzakta, Silésie'de 25 yaşında ölür. Babası 2 yaşındaki oğlu Gérard Labrunie'yi önce Loisy'de bir sütanneye bırakır, daha sonra Mortefontaine'de annesinin dayısı Antoine Boucher'nin yanına gönderir. 1814'te babası Rusya'dan döndüğünde küçük Gérard henüz altı yaşındadır; babası onun için bir düş kahramanından başka bir şey değildir. Babası onun da kendisi gibi doktor olmasını istemektedir. Charlemagne Lisesi'ne devam eden Gerard, orada Théophile Gautier ile tanışır. Bu arada babasını kırmamak için tıp öğrenimine başlar.

1826'da İngiliz şairi Lord Byron'dan esinlenerek, Napolyon ve Savaşçı Fransa adlı şiirini 1827'de Ulusal Ağıtlar (Les Elegies nationales) adlı şiir kitabını yayınlar. Annesinin mezarının Almanya'da olması ve Almancaya duyduğu ilgi nedeniyle, 1827'de Goethe'nin Faust adlı yapıtının birinci bölümünü Fransızcaya çevirir. Bu da onun hem romantikler arasına kabul edilmesine hem de Alman şair Goethe'nin Fransa'da tanınmasına neden olur. Victor Hugo ile tanıştırılır ve onun Han d'Islande adlı romanını tiyatrolaştırır. Daha sonra, Victor Hugo'nun Hernani adlı tiyatro oyununun galasına katılır. 1831 yılında, Valois bölgesinde, Loisy yakınlarında bu aileye ait arazinin adı olan Nerva'dan esinlenerek Nerval takma adını alır. Anne tarafından dedesinden Nerval'e yirmi bini paraya çevrilebilen, 30.000 Franklık bir miras kalır. İtalya'ya, Gautier ile birlikte Belçika'ya, Alexandre Dumas ile Almanya'ya gider. Bu çılgın gençlik yıllarının en önemli olaylarından biri, kuşkusuz tiyatro oyuncusu, ikinci sınıf bir opera şarkıcısı tombul Jenny Colon ile tanışmasıdır. Yaşamından öte, Jenny Colon onun için tüm dünya ve yıldızlı gökyüzüydü. Jenny Colon'un, kendisine çılgınca âşık olan Nerval'e pek de önem verdiği söylenemez. Nitekim, tanışmalarından dört yıl sonra Jenny Colon, 18 Nisan 1838'de Opera-Comique'deki bir flütçüyle evlenir. Nerval'in aşkı düşsel ve söylensel bir tutkuya dönüşmüştür. Kendi deyişiyle bu "gerçek yaşamda düşün içini dökmesidir". Dört yıl sonra Jenny Colon ölür. Kimi zaman Aurelie, kimi zaman Aurelia diye alandırdığı Jenny Colon ilk delilik krizinde göksel bir yaratığa dönüşür.

Onu kimi zaman Meryem Ana, Doğunun tanrıçaları İsis ya da Kibele ile kimi zaman da hiç tanımadığı annesiyle karşılaştırırdı. Güzel bir gecede, bir yıldızın peşinde koşan Nerval'in, giysilerini çıkarıp Paris sokaklarında Doğuya doğru yürüdüğü olurdu. Bir defasında gece devriyeleri tarafından tutuklanan Nerval bir sağlık merkezine kapatılır. Yeni bir kriz üzerine bu kez Montmartre'da doktor Esprit Blanche'ın kliniğine yatırılır; Nerval 21 Kasım 1842'ye dek orada kalır. 23 Aralık 1942'de bir arkadaşıyla Marsilya'dan gemiye binip Doğu yolculuğuna çıkmak için Paris'ten ayrılır. Malta, Mısır, Suriye, Lübnan ve İstanbul'u içine alan bu yolculuk aşağı yukarı bir yıl sürer. Dönüşünde Valois'daki çocukluk anılarıyla beslenen yeni bir edebiyat yaşamına başlar. 1851'de Charpentier Yayınevi'yle, Doğu Yolculuğu adlı yapıtının anlaşmasını imzalar. 1852'de ise Tatlı Ayaklık (La Boheme Galante), Lorely, Almanya Anılara, Aydınlanmışlar, Ekim Geceleri, Öyküler ve Gırgırlar'ı, 15 Ağustos 1853'te Revue des Deux Mondes'da Sylvie adlı öyküsünü yayınlar. 25 Ağustos akşamı bir kriz daha geçirir ve ayın 27'sinde tekrar doktor Blanche'ın kliniğine yatırılır. Artık tam bir hezeyan ve delilik nöbetleri içindedir. 10 Aralık 1853'te Alexandre Dumas'yla, Dumas'nın yazılarının da yayınlandığı Les Mousquetaire Dergisi'nde ünlü El Desdichado adlı şiirini yayınlar. 1854'te Ateşin Kızları (Les Filles du feu) ve Les Chimeres aynı kitapta yayınlanır. "Yunan söylemine göre "chimere" bir tnasal ejderhasıdır. Nerval'e göre ise "chimere", bozulma, baştan çıkma ve yıkım nedeni olduğu kadar esenlik kaynağı da olan kadının simgesidir. Nerval Chimeres'de aynı zamanda fantezi ve sanrının eşanlamını bulur. Yalnızca şairin çatışıp yenebileceği bu baştan çıkarıcı ve ürkütücü ejderha, aynı zamanda kadını ve düşü belirler" (Erdoğan Alkan, a.g.y.s. 37)

Ateşin Kızları'nın sonuna eklenen Chimères Pléiade şairlerine özgü 12 soneden oluşur: Genellikle farklı birleşimler altında, sütunlu giriş, zeytin ağacı, defne gibi benzer izlekleri ele alan Chimères'deki soneler bizi dilin ötesine götürürler. Bu soneler yüzlerce farklı yoruma neden olmuştur. "imyasal esrarlar", ezoterik öğretiler, gizemli anılar, kapalılığın sırları ve gelenekleri, söylem çözümlemesine uygulanan yapısalcı ve dilbilimsel yöntemler, tüm bu yaklaşımlar bu on iki soneyi açıklamak için kullanılmıştır. Bu sonelerden en önemlisi, herkesin en azından ilk dizelerini bildiği El Desdichado adlı sonesidir. Bu adı Walter Scott'un ünlü romanı Ivanhoe'deki gizemli şövalyeden almıştır. Her şeyini yitiren bu şövalye bir turnuvada Aslan Yürekli Richard'a ihanet eden Yurtsuz Jean'ın taraftarlarına meydan okur. "Kalkanının üstünde kökünden koparılmış bir meşe fidanının yanında başka armalar da vardır. İspanyolcadan gelen bir sözcük olan Desdichado, "mirastan yoksun bırakılmış, yoksul" anlamına geliyordu.

Ben Zifiri Karanlık, -ben ki Dul,- Çaresizim,
Şatosuna el konmuş, ben, Aquitaine prensi
Tek yıldızım da öldü, -şimdi yaldızlı sazım
Taşıyor Melankoli'nin Kara güneşini
(Alkan, s. 205)

Bu şiirde, İtalya'da intihara kalkıştığında Nerval'e yardım eden, genç İngiliz Octavie'nin anısına bir gönderme de yapılmaktadır. "Ağıtın gecesince, Beni teselli eden sendin..." El Desdichado kadar büyülü ve belki biraz daha az okunan Chimères'in başka bir sonesi Artemis, Nerval'in dinsel kaygıları, onu cezbeden gizlici (okülist) öğretileri, bitki ve çiçeklerin simgeleriyle doludur.

Geliyor Onüçüncü... Henüz biricidir bu;
Ve tektir hep, -kimbilir, tek bir andır belki de;
Kraliçe misin, Sen! İlk ya da sonuncu mu?
Kral mısın sen, Tek mi, son sevdalım ya da?

- Sevin sizi seveni beşikten mezara dek;
Sevdiğim o tek kadın hâlâ seviyor beni;
Ölüm bu- ya da Ölü... oy acı! Oy tatlılık
Sevgilimin elinde tuttuğu gül, Gülhatmi.
(Alkan, 210)

Aşk gecenin içinde bir şimşeğin siyah ve kırmızı renklerini alır

Delfica
Anımsar mısın DAFNE, eski bir şarkı vardı,
Çınar, mersin ve defne dalları eteğinde
Zeytinlerin, titreyen söğütlerin dibinde,
O sevda şarkısını söyleyip dururlardı?..
(Alkan, s. 209)

Gece Nerval'i kıskıvrak ele geçirmişti. Doktar Esprit Blanche'tan sonra, Cocteau'nun ve Proust'un portrelerini yapan, bir süre kliniğinde Proust'u da misafir eden oğul doktor Emile Blanche Nerval'i Passy'deki kliniğinde tedavi eder. Nerval bu kliniğe sürekli olarak girip çıkıyordu. İyice kapıldığı bu delilikle mücadele etmek, onu anlatabilmek için yazmayı sürdürür. Bu bir cehenneme iniştir. İki yaşındayken yitirdiği ve mezarı Silesie'de bulunan annesini ziyaret etmek için hâlâ zaman vardır. Sevdiği, ama bir hata nedeniyle yitirdiği bir kadının çevresindeki mistik bir aşkı anlattığı ve "Rüya (düş) ikinci bir yaşamdır" diye başlayan Aurélia'yı yazar. Gérard de Nerval için zaman bitmişti. Artık güneş yoktu sonsuz gece başlıyordu. Çaresiz, evsiz ve barksız gece Paris sokaklarında dolaşıp durur. Seine nehrine doğru değil de, Cehalet yönüne, o basık, köhne Vieille-Lanterne sokağına yönelir...

Nerval, Doğu'da Seyahat'te Doğu'yu "evrensel büyük anne" olarak tanımlar ve Doğu onun için bireysel yeniden doğuşun yeri olur. Doğu'ya gitmek, insanlığın kaynağına dönmektir. Nerval ise buna "asırlar öncesine dönmek"tir diyecektir; kısacası, Doğu'ya gitmek zenginleşmektir.

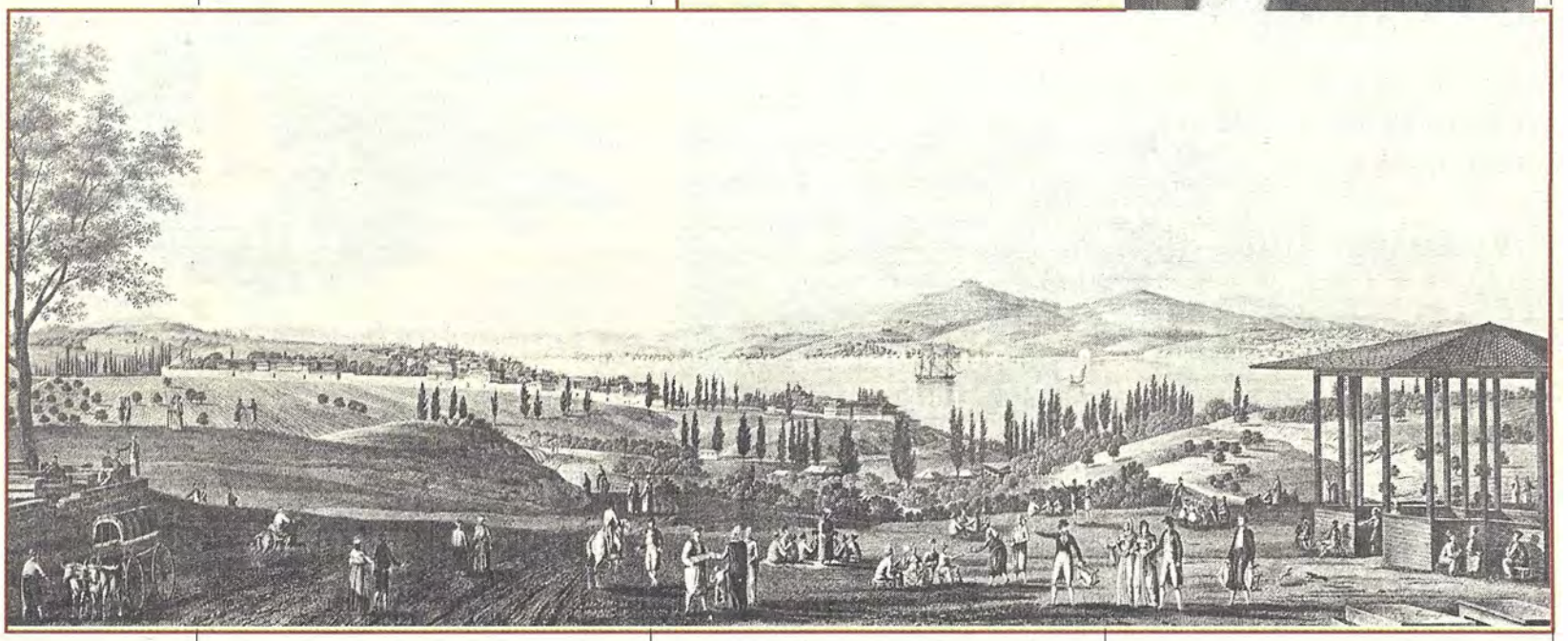

SONUÇ

Bir Fransız edebiyat tarihçisi onu "yaşamını düş içinde gören, çirkinlikleri imgeleminin oyunlarıyla süsleyen, zaman zaman en karanlık düşlere arı ve açık biçimler veren, zaman zaman da en açık düşünceleri sır perdesine büründüren şair" diye tanımlar.

Gerçekten de Nerval'in kendi deyişiyle "ilham perisi, içime tatlı dilli bir tanrıça gibi girer, ama oradan bir cadı gibi, ısdırap içinde, inleye inleye çıkar". Bu sözleri onun yaşamına bağlayabiliriz. Düşün, deliliğin ve karanlığın şairi Nerval, Batı uygarlığının zincirlerine vurulmuş, ruhundaki gelgitlerle boğuşurken birçok 19. yüzyıl romantik sanatçısı gibi, gecesini aydınlatacak, gökkuşağının renklerine boyayacak güneşi Doğu'da görmüştür.

Ekrem Işın'ın deyişiyle "Voyagen Orient, 19. yüzyıl başlarında kırılmaya uğramış Batılı seyahat düşüncesinde bir dönüm noktası sayılmalıdır. Oryantalizmin etkisini bütünüyle silememiş, ancak özgürlük tutkunu bir sanatçının kaleminden hayal ile gerçek, rüya ile arzu arasında gidip gelen Doğu mitinin modern dünya tasarımı içinde yeniden canlanmasına yol açmıştır." (Doğu'da Seyahat, s. 34) ■

Doğu'da Seyahat/*Gérard de Nerval/Çev: Selahattin Hilav/YKY/796 s.*

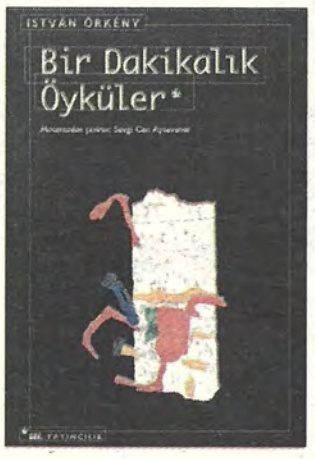

'Bir Dakikalık Öyküler'

Kitapta yer alan öyküler kısa olmalarına karşın çok değerliler. Öncelikle okura zaman kazandırdıkları için. Öyküleri okumak öyle haftalarca dikkat harcamayı gerektirmez. Rafadan yumurta kaynarken ya da aradığınız kişi telefona yanıt verene kadar okunabilir.

❐ Orhan TÜLEYLİOĞLU

"Bir Dakikalık Öyküler" (Egy Perces Novellák) kıvrak zekâsı ve ironik üslubuyla tanınan, Macar grotesk edebiyatının ünlü yazarı István Örkény'in aynı adlı yapıtından Sevgi Can Aysevener'in seçip çevirdiği öyküleri içeriyor.

István Örkény, çoğunluğu Budapeşte'nin kent olarak sunduğu farklı tatların etkisindeki öykülerinde, Macar kültürü ile ilgili olağanüstü ipuçları sunuyor okura. Sürekli değişen rejim ve buna uyum sağlama çabasındaki Macar insanı ile bu insanların alışkanlıkları, umutları, düşleri, düş kırıklıkları ile anılarını kısacık öykülere sığdırıyor. Yazar, hüznü, acıyı, anlık mutlulukları ve birbiriyle kesişen ilginç insanlık durumlarını, günlük koşuşturma içinde fark edemediğimiz birçok ayrıntıyı, gerçek duyarlığın, insancıllığın ve yaşamın anlamıyla birleştirirken, sınırları aşan düşünsel gücüyle, evrensel insan değerlerine götürüyor bizi.

István Örkény varlıklı bir kentsoylu ailenin çocuğu olarak 1912'de, Avusturya-Macaristan İmparatorluğu'nun son günlerinde dünyaya gelir. Lise eğitiminden sonra yazına ilgi duyduğu halde eczacı babasının isteğiyle, daha pratik öğrenime yöneltilip teknik üniversiteden kimya mühendisi diplomasını alır; ama bununla yetinmez ve eczacılık fakültesini de bitirir. O sıralarda yazmaya da başlayan Örkény' in bir öyküsü, editörlüğünü Attila Jozsef'in yaptığı Szép Szó dergisinde yayımlanır. O günden sonra Attila József ile ilerleyen dostluğu babasının, onu yurtdışına göndermesiyle sona erer. Çünkü babası, polis tarafından 'oğlun solcularla görüşüyor' diye uyarılmıştır. István Örkény, 1938'de Londra'da, 1939'da Paris'te bulunduktan sonra 1940'ta Macaristan'a döner. İkinci Dünya Savaşı sırasında Yahudi asıllı olduğundan birkaç defa zorunlu hizmete çağrılır.

1942'de, bu hizmetin yeri yüz bin kadar Macar askerinin öldüğü Don Cephesi'dir. 1943'te düştüğü Sovyet savaş esirleri kampından 1946 Noel'inde dönebilir. 1949'dan başlayarak Gençlik Tiyatrosu'nun, 1951'den başlayarak Macar Halk Ordusu Tiyatrosu'nun dramaturgu, 1954'te ise Edebiyat Yayınevi'nin danışmanı olur. 1956 ayaklanması sırasındaki tutumu nedeniyle yazar olarak beş yıllık yasağa çarptırılır. Bir ilaç fabrikasında çalışmaya başlayan yazarın yükselişini altmışlı yılların ortasından sonra artık hiçbir şey durduramaz.

Macar tarihinin trajik olayları, farklı rejimler, her dönemin kendine özgü baskıları Örkény'in kendine özgü ironik dilini geliştirmesine büyük katkı sağlamıştır. İlk önemli öyküsü olan ve Szép Szó dergisinde yayımlanan Deniz Dansı, Nazi çılgınlığı ile ilgili grotesk bir kehanettir. Örkény'in sakıncalı oluşunda bu öykünün de payı olmuştur. Yazar 1941 yılında bu adla bir öykü kitabı yayımlar. Bu yazılarında Batı edebiyat akımlarının etkisi hissedilirken, savaş ve esirliğin neden olduğu acıları belgesel bir nesnellikle yazıya dökmeyi başarır. 1956'da yayımlanma yasağından sonra çıkan ilk kitabı Kudüs Prensesi sansasyon yaratır. Çeşitli yönlere kapı açan bu kitapta eski gerçekçi, fakat yeniden elden geçirilmiş yazılarının dışında Kedi Oyunu adlı kısa romanı, ironik ve günlük hayattan grotesk tasvirler yer alır. Bir Dakikalık Öyküler'de yazarın, ayrıntılı epik tasvirler ve psikolojik gerçeklik yerine her şeyin özünü yakalayarak, öykülerini yoğunlaştırmaya başladığı bu yapıtı, üslubunun radikal yenileşmesinin ilki olarak görülür. Altmışlı yılların ikinci yarısından sonra oyun yazarlığı ağır basar. Absürd tiyatronun Macaristan'daki ilk örneği olan Tot'lar (Totek) adlı yapıtını başarıyla sahneye koyar. Tiyatro alanındaki başarıları yurtdışına taşar. Yazar, 1969'da Paris'te Kara Mizah Büyük Ödülü'nü kazanır.

Örkény, yazar karakterine en uygun biçimi bu 'Bir Dakikalık Öyküler' diye adlandırılan kısa öykülerde bulmuştur. Bu türün keşfedicisi ve isim babası da kendisidir. Öykülerdeki iç gerginlik birbirine zıt niteliklerden doğar. Rasyonalizm ve irasyonalizm, sağduyu ve duyarlılık, varoluşun gizemli yüceliği, konuların sıradanlığı ve dilin basitliği. Zıt unsurların bu beraberliği özel bir dünya bakışını, Örkény'e özgü grotesk bir üslubu doğurur. Tema yelpazesi çok zengin olan yazar, dört konuyu defalarca ele alır: Sanatın üstün gücü, savaşın kötülüğü, Macar ulusunun karakteri ve ölüm.

Oyunları dünyanın dört bir yanında sahneye konan yazarın yapıtları, başta "Bir Dakikalık Öyküler" olmak üzere dünyanın birçok diline çevrildi. Sevgi Can Aysevener, yazarın birçok öyküsünün yer aldığı bu yapıtından küçük bir demet sunuyor bize. Seveceğiniz ve tekrar tekrar okuyacağınız, güldüren, düşündüren bu öyküler sizi yazmaya kışkırtacak.

***

EVDE OLMAK

Küçük kız, yalnızca dört yaşındaydı. Aklı bir çok şeye yetmiyordu henüz. Annesi, yaşamlarındaki büyük değişimi kavratabilmek için, kızını dikenli tellerin yanına götürdü ve uzaktaki treni gösterdi.

-Ne güzel değil mi? Bak bu tren bizi evimize götürecek.

-O zaman ne olacak ki?

-Evimize kavuşacağız!

-Peki ev ne demek? diye sordu çocuk.

-Bundan önce yaşadığımız yer demek.

-Orada ne var?

-Oyuncak ayıcığını hatırlıyor musun? Belki bebeklerin de duruyordur?

-Anneciğim peki orada gardiyan var mı?

-Hayır yok.

-O zaman, dedi: Oradan kaçabilir miyiz?..

SINIRSIZ SEÇENEK

- İyi günler hanımefendi.
- Nasıl yardımcı olabilirim efendim?
- Kahverengi bir şapka istiyorum.
- Ne tür bir şapka? Spor, klasik, geniş kenarlı?..
- Siz ne önerirsiniz?
- Şunu bir deneyelim. Tüy gibi hafiftir, rengi de ne çok koyu, ne çok açık. Hemen orada bir ayna var. Bakın lütfen!..
- Sanırım fena durmadı.
- Sanki sizin için yapılmış.
- Zahmet vermeyeceksem başka bir tane daha deneyebilir miyim?
- Tabii ki. Şunu da öneririm.
- Aslında bu da iyi durdu. Hangisini seçsem acaba?
- Belki bir üçüncüyü? Bu modeli de pek çok müşterimiz tercih ediyor. Bu da ilk ikisi kadar yakıştı size.
- Haklısınız. Peki bu üçünün fiyat farkı nedir?
- Fark yok efendim.
- Peki kaliteleri?
- Kalite farkı da yok efendim.
- Peki o zaman bu üç şapka arasındaki farkın ne olduğunu söyler misiniz?
- Hiçbir şey. Bizde üç ayrı kahverengi erkek şapkası yok ki!
- Kaç tane var peki?
- Yalnızca bu var.
- Peş peşe üç kez denediğim mi?
- Evet. Öyle. Hangisinde karar kıldınız?
- Tam bilemiyorum ama sanırım ilkinde.
- Diğer ikisi de gözden geçirilebilir bence.
- Hayır hayır birincide ısrarlıyım.
- Nasıl isterseniz efendim. Güle güle kullanın.

BODRUMDAKİ DÜŞÜNCELER

Top, kırık bir camdan doğu bodrum kattaki koridora düştü.

Çocuklardan biri, kapı görevlisinin on dört yaşındaki kızı, topallayarak peşinden koştu. Tramvay zavallının bacağının yarısını koparmıştı. Diğer çocuklara top toplayarak mutlu oluyordu.

Bodrum katından hafif bir ışık süzülüyordu. Bu yüzden köşede bir şeyin kıpırdadığını fark edebildi ve o yöne doğru seslendi tahta bacaklı küçük kız. "Sen burada ne arıyorsun benim tatlı, minik kedim?"

Topu aldı –tek yapabildiği şey buydu– ve olanca hızla oradan ayrıldı.

Çirkin, yaşlı ve kötü kokulu sıçan - kedi sanılan oydu- birden acıyla irkildi. Hayatı boyunca hiç kimse bir kediyle konuştuğu gibi konuşmamıştı onunla.

Bugüne dek herkes ondan tiksinmiş, kömürle taşla kovalamış ya da korkuyla kaçmıştı.

Bir kedi olarak doğmuş olsaydı eğer, her şey ne kadar da farklı olurdu diye düşündü o an.

Sonra da -bu kadar doyumsuzuz işte- cüretkâr hayaller kurmayı sürdürdü: Ya kapı görevlisinin, tahta ayaklı küçük kızı olarak doğmuş olsaydı?

Bu fazlasıyla güzel olurdu. Hayallere sığmayacak kadar güzel... ■

Bir Dakikalık Öyküler / *István Örkény / Macarcadan çeviren: Sevgi Can Aysevener / Sel Yayıncılık/86 s.*

Ferhan Şaylıman'la öyküleri üzerine

"Yazı hayatın kendisidir"

Ferhan Şaylıman'ı hep ekranda gördük. Oysa edebiyatın, Şaylıman'ın yaşamında önemli bir yeri varmış. "N'olur Beni Eve Götür"de yer alan öykülere bakıldığında bu fazlasıyla doğrulanıyor. Şaylıman'la öykülerini konuştuk.

-Kitapta medya dünyasının içinden gelen birisi olarak o ilişkilere ışık tutan öyküler olduğu gibi, hayatın çok farklı alanlarından kesitler de var. "N'olur Beni Eve Götür"ü bu yaklaşım doğrultusunda nereye oturtmamız gerekiyor?

- Nasıl ki hayatın kendisini bir çerçeveye oturtmak boşuna bir çabaysa, benim öykülerimi de bir kalıba sokma düşüncesi sonu olmayan bir yaklaşımdır. İstediğim, her okuyanın kendi açısından farklı bir ses, farklı bir yaklaşım bulabilmesi. Geçenlerde yılların gazetecisi Nail Güreli kendi köşesinde kitabı değerlendirirken, öykülerime aşkın rengini uygun görmüştü. Milliyet'te bir röportajım çıktı; başlığı "Gazeteciden İnsan Manzaraları"ydı. Edebiyatımızın son kalelerinden birisi olan Demirtaş Ceyhun telefon görüşmemizde özellikle kitabın ilk öyküsü "Koza" için, "Neredeyse hepimizin çocukluğunu bundan daha çarpıcı bir dille anlatan başka bir öykü okumadım" dedi. Yine gazeteci bir dostum "Spikerler Kalecilere Benzer" adlı öykü için "içim sızladı." ifadesini kullandı. Şuraya gelmek istiyorum: Evet hayatı ve öykülerimi bir çerçeveye sığdıramazsınız. Amacım buydu; gelen tepkilerden de anlıyorum ki, her okuyucu o kitapta az biraz kendini bulmuş.

KUŞATMA ARACI

- Medyanın içinden gelen birisi olarak o dünyanın ne kadarı yazdıklarınıza yansıdı?

- Medya hepimiz için bir kuşatma aracı. Hepimizin hayatı onun kuşatması altında. Bunu son derece önemsiyorum. Üniversitelerin, araştırma kuruluşlarının, yüreği yeten herkesin bu işe kafa yorması gerekiyor. Televizyon ve gazeteler 15 milyona yakın işsizi olan bir ülkede izleyicisine, okuyucusuna nasıl bir dünya sunuyor? Onlara hangi masalları anlatıyor? Şarkıda söylendiği gibi hangi programlarla düş satıyor aldanmışlara? Elbette düşsüz yaşanmaz. Hele hele ekonomik daralmanın aile bütçelerini paramparça ettiği bir süreçte televizyondan başka erişebileceği hiçbir şeyi kalmamış olanların kafalarına, yüreklerine o programlarla neleri şırınga ediyoruz, biliyor muyuz? O evlerde inanılmaz depremler yaşanıyor. Üstelik öncü depremler bunlar, asıl sarsıntı kendini göstere göstere geliyor. Amerika'daki gibi okula dalıp elindeki makineliyle hiç günahsız öğrencilere ölüm kusan hasta ruhlu yurttaşların yaşadığı bir ülke olmak istemiyorsak medyanın görünmeyen gizli gücüne karşı artık biraz daha uyanık olmalıyız. Çok abartılı bir yaklaşım gibi görünse de hepimizin kendi ölçeğinde bu konuya yaklaşım göstermesi gereğine inanıyorum. Ben "N'olur Beni Eve Götür" de, bazı öykülerde televizyon dünyasının insanlarına bu açıdan bakmaya çalıştım. Yaşadıklarımız bir kuşatılmışlık tablosunu çağrıştırıyor. Bunun dışına çıkarak hayata bakmayı denedim. Onca koşullandırmaya, onca beyin yıkamaya, onca insani özden soyutlama çabalarına karşın bunun dışına çıkarak bireyi ve hayatı yakalama dürtüsüydü benimki.

YAZMAK ÖZGÜRLÜKTÜR

- Bir röportajınızda "Yazı yaşamdır" diyorsunuz, bunu biraz açar mısınız?

- Evet, yazı yaşamdır, yazı hayatın kendisidir. Yazmak özgürlüktür. Bunca kuşatılmışlığın altındaki bireyler olarak hepimiz kendimizi iyi hissettiğimiz alanlara atmak için zamanı kollar, zaman çalarız. Çaldığım bütün zamanlarda yazı vardı. Yazı, kendimi daha insan, daha adam hissetmemi sağlayan bir alan. Başladığım her öyküde, sonu nereye varacağı belli olmayan bir maceraya sürüklenmenin tadını hangi sözcüklerle anlatabilirim, bilemiyorum. Öykünün ilk tümcelerini yazıp yola çıktığımda aslında, nereye gideceği belli olmayan bir otobüsün yolcusuyumdur. Yazı olgunlaşıp, olaylar, kişiler, yaklaşımlar belirginleşmeye başladıkça öykünün yol haritası da bir sis perdesinin gerisinden ortaya çıkmaya başlar. Bu aslında benim, öykü kahramanlarımla birlikte sürdürdüğüm bir yolculuktur. Bazen öykülerimi yazdığım süreci kaleme alsam, o süreçten de yeni öyküler çıkarabilirim diye düşündüğüm anlar oluyor. İşte sonuç: Ne kadar çok yolculuk, o kadar çok yaşam. Yani iş dönüp dolaşıp yazıda düğümleniyor.

- Öykülerinizin geçtiği mekânlara dikkat ettim, son derece çarpıcı betimlemelerle anlatılıyor. Neredeyse öykünün ana iskeletlerinden birisini oluşturuyor bu mekânlar. Mekân niçin bu kadar önemli?

- Patriça'da Bir Öğleden Sonra adlı öyküde olay Cunda'da geçer. Patriça, Cunda'nın uzak bir köşesinde, doğanın inanılmaz güzelliklerle birden karşınıza çıkardığı büyülü bir yer. Orada unutamayacağım anlarım oldu. Hep şöyle düşünürüm: Eğer ben bunu yaşadıysam, bunu duyumsadıysam, bu içimde kalmamalı. Duyumsadıklarımı paylaşarak çoğaltmadan yanayım ben. Elbette o aşamada mekânlar devreye giriyor. Bu bazen Cunda'nın ıssız bir köşesi, bazen çocukluğun uzak anılarından çıkıp gelen dut kokulu bahçe odası, bazen yüksek duvarlarla çevrili mermerleri kararmış eski bir konsolosluk binası oluyor. Evet, mekânlar güçlü, hissedilir olmalı. Okuyucu çarpıcı çizgilerle yaratılmış mekânlarda, olay örgüsüne daha çabuk, daha inanarak giriyor. Dünyanın Bütün Teröristlerinin Ruhları adlı öyküde anlatımın yarısı, Amerikan Konsolosluğu üzerine kuruludur. O yapı gerçekten 1800'lerden kalma eski, yıpranmış görünümüyle, içinde birçok yaşamın parlayıp söndüğü izleri taşıyor. Ben bütün mekânlarda, geçmişten birikerek gelen izleri toplayıp, onların karışımından yeni bir oluşum yaratıyorum. Bu oluşum ne kadar özgünse, öykünün iskeleti o kadar sağlam kuruluyor. ■

N'olur Beni Eve Götür / *Ferhan Şeaylıman / Art Yayınları /199 s.*

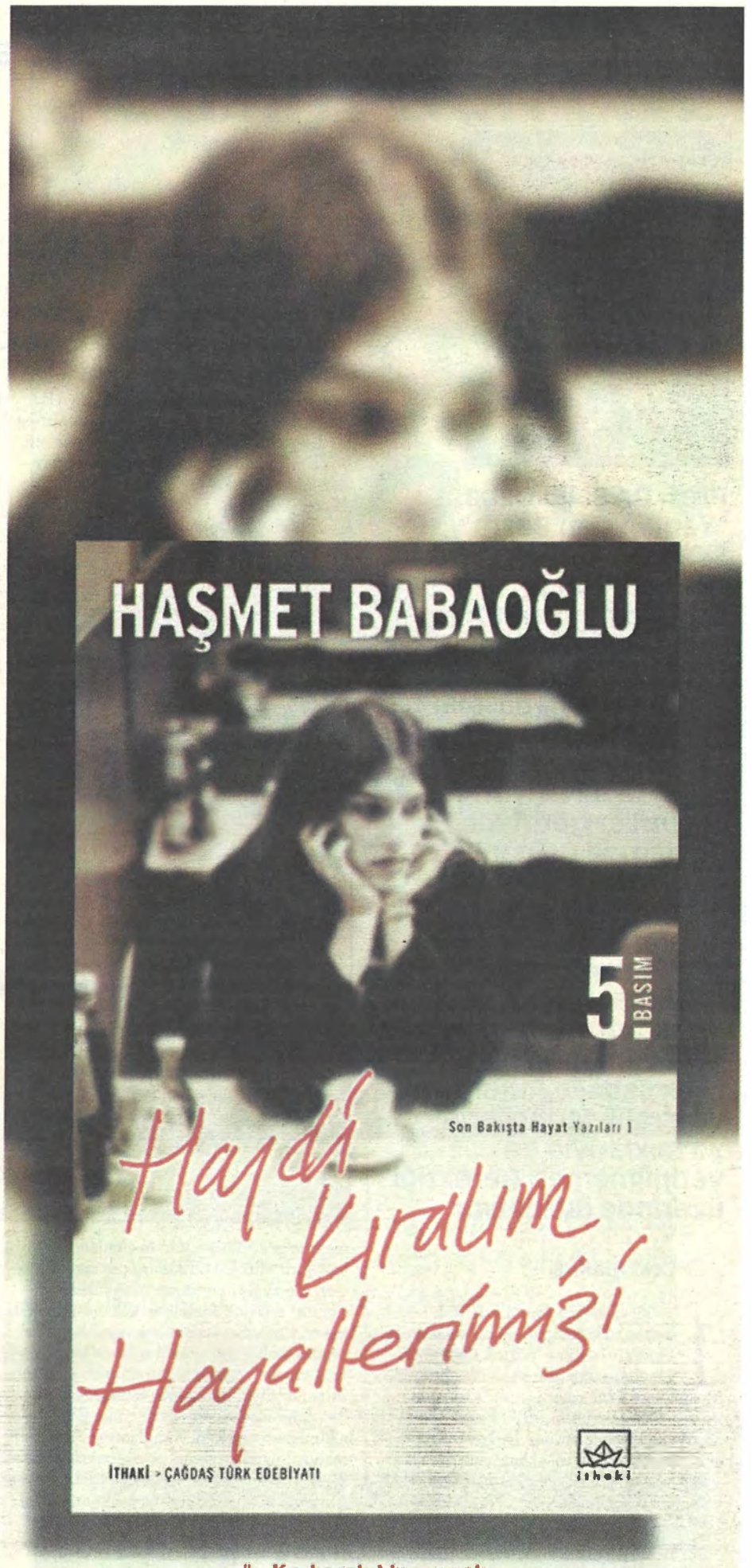

"...Korkacak bir şey yok:
Hayallerimizin kırılması gerek!
Zorbaların eline hayatımızı teslim edip hayallerimizi
kendimize saklamayı marifet bildiğimiz
bu düzen çıkmaz bir sokak...
Çünkü ancak eski hayallerin kırılmasıyla mümkün
yeni hayaller kurabilmek...
Ve kabul etmeliyiz ki, bazen hayallerine sımsıkı sarılmak
kıpırdayamayacak kadar katılaşmak, taş kesilmektir..."

ithaki

www.ithaki.com.tr

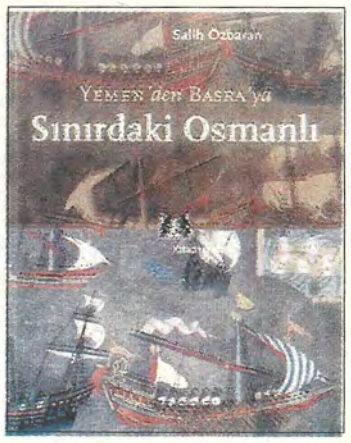

Osmanlı tarihine sınırdan bakış

Prof. Dr. Salih Özbaran "Yemen'den Basra'ya Sınırdaki Osmanlı"da Türklerin Arap ülkeleriyle "sınırlı" tarihine önemli bir ışık tutmakla kalmıyor, Osmanlı yayılmasının sorunlarını da çağdaş tarihçiliğin verileri ışığında tartışıyor ve çözümler getiriyor. Bu bağlamda Osmanlı İmparatorluğu'nun güney sınırlarını incelerken diğer toplumların tarihlerinin de ihmal edilmemesi gerektiği vurgulanıyor. Aynı zamanda bugün artık sadece Amerikalı ve İsrailli tarihçilerin yazdıklarıyla da yetinilmemesi gerektiği üzerinde duruluyor.

❐ Zeki ARIKAN

1960'lı yıllarda İstanbul Edebiyat Fakültesi'ni kazanıp onun bir çeşit yurdu işlevi gören Çapa Yüksek Öğretmen Okulu'na girdiğim günlerde, benden üç sınıf ileride bir arkadaşımın "Osmanlı-Portekiz" ilişkileri üzerine bir bitirme tezi hazırladığına tanık oldum. Doğrusu o tarihlerde Hammer çevirisi, Uzunçarşılı'nın klasikleşmiş Osmanlı Tarihi, Saffet'in Tarih-i Osmani Encümeni Mecmuası 'nda (TOEM) çıkan birkaç makalesi dışında, Türkçede bu konuda doyurucu bir çalışma pek yoktu. Braudel'ın adını şöyle bir duymuştuk, ama onun dışında bu konularda çalışan tarihçilerin adlarını bile bilmiyorduk. Yalnız o yıllarda, Osmanlı İmparatorluğu'nun gerilemesini ve çöküşünü, Doğu ticaret yollarının değişmesinde arayan kimi tarihçiler, dikkate değer araştırmalara girişmiş bulunuyorlardı. Bu tarihçilerden biri de o zaman genç bir doçent olan, ne yazık ki çok erken yaşta yitirdiğimiz Cengiz Orhonlu idi. Orhonlu bu alandaki çalışmalarını Osmanlı İmparatorluğu'nun Güney Siyaseti: Habeş Eyaleti (1974) başlıklı kapsamlı bir eser ortaya koyuncaya kadar sürdürdü. İşte Yüksek Öğretmenli arkadaşımız Salih Özbaran'ın bitirme tezini öneren ve yöneten de bu genç bilim adamı idi.

Özbaran, o zaman bir öğrencinin yararlanabileceği eldeki sınırlı malzemeyle yetinmedi. Yabancı dilde yazılmış eserleri taradı. Başbakanlık Arşivi'ne (bugünkü Başbakanlık Osmanlı Arşivi) de girdi. Orada bulabildiği özgün malzemenin de desteğiyle tezini yaptı ve teslim etti. Bu araştırma ona o kadar yeni ve geniş ufuklar açtı ki çalışmalarına İngiltere ve Portekiz arşivlerinde devam etti. Bu alanda günümüzün seçkin tarihçileri ve uzmanları arasında yerini aldı. Osmanlı-Portekiz ilişkilerinde uluslararası bir isim olarak yurtdışında yapılan onca seminer, sempozyum ve kongre çalışmalarına katıldı. Dahası kimi araştırmaları Arapçaya çevrildi.

Saddam'ın 1991 yılında Kuveyt'i işgali ve Amerika'nın müdahalesiyle başlayan sıcak gelişmeler, başta Irak olmak üzere üzerinde yaşadığımız, Frenklerin Orta Doğu / Yakın Doğu olarak adlandırdığı coğrafyayı sonu hâlâ kestirilemeyen bir kargaşa ortamına sürükledi. Bu durum bölgenin geçmişine duyulan ilgiyi de arttırdı. Prof. Özbaran bu çerçevede yıllardan beri bütün bu olayların geçmişle de bağlantısını kurarak gazete ve dergilerdeki yazılarıyla kamuoyunu bilgilendirmekten geri kalmadı. Onun elimizde bulunan, kırk yıllık bir birikimin, çabanın ürünü olan son kitabı, Türklerin Arap ülkeleriyle "sınırlı" tarihine önemli bir ışık tutmakla kalmıyor, Osmanlı yayılmasının sorunlarını da çağdaş tarihçiliğin verilen ışığında tartışıyor ve çözümler getiriyor. Bu bağlamda Osmanlı İmparatorluğu'nun güney sınırlarını incelerken diğer toplumların tarihlerinin de ihmal edilmemesi gerektiği vurgulanıyor. Aynı zamanda bugün artık sadece Amerikalı ve İsrailli tarihçilerin yazdıklarıyla da yetinilmemesi gerektiği üzerinde duruluyor. Bunun tersini dile getirmek gerekir ki o da günümüzde Körfez'den, Basra'dan, Yemen'den geçmişe bakılırken buralarda Osmanlı'nın tarihsel varlığını reddetmeyen bir anlayışın teslim edilmesidir.

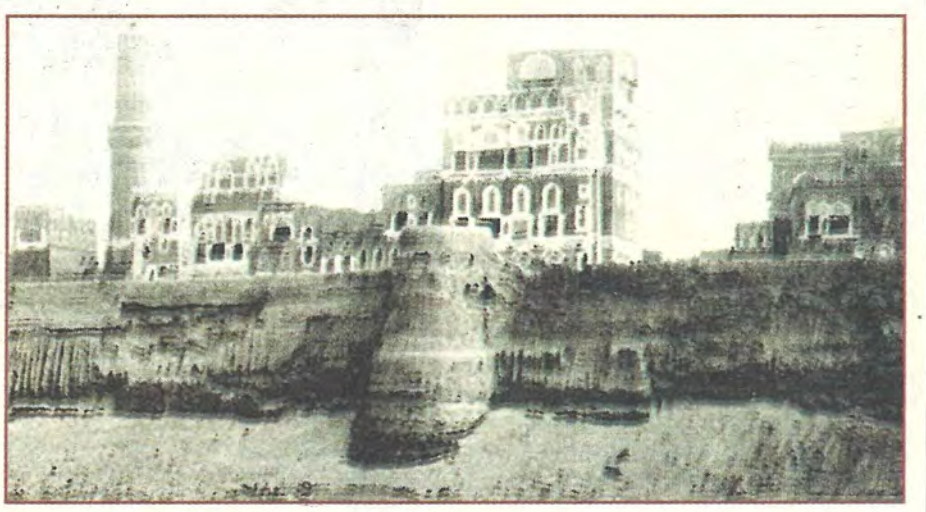

ZENGİNLİĞİN KAYNAĞI

Osmanlıların XV. yüzyılda İstanbul'u alıp Balkanlar'da hızlı bir yayılma sürecine girdiği sırada Portekiz ve İspanya, baharatın ve Doğu'nun zenginliğinin kaynağına gitmek için yeni yollar aramaya başlamışlardı. Bu çabalar yeni bir anakaranın ve Hindistan yolunun bulunmasıyla sonuçlandı. Portekiz'in baharat yolunu Güney Afrika kıyılarına kaydırmaya çalışması, Akdeniz'in ticareti ve ekonomik bakımdan sönmesinde önemli bir rol oynadı. Bu ticaret yolları üzerinde bulunan İslam ülkeleri bundan büyük zararlar görmeye başladılar. Suriye ve Doğu Akdeniz limanlarını, Kızıldeniz'i elinde bulunduran Mısır Memluk Sultanlığı Portekiz ilerlemesini durduracak güçte değildi. Daha çok bir kara devleti olarak gelişen Safevi devleti ise başka amaçlar peşinde koşuyordu. Şah İsmail'in Anadolu'da yayılma siyasetine ağır bir darbe vuran Yavuz Sultan Selim'in bir süre sonra Memluk Sultanlığı üzerine yürüyeceği doğrusu pek tahmin edilmiyordu. Nitekim Fernand Braudel, "1516 ve 1517'lerde Türklerin Kahire Sultanlarına karşı zafer kazanacağını kim önceden kestirebilirdi ?" diye sormaktadır. Bu soru, tahmin ve raslantıların ötesinde yanıtlanabilir herhalde. Nitekim Özbaran, Mısır'ın fethini haklı olarak, Osmanlı-Memluk rekabet ve ilişkilerinde, ekonomik, siyasal ve askeri gelişmeler bağlamında ele almakta ve değerlendirmektedir (s. 118-127).

Osmanlıların Mısır'a indikleri zaman Hint Okyanusu, Portekiz İmparatorluğu'nun bir gölü haline gelmişti. Portekizliler Hindistan'a "baharatı ve Hıristiyanlığı" bulmak için geldiklerini ileri sürüyorlardı. Fakat İmparator Ferdinand'ın Kanuni katındaki elçisi Busbecq'in vurguladığı gibi "asıl amaç altındı, din bahane" idi. Kanuni'nin Irakeyn seferi (1534/35), Bağdat'ın ele geçmesi, Osmanlı nüfuzunun Basra'ya kadar uzanması, Osmanlı-Portekiz ilişkilerinde yeni bir dönemin başlangıcına işaret etmektedir. Yemen'in alınmasından sonra 1538'de yapılan Hindistan seferi, ilişkilerdeki sıcak gelişmenin önemli bir aşaması olarak görülmektedir. Bundan sonra çatışmalar daha çok Hürmüz ve Basra Körfezinde yoğunlaşmıştır. Osmanlılar bütün çabaları, hatta Montaigne'in aktardığı gibi akıl almaz bireysel cesaretlere karşın Portekiz'i Basra Körfezi'nden ve Hint Okyanusu'ndan uzaklaştıramadı. Portekiz'in yüksek bordalı, okyanuslara uyum sağlayan donanması karşısında Osmanlı gemileri etkisiz kalıyordu. Piri Reis gibi büyük bir denizci bile bu savaşlarda kesin bir üstünlük sağlayamadı. Ancak bu çatışma, eski ticaret yollarının yaklaşık bir yüzyıl daha önemini korumasına önemli bir katkıda bulundu. Baharat ticareti Doğu Akdeniz limanlarında eski canlılığını korudu. Bunu, yalnızca Portekiz'in Asya'da kurduğu üstünlüğün çöküşüyle açıklamak yetersizdir. "Meselenin bir de Osmanlı tarafı vardı. Tüccara can ve mal emniyeti sağlama gayreti içinde görünen sultan ile Türk-Portekiz sınırındaki beylerin sürdürdükleri siyaset, bütün ekonomik düşünce ve uygulama eksikliklerine rağmen, Kızıldeniz ve Basra Körfezi'ni daha işlek hale getirmişti. Bu düzen XVIII. yüzyılın başlarına kadar devam edecekti." (s. 172-180).

XVII. yüzyılda ise Hint Okyanusunda artık Hollanda üstünlük sağlamıştı. Baharat ticareti tamamen yön değiştirmiş ve Osmanlılar bile baharatı artık Avrupa pazarlarından sağlamaya başlamıştır (XVIII. yüzyılda da böyle bir ters işleyiş kahve ticaretinde kendini gösterecektir). 1625 yılında bir Osmanlı gözlemcisi olan Ömer Talip, baharat ticaretinin yön değiştirmesinin doğurduğu tehlikeyi şöyle açıklıyordu:

"Şimdi Avrupalılar bütün dünyayı tanımayı öğrendiler; gemilerini her yere gönderiyorlar ve önemli limanları ele geçiriyorlar. Eskiden Hindistan, İndüs ve Çin malları Süveş'e gelir ve Müslümanlar tarafından bütün dünyaya dağıtılırdı. Fakat şimdi bu mallar Portekiz, Felemenk ve İngiliz gemileriyle Frengistan'a taşınıyor ve oradan bütün dünyaya dağılıyor... Osmanlı devleti, Yemen kıyılarını ve oradan geçen ticareti ele geçirmelidir; aksi halde çok geçmeden, Avrupalılar İslam ülkelerine hükmedeceklerdir."

Öte yandan Osmanlı İmparatorluğu, güneyde ele geçirdiği yerlerde askeri, ticari, mali ve yönetim alanında örgütleme yoluna gitti. Mısır, Yemen, Basra, Lahsa ve Habeş'in merkeze uzaklığı, buralarda timar düzeninden farklı bir mali örgütlenmeyi gerektiriyordu. Arazi gelirleri, ticari mallardan alınan vergiler, kira bedelleri, gümrük (iskele) gelirleri iltizama veriliyor ve elde edilen nakit, askeri ve idari giderlere ayrılıyordu. Kalan para irsaliye adı altında merkeze gönderiliyordu. Gelirler, önemli ölçüde baharat ticaretinin 1560'tan sonra bir süre daha canlanmasıyla artış göstermişti. Bu artış, yukarıda değinildiği gibi Osmanlıların Kızıldeniz'den Basra'ya kadar geniş bir alanda örgütlenmesine bağlı görünmektedir.

SINIR BEKÇİLERİ

Ayrı bir başlık altında incelenen "Yemen'in Osmanlı Bütçeleri" dikkate değer veriler içermektedir (195-205). Yapılan sayımlar, düzenlenen kanun-kanunnameler, bu bölgelerdeki Osmanlı düzeninin anlaşılmasına önemli bir katkıda bulunmaktadır. Prof. Mantran'ın yayımlamış olduğu Basra Kanunnameleri büyük bir değer taşımaktadır. Gönüllüyan, Müstahfızan, Azeban ve Merdan gibi gruplar, Osmanlı ekonomisinin "sınır bekçileri" olarak görülmektedir. Bunların birer vergi mültezimi olarak görev yapmaları da şaşırtıcı değildir. Osmanlıların Hint Okyanusu'na açılmaları, ateşli silahların İslam dünyasına yayılması sonucunu doğurmuştur. Ateşli silahları Avrupa'dan alan Türkler, bunları daha da geliştirdiler. Dönemin meydan savaşlarında top, belirleyici rol oynadı. Daha II. Bayezit döneminde, Portekiz'e karşı kullanılmak üzere padişah tarafından Memluklere top, tüfek ve barut gönderilmişti. Portekiz egemenliğinin Hindistan'da kurulduğu sıralarda, top dökmek üzere oraya Osmanlılar tarafından pek çok usta gönderilmişti. Portekiz kaynakları, XVI. yüzyıl başlarında Hint Okyanusu çevresinde tüfekli Rumes ya da Turcos'tan söz etmektedirler. Açe Sultanı'nın Portekizlilere karşı koymak için İstanbul'dan istediği yardım da karşılıksız kalmamıştır. Buraya top, mühimmat ve top döküm ustaları gönderilmiştir.

Osmanlıların güneyde yayılması, geniş bir alanda egemenlik kurması, örgütlenmesi, ticaret yollarının yön değiştirmesi ve bunun sonuçları öteden beri tarihin çekici konuları arasına girmektedir. Ancak bu konuda arşiv belgelerine dayalı olarak yapılan araştırmaların "vak'anüvis" yöntemleriyle hazırlanan eserlerin sorunları çözmek için yeterli olmayacağını vurgulayan Prof. Özbaran, soruna dünya tarihçiliği bağlamında yaklaşmaktadır. Övgü yada yergi edebiyatı yaparak sorunları çözümlemeye çalışmak da yeterli değildir.

Ne yazık ki tarihin ideolojik ya da politik bir malzeme olarak kullanılması sürüyor. Burada Özbaran'ın yüzde yüz nesnel olmak ya da birçok soruya açık seçik bir yanıt aramak gibi bir saplantı içine düşmediğini görüyoruz. Osmanlının güney siyaseti, Türk ve Portekiz arşivlerinin, yığınla araştırmanın ışığında ele alınmış ve doyurucu sonuçlara varılmıştır. Osmanlı'nın bu bölgelerdeki tarihsel varlığını ve günümüzle bağlantısını ortaya koyan bu eserin büyük bir boşluğu doldurduğuna şüphe yoktur. ■

Yemen'den Basra'ya Sınırdaki Osmanlı/ *Salih Özbaran/Kitap Yayınevi/350 s.*

Paulo Coelho'dan "Işığın Savaşçısının El Kitabı"

Işığa susayanlara el kitabı

Simyacının ta kendisi Paulo Coelho, Işığın Savaşçısının El Kitabı'nda, her zamanki eş zamanlı anlatımıyla, çok katlı bir anlamlar ve mesajlar dünyası sunuyor.

❐ Dilek ÖZTEKİN

Işık'tan uzaklaşalı bin yıllar oluyor. Ama ışık, gölgenin peşini hiç bırakmıyor. Gölge kendini yok etmek için karanlığa koşuyor.

Aslında bunu hepimizin hayatında görmek mümkün. Çünkü karanlıkta her şey daha kolay, her şey daha az yorucu, az uğraş istiyor değil mi? Aydınlık kimsenin işine gelmiyor, aydınlıkta her şey apaçık görülüyor, kaçamaklar olmuyor, kimsenin cezası kimseye kesilmiyor, ödülü başkasınınkine karışmıyor.

Aydınlığa kolay ulaşılmıyor, pek kimse de ulaşmak istemiyor zaten. 'Aydınlanmış' olanların çoğu şarjlı ışıldaklarla idare ediyor, hayata dair ahkâm kesiyor ama tam tamına uygulamıyoruz. Konuştuğumuz gibi, yaşamak için enerji kaynaklarımızdan yararlanmak yerine, akülerimizi bitiriyoruz. Işık'tan anladığımız şey 'spot ışıkları', televizyondan yayılan zehirli-büyüsel ışık, sahte ve gerçek paraları ayırt etmemize yarayan mor florasan ışık. Bu mudur yaşam ışığı, aydınlanmanın pırıltısı? Ya gözümüzdeki ışık? Ya yüreğimizin unutmaya çalıştığımız sıcaklığı? Sağduyu, durugörü? Ruhumuzun saflığı? Yaşama amacımız, 7 kat anlamanın ve farkındalığın güzelliği, özelliği...

Simyacının ta kendisi Paulo Coelho, Işığın Savaşçısının El Kitabı'nda, her zamanki eşzamanlı anlatımıyla çok katlı bir anlamlar ve mesajlar dünyası sunuyor.

NEDİR IŞIK?

Çocuğun dünyasındaki olduğu gibilik, gerçek hayat, yalın bir bakış kainata hani 'büyümek' uğruna feda ettiğimiz.

Işığın düşmanlarını tanımak isterseniz; bencillik, korku, nefret, kin, kıskançlık, yetersizlik duygusu, pişmanlık, öfke kapıda bekler. Bilirsiniz, negatif negatifi çeker ve kaos büyür, güneşi gölgelenir hayatımızın.

Pekiyi, ışığın savaşçısının çıkınında neler vardır? 9 altın anahtar: Sabır, sevgi, hoşgörü, dürüstlük, bağışlayıcılık, cesaret, bilgi, inanç, bilgelik.

Bu anahtarlar çoğu kapıyı açar. Ama önce, ilk adımda, kendimizle barışıp, kucaklaşıp çıkmalıyız yola. Yolda ışığın savaşçısını pek çok güçlük bekler ama adı üstünde savaşçıdır o, güçlüklere karşı gücünü kullanır; tahriklere kapılmaz, sakinliğini ve kararlılığını bozmaz. Hayatı boyunca bozuk kalmayı kendine iş edinmiş olanlara kanmaz, başıbozuklara kulak asmaz, kanı bozuklara prim vermez. Bozuk plak gibi aynı noktaya takılarak yaşam enerjisini emmeye çalışanlara izin vermez.

Ancak, ışığın savaşçısı da kanlı canlı bir insandır, üzülür, sıkılır, yorulur, umutsuzluğa kapılır, coşar, sevinir, koşar. İnsana dair her şey ona da aittir ama o, pusulasına tam zamanında bakıp nereye dümen kıracağını bilir; çünkü sezgileriyle sağduyusunu izlemeyi öğrenmiştir, iç sesine güvenir. Hayatta olmanın mucizesinin farkındadır.

ÖNERİ...

Önerim; hayattaki ışığın farkına varmanız ve ona gereken değeri vermeniz. Kitap içinde bolca mesaj bulacaksınız ama yine de sizler için işte seçme bir ışık yolu buketi:

* Işığın savaşçısı, elinden gelenin en iyisini yapar ve başkalarından da aynısını bekler.
* Işığın savaşçısı ışığı izlemenin iyi bir yol olduğunu öğrenmiştir.
* Işığın savaşçısı, yüreğinde nefret duyguları barındırmaz.
* Şu üç şeyin her zaman kendisiyle birlikte olmasına dikkat eder: İnanç, umut ve sevgi.
* Işığın savaşçısı, kendi kusurlarını bilir. Ama erdemlerini de bilir.
* Işığın savaşçısı, başkalarının kendisine biçtiği rolü oynamaya kalkışarak zaman yitirmez.
* Alması gereken kararları etkilemez.
* Işığın savaşçısı kışkırtmalara kulak vererek zamanını boşa harcamaz; onun gerçekleştirmesi gereken bir yazgısı vardır.
* Işığın savaşçılarının gözlerinde hep belli bir ışıltı bulunur.
* Işığın savaşçısı, dünyasını sevdiği kişilerle paylaşır.
* Işığın savaşçısı güvenilir biridir.
* Bilir ki savaş, kavgayla aynı şey değildir.
* Bir savaşçı, kendisine zarar vermek isteyenlerle bir arada bulunmaz, onu avutmak isteyenlerle de bir arada bulunduğu görülmemiştir.
* Savaşçı, kılıç tutan elini yakalamak için bir melekle bir şeytanın yarıştığını bilir.
* Işığın savaşçısı, üzerinde yürümeye başladığı anda yolu tanır.
* Yüreğinin sessizliğinde, kendisine yol gösterecek bir ses duyacağını bilir.
* Işığın savaşçısının, kendine ait zamana ihtiyacı vardır.
* Hayata sevecenlik ve kararlılıkla bakar.
* Kendi yoluna güvenebilmesi için başkasının yolunun yanlış olduğunu kanıtlaması gerekmez.
* Gözünü her zaman açık tutar.
* Işığın savaşçısı, ele geçirmeyi kafasına koyduğu yeri dikkatle inceler.
* Hayalleri vardır.
* Bazen bir çocuk gibi olur.
* Bir savaşçı yılan kadar bilge, güvercin kadar saftır.
* Biri bir şey dilerse, bütün evren, ona yardımcı olmak üzere işbirliği yapar. Işığın savaşçısı bunu bilir.
* Evren ışığın savaşçılarına yardım edecektir. Dünyanın enerjisinin yenilenmeye ihtiyacı vardır. ■

Işığın Savaşçısının Elkitabı/*Paulo Coelho/Türkçesi: İlknur Özdemir/ Can Yayınları/ 160 s.*

İletişim'den

Modern Türkiye'de Siyasî Düşünce

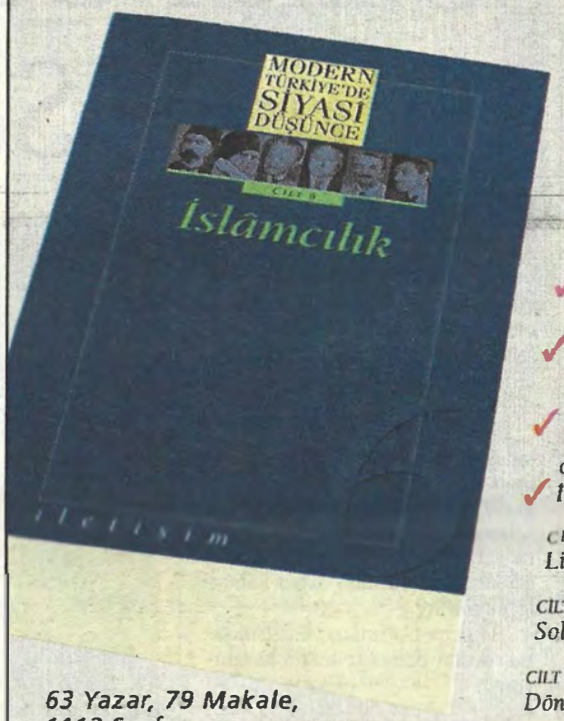

63 Yazar, 79 Makale, 1112 Sayfa

CİLT 1 Tanzimat ve Meşrutiyet'in Birikimi
CİLT 2 Kemalizm
CİLT 3 Modernleşme ve Batıcılık
CİLT 4 Milliyetçilik
CİLT 5 Muhafazakârlık
CİLT 6 İslâmcılık
CİLT 7 Liberalizm
CİLT 8 Sol Düşünce
CİLT 9 Dönemler ve Karakteristikler

İslâmcılık

CİLT EDİTÖRÜ YASİN AKTAY

İslâmcılığın Türkiye'deki siyasî anlamları, imkânları, dayandığı toplumsal, kültürel ve kurumsal temeller, değişik siyasî unsurlarla eklemlenme biçimleri ve ürettiği, hitap ettiği, motive ettiği veya tahrik ettiği kitlelerle etkileşim biçimleri... Dönemler, farklı çizgiler, ekoller, mütefekkir monografileri...

6. CİLDİN YAZARLARI

YALÇIN AKDOĞAN • BİROL AKGÜN • BAHATTİN AKŞİT • CİHAN AKTAŞ • YASİN AKTAY • FAHRETTİN ALTUN • CANER ARABACI • MUSTAFA AYDIN • MÜCAHİT BİLİCİ • ALİ BULAÇ • YÜCEL BULUT • MUSTAFA KEMAL COŞKUN • ÖMER ÇAHA • RUŞEN ÇAKIR • ŞABAN H. ÇALIŞ • FEHMİ ÇALMUK • GÖKHAN ÇETİNSAYA • MENDERES ÇINAR • AHMET ÇİĞDEM • ÖMER DEMİR • AHMET DEMİRHAN • D. MEHMET DOĞAN • BURHANEDDİN DURAN • SİBEL ERASLAN • ALEV ERKİLET • İSMAİL KARA • METİN KARABAŞOĞLU • TURAN KARATAŞ • FERHAT KENTEL • ZERRİN KURTOĞLU • ÖMER LAÇİNER • ÖMER LEKESİZ • HİLMİ MAKTAV • NURAY MERT • ÖZGÜR ORAL • ESRA ÖZCAN • ŞENNUR ÖZDEMİR • RASİM ÖZDENÖREN • ERTAN ÖZENSEL • BEKİR BERAT ÖZİPEK • YILDIZ RAMAZANOĞLU • OLIVIER ROY • AYŞE SAKTANBER • ALİ YAŞAR SARIBAY • S. SAYYID • AYŞE SERDAR • NECDET SUBAŞI • SERDAR ŞENGÜL • SAİT ŞİMŞEK • BAHAR TABAKOĞLU • MUSTAFA TEKİN • YUSUF TEKİN • LEVENT TEZCAN • ABDULLAH TOPÇUOĞLU • CİHAN TUĞAL • HAMZA TÜRKMEN • FATMA BOSTAN ÜNSAL • AHMET YAMAN • IŞIK YANAR • M. EMİN YAŞAR • M. HAKAN YAVUZ • MURAT YILMAZ • NUH YILMAZ

Bınbirdırek Meydanı Sokak, İletişim Han No. 7 Cağaloğlu 34122 İstanbul • Tel: 212.516 22 60-61-62
Faks: 212 516 12 58 • e-mail: iletisim@iletisim.com.tr • web: www.iletisim.com.tr
Dağıtım Tel: 212.638 55 45-638 55 71 • Faks: 212 517 71 57

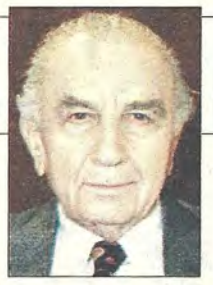

‘Özne’l Gerçeklerden ‘Türkiye Sorunları’na

Bir ülkeyi yönetenlerin temel anlayışı insanları mutlu etmek olmalı, değil midir? Toplumun tanığı olan bir edebiyatçı, siyaset felsefesini anlamadan insanın gizlerine varabilir mi? Siyaset batağına saplanırsa gerçekten özgür kalabilecek midir? "Türkiye Sorunları" karşısında bu sorular daha bir anlam kazanıyor.

Eski Yunan’dan günümüze doğru, felsefe, soyut kavramlardan somut gerçeklere doğru; insana, dünyaya, evrene, yaşamanın anlamına bakmaya çalışır.

İnsana bakmak, Alexis Carrel’in “L’Homme, cet incnun” (İnsan, şu b linmeyen) dediği insanı anlamak, felsefenin sorgulayan, eytiş mci yöntemiyle olanaklıdır.

İnsanın kendini anlaması, kendindeki öteki “Özne”leri tanıması, kendini bilmenin erdemine varması dünyaya bakmayı, yaşamanın anlamına varmayı kolaylaştırab lir.

Felsefenin bu sorgulayan, eytişimci yöntemi olmasaydı bilimler ortaya çıkacak mıydı? İnsandak bu araştırma merakı, bilinçle geliştirdiği sezgisini, düşlem gücünü sınırlayamadığı bu bilgiye susamışlığı; “Özne”nin k şil k kazanmasına yol açıyor.

Varoluşçuluk’un simgesi sayılan Jaspers “Felsefe hep yolda olmaktır” diyor. ÖZNE bu anlayışla yola çıkmış görünüyor (ÖZNE, Mayıs- Haziran 2004).

Kırklı yılların İzmir’inde, l sede felsefe hocam Ziya Somar’dı. Eski Türk Dil Kurumu günlerimizde Nusret Hızır, Macit Gökberk, Bedia Akarsu, Suut Kemal Yetkin aydınlanma felsefesine inanan gönül insanlarıydı.

Tarikat ehlinin yola baş koyması; araştırma gereği duymadan, inancının iç sesine uyarak, gözü kapalı yürümektir. Felsefede kuşkuları yoklamak, kendini sorgulayarak, ufkun ötesini görmeye çalışarak yürümek söz konusudur.

Geçen yıl, 10-12 Ağustos 2003 tarihlerinde, İstanbul’da yapılan “XXI. Dünya Felsefe Kongresi”nde, değerli arkadaşım, felsefenin ana kraliçesi İoanna Kuçu adi’nin şu sözleri, yurdumuzun geleceği bakımından özel bir önem taşır:

“Cumhuriyet’in kuruluşu, Türkiye’de felsefe için bir dönüm noktasıdır.”

Çünkü çok yönlü bir gelişme gösteren felsefe toplumsal gerçeklere de, siyaset anlayışına da yeni açılımlar getirmektedir.

ÖZNE’nin Genel Yayın Yönetmeni Mustafa Günay, Önay Sözer’le Adorno üzer ne bir söyleşi yapmış. Adorno çok yönlü bir filozof. Onun sanat felsefesine bakışını Önay Sözer şöyle yorumluyor:

“Adorno’nun sanat felsefesini anlamak için toplum felsefesine bakmak ve ayrıca bunu politik felsefe ile olab İdiğince ilişkilend rmek gerekir.”

Önay Sözer bu anlayışı açarken toplum felsefesindeki Aristoteles’ten gelen “İyi yaşam nedir?” sorusuna yanıt geliştirmeye çalışıyor. Birbirinden ayrı düzenceler olsa da toplum felsefesiyle siyaset felsefesinin birbirine yakınlaştıkları ye ler olması gerektiği üzerinde du uyor.

Bir ülkeyi yönetenlerin temel anlayışı insanları mutlu etmek olmalı, değil midir? Toplumun tanığı olan bir edebiyatçı, siyaset felsefesini anlamadan insanın gizlerine varabilir mi? Siyaset batağına saplanırsa gerçekten özgür kalabilecek midir?

“Türkiye Sorunları” karşısında bu sorular daha bir anlam kazanıyor.

‘TÜRKİYE SORUNLARI’

Ali Nejat Ölçen’in yayına hazırladığı, yayın sorumluluğunu üzerine aldığı Türkiye Sorunları, kitap dizisi diye anılsa da, bir süreli yayın.

Ali Nejat Ölçen ilkeler nden ödün vermeyen, zamanının en küçük dilimini ölçülü kullanan, giyiminden konuşmasına dek belli bir dengey korumasını bilen bir düşünce insanı.

Türkiye Sorunları’nın her sayısı, Ali Nejat Ölçen’in Sokrates’le yaptığı sanal bir söyleşiyle başlıyor. Bu sanal söyleşide Sokrates’in düşüne dizgesi toplum sorunlarına ışık tutuyor.

“Kararsızlık” üzerine girişilen söyleşide ülkeyi yönetenlerin kararsız tutumu, bu tutumun toplumun dengesini bozan yansımaları üzerinde duruluyor. (Türkiye Sorunları, Haziran-Temmuz 2004).

Ali Nejat Ölçen’in yayına hazırladığı, yayın sorumluluğunu üzerine aldığı Türkiye Sorunları, kitap dizisi diye anılsa da, bir süreli yayın.

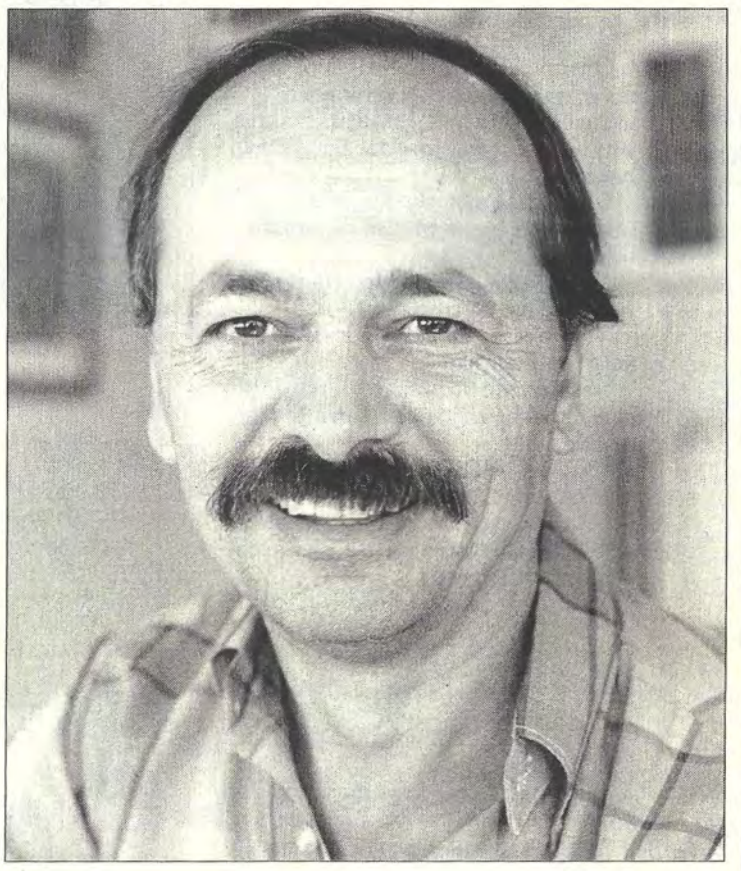

Bertan Onaran içi sevinç dolu bir yazar. Bu dünyada gönül bağı diye bir duygunun varlığına inanıyor.

Sokrates şu soruya açıklık getiriyor:

“Kararsızlık, gerçekten kararsızlıktan mı kaynaklanıyor, yoksa ülke yönet minde yeni bir yöntem mi?”

Dergide; gel şmenin, güçlü olmanın özgürlüklerden geçtiğini b len Suphi Karaman’ı anıyor Tah r Hatipoğlu. “27 Mayısçılar”, 147 öğretim üyesini üniversiteden uzaklaştırdıklarına her zaman üzülmüşlerdir. Onların da aralarında uyuşmazlık vardı. Hazırlıksız gelen yönetimi yanıltmak kolaydı.

“27 Mayıs Yönetimi”nde Milli Eğit m işlerine de bakan Suphi Karaman’ın anlattığı bir olay daha var. Geride duran kadroların yeni yöneticileri yönlendirmeleri bakımından anlamlıdır:

“Bir gün Cah t Külebi’yle ilg l kara bir dosya getirdiler. Suratlarına fırlattım dosyayı.”

Suphi Karaman, Cahit Külebi’nin yakınıydı. Külebi’nin ne kadar içten bir Atatürkçü olduğunu iyi bilirdi. Ama bilmeyenler için, iç çekişmelerde karşı duranlar için, Külebi, gözden çıkarılması gereken bir ozandı.

Türkiye Sorunları 10 yıldır yayımlanıyor. Bu kapalı yayının soumlusu şöyle bir not koymuş:

“Kitap dizimiz bir halk h zmetidir. Edinmek için bedel ödemek de gerekmez? Yazıyla ya da telefonla açık adresinizi bildirmeniz yeterlidir. Bu halk, bu ülke hepimizin.”

(Dr. Ali Nejat Ölçen Tel. No: (0312) 490 66 81, Yardım yapmayı düşünen okurlar iç n posta çeki No: 19 00 065).

SEVGİ SÖZCÜKLERİ

Felsefe sözcüğü, Yunanca sevgi anlamına gelen “f los” ile bilgelik anlamına gelen “sofia” sözcüklerinden oluşmuştur.

“Sevgi felsefesi” öğretilemez; insanın yüreğinde filizlenen bir duyarlıktır o!

“Sevgileri yarınlara bıraktınız” diyen Behçet Necatigil’in siteminde, kend nin uzağına düşen yalnız insanların üzgünlüğü var.

Soyadaşım Be tan Onaran’la karşılaştığımızı anımsamıyorum. Onun sergi izlenimlerini de içeren anı notları, yalnız temiz Türkçenin ışıltısını değil, insan sıcağının yakınlığını da getiriyor (ADAM Sanat, Haziran 2004).

Ama bir Tuba İnal’ı, bir Ali Yüce’yi, bir Mehmet Kıyat’ı anmak için sevgi sözleri yetmiyor.

Geçen yazlardan birinde, Hayati Asılyazıcı’yla, Küçükkuyu’da, Zeus Altarı’na çıkarken, İda Dağı’nın yamacındaki bir köye çekilen Tuba İnal’ı tanımıştım. Yaşama serüvenini taşa işleyen Vigeland gibi, Tuba İnal da, uzak bakışlı kadınları anlatıyor mermerde. Bir yanı hep eksik, bir yanı doğaya karışan kadınların sonsuzluğunu anlatıyor. İda Dağı’na çekilen çağdaş bir Tanrıça gözüyle bakalım Tuba İnal’a: Yüreği kırgın olsa da sevgiyi çoğaltmasını bilen bir Tanrıça.

Bir başka köye, Ümitköy’e çekilen ozan Ali Yüce’yle komşu sayılırız. Onun şiir nde eskilerin “sehl-i mümteni” dedikleri, kolay söylenmiş izlenimi veren, öykünülmesi zor, yalın bir derinlik vardır. Bir oğlak çobanından çağdaş şiirin ustaları arasına girerken yaşamanın sillesini yemiş bir ozan o!

Bertan Onaran, son kitabı, “Atatürk Aydınlığını Karanlıkçı Dişler Kesemez”i anımsatırken, arka kapakta yazılan, Ali Yüce’nin geçmişine de değiniyor:

“Oğlak çobanı iken, henüz ot yemeyi bile beceremeyen bir oğlak, ağanın ekinine girmişti. Hemen koşup çıkarmıştım. Ama kaşla göz arasında ağa at üstünde yetişip beni kırbaçlamıştı.

Yetmiş yaşıma geldim, çektiğim bütün çileleri, sıkıntıları, acıları unuttum; ama o derebeyi kalıntısının kırbacını unutamadım. Kırbacın kabarttığı boynum hep ağrıyor. Ölünceye dek de ağrıyacak.”

Mehmet Kıyat galeri anlayışında çığır açan bir ozan. Resmin de bir felsefesi varsa onun gizler ne varmış, hiç olmazsa galerisinde sergilenen resimlere şiirli bir renk katmasını bilmiş.

Her şiir kitabında yeni bir izlekten yola çıkıp, biçim arayışına girişen Mehmet Kıyat, imge yoğunluğu içinde, şaşırtıcı şiirler yazıyor. Ama onun galerici kimliği ozan kişiliğini örten bir çalışma olarak öne çıkıyor.

Bertan Onaran içi sevinç dolu bir yazar. Bu dünyada gönül bağı diye bir duygunun varlığına inanıyor. O duyguyu paylaşamazsak, yaşamanın anlamı da kalmaz.

Felsefenin kendimizi, dünyamızı anlamaya yaraması yetmez. Siyasetin k rlettiği dünyada barışın sağlanması için, bizi dönüştürmesi gerekir.

Aristoteles’ten bu yana özlenen “yaşamanın iyi olması” gerektiği söylencesi o zaman anlam kazanacaktır. ■

Bu sayfayla iletişim kurabilmeniz için dergilerinizi ve kitaplarınızı aşağıdaki adrese gönderirseniz memnun oluruz.

Mustafa Şerif ONARAN

Hekimköy Sitesi 20. Sokak No: 8
06800
Ümitköy-Ankara
Tel.: (0312) 235 91 11-236 23 46

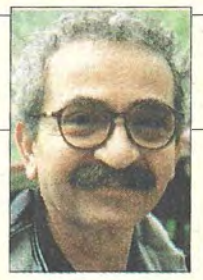

M. Sadık Aslankara

Samet Ağaoğlu'nun 'Aşina Yüzler'inden öykülerine

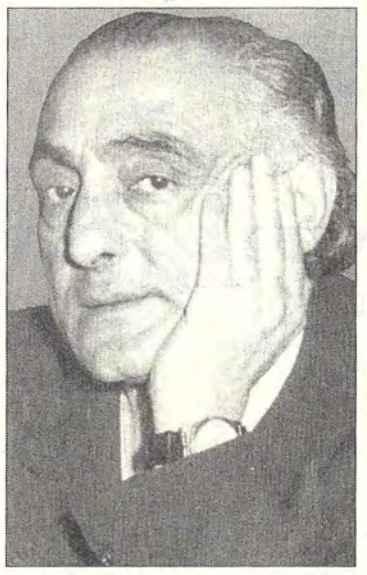

Ağaoğlu'nun öykülerinde göze çarpan "ikilik" yazarın dünya görüşü yönünde evrenin ikiye bölünüşüyle çıkıyor ortaya. Onda iyiler kötüler, karanlık aydınlık, yaşam ölüm, erdem erdemsizlik, suç ceza, baba oğul vb. pek çok ikilik gelip kesiyor önümüzü.

Sağdaki yazarlar, yazın dergileri Sıvas'ta yakılan şair, yazar çizer, türkücü, dansçı, kameraman onca sanatçıya ya da sanat gönüllüsü insana sahip çıkamazken, Samet Ağaoğlu, 1950'de, yeni hükümet olmuş bir sağ iktidarın çiçeği burnunda nüfuzlu adamı olarak öykü alanında yaygın üne sahip katledilmiş hem de solcu bir yazara yani Sabahattin Ali'ye, daha doğrusu geride kalan ailesine sahip çıkmakta bir an bile kararsızlık göstermemiş, ilkin bunu getirin gözünüzün önüne...

Samet Ağaoğlu'nun **İlk Köşe** (Ağaoğlu, 1978) adlı kitabında bu konuya değgin söyledikleriyle Aliye Ali'nin anlattıkları (Bak.: Filiz Ali Laslo-Atilla Özkırımlı; Sabahattin Ali, Cem, 1979, s. 36 vd.) tamamen örtüşüyor. Hatta Aliye Ali'nin anlattıklarına bakılırsa, Ağaoğlu'nun katkıları, kendi söz edişinin çok üzerinde.

Samet Ağaoğlu, dünya görüşü bağlamında kesinlikle katılmadığı, ötesinde kişi olarak da pek hoşlanmadığını sezdirdiği (zaten ikisi ayrı yaratılışta insanlar) **Sabahattin Ali**'yi, bugün kimi sözde solcu yazarın cesaret edemediği bir içtenlikle öykücü olarak beğendiğini belirtmekten geri durmuyor. **İlk Köşe**'deki şu satırlar bunu gösteriyor:

"...Hikâye ve romanlarındaki Sabahattin Ali ile gerçekteki Sabahattin Ali arasında dağlar kadar fark vardı. Hikâyelerinde halk adamı, şahsiyet, insaniyetperver olan Sabahattin Ali realitede en mükemmel bir burjuva tipi idi." (85); "Sabahattin Ali bu iki şahsiyetinde de samimi idi. Bunun içindir ki en çok hikâyeleri ile bu memleketin hayatını, insanları, hayvanları, dağları ve nehirleri ile en sanatkârane bir şekilde anlatmaya muvaffak oldu." "Sabahattin Ali'nin romancılığı teknik itibariyle zayıftı. Fakat bir romanı üzerimde derin bir tesir bıraktı: Kuyucaklı Yusuf." (86)

Bir öykücünün, diğer bir öykücüyü yüceltmesi ahlakından ne kadar uzağız şimdi... Öyleyse gelin, biz de gereken değeri verelim ona, kabaca da olsa öykücülüğünü değerlendirmeye girişelim onun...

ÖYKÜCÜ SAMET AĞAOĞLU

Samet Ağaoğlu, 1935'lerden 1965'lere yaklaşık otuz yıl boyunca öykü üretmiş, öykü üzerinde düşünmüş bir yazar. Peki neler söyleyebiliriz onun öykücülüğü üzerine?

Samet Ağaoğlu, özyaşamöyküsel yanlarının yoğunluğuna karşın anlatılarını anısal, özyaşamöyküsel olmaktan çıkarıp bunları yazınsal gerçeklik düzlemine oturtabilmiş bir yazar, ilkin bunu vurgulamak gerek! Üstelik öykülerinde kendi adını vererek yapabilmiş bunu. Bundaki başarısı üzerinde önemle durulmalı bence!

Samet Ağaoğlu'nun, Yapı Kredi Yayınları'nca geniş oylumlu bir ciltte, **Bütün Öyküleri** (YKY, 2003) başlığı altında topluca bir araya getirilen öykü kitapları şöyle sıralanıyor: **Strazburg Hatıraları** (1944), **Zürriyet** (1950), **Öğretmen Gafur** (1953), **Büyük Aile** (1957), **Hücredeki Adam** (1964), **Katırın Ölümü** (1965).

Bu öykülere kabaca bakıldığında bile kişilerin, öykü evreninin, bunları yapılandırma, anlatma biçimlerinin süreğenlik gösterdiği anlaşılıyor. Ötesinde öyküler liflerine ayrıldığında, birbirinin süreğeni olarak ortaya çıktıkları, birbirinde yuvalanıp öyle geliştikleri, bunun sonucunda bütün öykülerin birbiriyle derin bağlar, ilişkilenişler sergilediği görülüyor. Hatta öyle ki, Samet Ağaoğlu'nun aslında yalnızca bir tek büyük roman yazdığı, öykülerinin, sanki bu romandan biraz da karmakarışık sunulmuş çeşitli sayfaları, bölümceleri içerdiği bile söylenebilir neredeyse. Bu çerçevede iki anadamarın birbiriyle sarmallık içinde öykülere yerleştirildiği gözleniyor. İlki öykülerin anlatıcıları (tüm öykü kişileri birer anlatıcıdır onda), ikincisi öykü evrenleri. Yazar, kişilerin iç dünyalarından dışa yayılan bakışlarla geliştiriyor bunları. "İnsan ruhunu(n) tahlil(i)" (188) Samet Ağaoğlu için büyük önem taşıyor her kezinde... Uyuşuyormuş gibi dursa da anlatıcının söz konusu evrenle sürekli çatıştığı görülebiliyor. Sanki anlatıcılar (ya da kişiler), bir fanus içine kapatılmışlar da buna direnç gösteriyorlar sürekli. Fanusu parçalayıp çıkmak istiyorlar ille. Fanus yazgı olarak alınabilir bir ölçüde, karşı çıkansa minnacık insan. Böylelikle trajedik örüntülemeye yöneliyor her kezinde öykülerini yazar.

Bu çatışma, kestirilebileceği gibi kendisini kişilerin iç kavgalarında ortaya koyuyor daha çok. Öykü kişilerinin bir diğer özelliği de bir "tahayyül makinesi" (181) oluşları zaten. Ağaoğlu'nun öykülerinde göze çarpan "ikilik" yazarın dünya görüşü yönünde evrenin ikiye bölünüşüyle çıkıyor ortaya. Onda iyiler kötüler, karanlık aydınlık, yaşam ölüm, erdem erdemsizlik, suç ceza, baba oğul vb. pek çok ikilik gelip kesiyor önümüzü. Uçlarda gezinen kahramanlar, yaşamla ölüm karşısında sürekli bir vicdan muhasebesi içinde yaşıyor.

Peki Samet Ağaoğlu, kötümser bir yazar mı? Kötümser yazar hiçbir çıkış bırakmaz yarattığı evrende. Kötümser yazarda diyalektik akış, birbiri üzerine evrilerek gelişen olaylar dizgesi de gözlenmez. Girdiğiniz anlatıda çıkış bulamazsınız bir türlü, sonra birbirine kapanmış ya da dönüp dönüp birbirine kapanan döngüsellikle baştan sona, sondan başa hep aynı işleyişle karşılaşırız. Bu açıdan Ağaoğlu'nun kötümser bir yazar olduğunu öne sürmek zor görünüyor bana. Kötücülüğün uçlarında gezinen öykü kişileriyle tanıştırsa da ölüme eğilimli insanların başından geçen onca olumsuzluktan söz açsa da Samet Ağaoğlu, yaşamanın değerli bir öz taşıdığı inancında sürekli. Onu iyimser yapan da bu yanı işte!

'AŞİNA YÜZLER'

Alkım Yayınları Samet Ağaoğlu'nun **Aşina Yüzler**'ini (2004) neredeyse yanlışsız basmış... **Aşina Yüzler,** özyaşamöyküsel ya da anısal değer taşıyan, portre özelliği gösteren yaşamsal gerçeklikleri, Ağaoğlu'nun yazınsal gerçekliğe nasıl dönüştürdüğünü gösterirken bunun gerçekleştiği laboratuvar olarak da öne çıkıyor.

Kaldı ki yazar, "Hikâyelerimin hepsi gerçek hayattan, bir kısmı da kendi yaşantımdan aldığım ilhamlarla yazılmıştır," deyip yanı sıra **Aşina Yüzler** için "(bunu da) hikâye kitaplarım arasında sayıyorum," (**İlk Köşe,** 5, 6) demeyi savsaklamıyor.

O, çok yakından tanıdığı bu insanları, yazınsal gerçeklik çerçevesinde temellendirirken her birine bir roman ya da öykü kişisi derinliği verirken büyük başarı gösteriyor. Bana kalırsa Samet Ağaoğlu, bunu, öyküyü dil değil ama evren anlamında roman gibi yapılandırabildiği için başarıyor. Yani yaşantı dilimlerini roman evreni içine yerleştireceği birer gereç gözüyle bakıyor ilkin, ardından bunları öykü evrenine döküyor.

Aşina Yüzler'in yazınsal başarısının altında böyle bir giz yatıyor bence... Ama sonuçta **Aşina Yüzler,** gücünü siyasa, tarih, anı kitabı olduğu için değil, "öykü" olduğu için kazanıyor...

Kimileri aşina yüzleri tanımakta gecikmeyecektir elbette. Peki ille tanımak mı gerekir bu kahramanları? Aaa, falanca bu, demenin ne anlamı olabilir? Şu filan kişi olmasın, öteki şu mu yoksa?

Aşina Yüzler'in yerli yerine oturtulabilmesi için bu insanların ille birebir tanınması gerekmiyor. Ben bu portrelerin, kalıbını yansıtan şu ya da bu kişi gözüyle değil, Anadolu harmanının ortaya çıkardığı tipler biçiminde düşünülmesi gerektiği kanısındayım.

Anadolu insanına özgü, canlı modellerden dönüştürülmüş, karakterler müzesi olarak önümüze getirilmiş yapıtın, yazınımızda özgün bir yer tuttuğu da savlanabilir. Öyle ya, yazınsal bağlamda Anadolu tipinin canlı örneklerinden kalkılarak yapılmış bir laboratuvar çalışması olarak alınabilir yapıt. Sözgelimi şu satırlar:

"Bazı adamlar vardır, üstünde doğdukları, büyüdükleri topraklara benzerler; yüzleri, vücutları, sesleri, biraz da mizaç ve ruh yaradılışlarıyla... Onların hayat maceralarıyla topraklarının tarih içinde maceraları bir romanın birbirini bütünleyen parçalarıdır. Kederleri, mutlulukları, endişeleri aynı kaynaklardan doğar, biri diğerinin heykeli, öteki bunun resmidir sanki! Adam bu topraktan yaratılmıştır dense yanlış olmaz." (56)

Ardından şu öne sürüşü getiriyor Samet Ağaoğlu: "... Bütün bu yüzleri neden bir devrin sembolleri saymayalım? Şu karmakarışık portrelerin dışında kalanlar da onlar gibidir biraz." "Bu portreler yalnız benim aşinalarım sayılmaz. Bakmasını bilen herkesin aşinaları." İster öyle ister böyle, Anadolu insanından roman kahramanı, öykü kişisi yaratabilmenin gizine de eriyorsunuz enikonu. Bu yönde ufkunuz alabildiğine açılıyor...

Bütün bu özellikleriyle kalıcı bir yapıt Aşina Yüzler.

SAMET AĞAOĞLU'NA SAHİP ÇIKMAK!

Samet Ağaoğlu, 1950 öncesiyle 1960 sonrasında da, öykücülüğümüzde o büyük depremin yaşandığı 1950'ler boyunca da hep kendi başına kalmış, bir kıyıda kendi yalnızlıklarının yazarı olarak öykülerini örmüş, tam anlamıyla "süzme" bir yazar...

Ne ki Ağaoğlu, öykücülüğümüzün yaygın olarak bilinen adlarından değil. Bu doğal. Ancak yukarıdaki veriler onun, siyasal eylemleri bir yana, soylu bir yazıncı olduğunu gösteriyor bize. Tam anlamıyla doygunluk yansıtan öyküler bunlar. Anlamlandırmada yoğun, içkinlikte sıkı... Öyleyse öyküde Samet Ağaoğlu'na açılmanın zamanıdır derim. Zaten o öykü yazını geleneğimizin tam bir ardılı bence. Nitekim kendisiyle yapılan söyleşideki yanıtı, bunu apaçık ortaya koyuyor: "Hikâyeci ve romancı olarak Sait Faik, Sabahattin Ali ve Yaşar Kemal'i kuvvetli buluyorum." (**İlk Köşe,** 10) Kaldı ki üç öykü yazarı öte yakada da çoktan kol kola girmiş olmalı. Şu satırları Ağaoğlu'dan aktarıyorum:

"Aradan yine yıllar geçecek, 1975'te Televizyon Sinema Bölümü 'Bir İntihar' isimli hikâyemin filmini yapmak için bana gelecek, Sabahattin Ali'nin, Sait Faik'in birer hikâyesi ile benim bu hikâyemin filmi yapılarak televizyon ekranında birbiri arkasına gösterilecekti. Ama işte burada, bir sanat köşesinde Sabahattin'le kaderim birleşecek, filmlerin yapılış şekli, basın ve sanat çevresinde uzun eleştirilere yol açacak, böylece ben değil ama bir hikâyem tıpkı Sabahattin Ali gibi öldürülecekti." (90)

Ölümünün üzerinden çeyrek yüzyıl sonra, bir öykücü olarak gelin hak ettiği yere koyalım Samet Ağaoğlu'nu... YKY, Alkım Yayınları gibi saygın iki yayın kuruluşunun, Samet Ağaoğlu'nun yapıtlarını dağarlarına almış olmalarını önemsiyorum da bu nedenle. Ağaoğlu'nu, yazınımızın sessizlik kuytusundan çıkarıp sıcak ilgilerle kuşatacağımız bir köşeye koymayı önersem, çok mu ileri gitmiş olurum dersiniz?.. Kaldı ki o, bunu, yalnız yazar kişiliğiyle değil erdemli insan tutumuyla da hak ediyor bence...

Yoksa Kayseri Cezaevi'ndeyken, "ömrümün kalan parçasını, eğer bana bırakılırsa, az da olsa, belki yine sanatın aydınlatabileceğini düşünüyorum," (**Bütün Öyküleri,** 345) diyen yazarın bu son çığlığını da mı duymazdan gelelim?

Şimdi düşünme sırası sizde...■

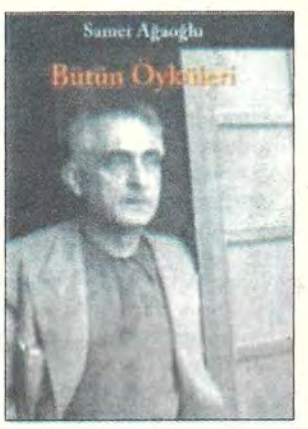

Aşina Yüzler/Alkım Yayınları
Bütün Öyküleri/YKY

Cevat Çapan

Şiir Atlası

Galway Kinnell/ Şiirler/ Çeviren: Nice Damar

'Duyular yarışıyor boşlukta'

New England doğumlu Kinnell, (d. 1927), Avrupa, İran ve bir süre insan hakları eylemcisi olarak Güney de dahil, ABD'nin birçok bölgesinde yaşamıştır. Bir roman, Black Light, (1966) ve özellikle Villon (1965) ve Yves Bonnefoy'nın (1968) kitapları olmak üzere birçok çeviri yayınlamıştır. Juniata College, Colorado, Oregon ve öteki üniversitelerde ders vermiştir.
Şiir kitapları ise, What a Kingdom It Was. Houghton Mifflin, 1960. Flower Herding on Mount Monadnock. Houghton Mifflin, 1964. Body Rags. Houghton Mifflin, 1968.

ÖRDEK KOVALAMACA

Küçük boz bir ördeği gözetledim
Binen denizin kabaran dalgalarına
Bir salıncaklı sandalyeye biner gibi. "Minik ördek!"
Diye bağırdım. Köpekleme yüzdü uzaklara,
Ben de köpekleme yüzdüm arkasından. O daldığında dibe —
Ben de daldım; çok dumanlıydı deniz,
Kaybolmuştuk. Yüzeye çıktı
Batıda, batıyı torpilledim
Daldığında ben de daldım,
Ve yitmiştik; yitmiştik, yitmiştik
Denizin akıntılı dumanında.
Yüzerek üzerine geldiğimde
Kıyıdan, bir ölü gibi
Ve bağırdığımda birden, havalandı o,
Sıyırdı kabaran dalgaları yükselirken,
Boz kanatlar yanıyor ve ışıldıyor
Güneşte, üzerinde yükseldiği deniz
Yandığında ve ışıldadığında altında.
Bir daha hiç görmedim minik ördeği.
Herhangi bir oyun gibiydi ördek kovalamaca.
Bittiğinde tümüyle biten.

YAZ ÇAYIRLARINDA
Güneş yükselir,
Çiçek açar altınbaşak,
Sürüklenirim yaz çayırlarında,
Yaşamım gövdemde akar,
Işıldar yüreğimde ve ellerimde, dişlerimde,
Yukarıda yaşlı turna da ışıldar
Eğri boynunu uzatan
Ve inleyen boylu boyunca mavilikte,

Ve altınbaşak ışıldıyor yaşamıyla, da,
Ve çimen, bak,
Yüce çayır çırpınıyor ve pul pul oluyor,
Yaban arılarının gürültüsü sürdürüyor derinleşmeyi,
Bir sinekkapan çırpınıyor yukarı,
Bir tarla kuşu patlatıyor bütün çiyleri.

BOŞLUKTA SOLUYAN HÜCRELER

1
Çiçekler dönüştüğünde kuru yapraklara
Ve büyük ağaçlar öldüğünde birdenbire
Ve kayalar ve eski gelincik kemikleri yitirdiklerinde
Birdenbire sahip oldukları küçük yaşamları
Ve hava bastırdığında ve gittiğinde öyle dingin
O, kulaklara vurgun gibi bir ses verir,
Gece nöbeti tüyler ürpertici bir şeydir,
Duyular yarışıyor boşlukta.

2
Gübre yığınından
Şimdi yükselir dişlerinin sesi
Bu çamurlu yeşil lahana kurtlarından birinin,
Yolunu yiyen içinden bir lahananın,
Şimdi çalışan küçük bir demir testere gibi, sürekli vızıldıyor…

Bir kelebek çiçek açar üstünde bir düğün çiçeğinin,
Pılı pırtı yığınından birdenbire pırıldar bir ispinoz

3
Kaç tane bitki gerçekten çok sessiz hayvanlardır?
Kaç tane cansız molekül birdenbire yaşama başlamaya hazırdır?

AYI

1
Kışın son günlerinde
arasıra gözüm ilişir nefes izlerine
yükselen
Eski kardaki bir yarıktan
ve yakınına eğilir ve görürüm onun ciğer renginde olduğunu
ve yere dayarım burnumu
ve tanırım
soğuk, dayanıklı kokusunu ayının.

2
Alırım bir kurdun kaburga kemiğini ve keskin
yontarım onu iki ucundan
ve onu kıvırırım
ve dondururum balık yağında ve yerleştiririm
ayı koridoru üstüne.

Ve o gözden kaybolduğunda
çıkarım ayıların yolu üstüne,
başıboş gezinerek çevrede
varana dek ilk, belirsiz, koyu
kan izlerine toprağın üstünde

Ve yola çıkarım
koşarak, izleyerek
kanı, yeryüzünde başıboş gezinen.
Yarada, derince kesilmiş inlenme yerlerinde
durur ve dinlenirim,
pençe izlerinde
onun karnının üstüne uzandığı
şişkin buzun üstünden geçmek için,
ben de uzanırım
ileri sürüyerek kendimi avuçlarımda ayı bıçaklarıyla

3
Üçüncü günde, açlıktan ölecek hale gelirim,
akşam üzeri eğilir, ne yapacağımı bilmiş gibi,
kan içinde yumuşatılmış bir dışkıya,
ve duraksar ve onu yerden alırım,
ve birden ağzımın içine iter ve dişlerimle öğüterek yutarım,
ve kalkar
ve sürdürürüm koşmayı.

4
Yedinci günde,
şimdi yalnız ayı kanıyla yaşıyarak,
görebiliyorum onun yukarı dönük leşini bir hayli ilerde, çarpık çurpuk,
nemli hantal bir yaratık,
rüzgârda dalgalanan ağır kürk.

Erişirim ona
ve dikkatle bakarım dar aralıklı küçük gözlere,
korkudan donup kalmış yüze
geriye yatırılmış omuzun üstüne, burun delikleri
alev gibi parlamış, fark ederek
belki de ilk kez kokumu
öldüğünde.

Yararım
Dar ve derin bir çukuru kalçasında, ve yer ve içerim,
ve yırtıp koparırım onu boydan boya
ve onu açarım ve içine girerim
ve kaparım onu, rüzgâra karşı,
ve uyurum.

5
Ve hayali
ağır ağır yürüyen düztabanın
tunduranın üstünde,
bıçaklanmış içerden iki kez,
ardımda kan izleri bırakarak,
onu sıçratarak hangi yana sendeleyecek olursam olayım,
ne önemi var ayılara özgü döngünün,
hangi yalnızlık dansına girişsem,
hangi yerçekimine yakalanmış sıçramaya,
hangi yorgun argın yürümeye, hangi inlemeye.

6
Bir gün sendeleyip düşene dek-
düşerek üstüne
bu midenin, denemiş kuvvetle sürdürmeyi,
içine sızan kanı sindirmek için,
parçalamayı
ve sindirmeyi kemiğin kendisini; ve şimdi hafif bir rüzgâr
esiyor üstüme, üflüyor
sindirilmemiş ayı kanının iğrenç püskürüklerini
ve çürümüş mideyi
ve berbat ayı kokusunu,

karşıdan karşıya çaldırıyor
yaralı, sarkmış dilime bir şarkıyı
ya da acı bir haykırışı, kalkmam ve dans etmem gerektiğini
düşününceye dek. Ve yatıyorum hâlâ.

7
Düşünerek uyanırım. Bataklık ışıkları
yeniden görünür, kazlar
yukarıdaki göç yolunu izleyerek gelirler yine
Dar ve derin kaya oyuğunda, eski karın altında, ana ayı
yatar, yalıyarak
yağlı kürk yumrularını
ve nemli gözlerini
diliyle. Ve bir
kıllı taban yürüyüşü kabarır önümde,
sonraki inler,
sonraki,
sonraki,
günlerimin kalanını geçiririm
başıboş gezerek: merak ederek
nedir, ne olursa olsun,
bu yapışkan karışım, kanın bu keskin tadı, hayatımı geçirdiğim bu şiir sanatı?

Yıldızların söylediklerine kulak verin! Büyük bir tehlike yaklaşıyor...

Laurent Botti

İlk romanı *Siste Ölüm*'le dünyada ve ülkemizde geniş bir okur kitlesi edinen Fransız yazar Laurent Botti'nin ikinci romanı *Kova Burcu Gecesi* de Türkçe'de. Roman, kaybolan kızını bulma umuduyla kendini ölümcül bir oyunun içine atan bir anne ve insanlığın yaralarını yıldızların kılavuzluğunda iyileştirmeyi vaat eden bir organizasyon etrafında şekilleniyor. Korku edebiyatının ustaları arasında anılmaya şimdiden aday olan Botti, bu defa "korku"yu astrolojinin yasalarıyla örüyor. Bir "korku" yaratıyor yazar; ama bu korkuda yalnızca kan, vahşet ve gizem yok. Sıradan insanın varoluş sancılarına ve yaralarına dokunmak isteyen bir el de var.

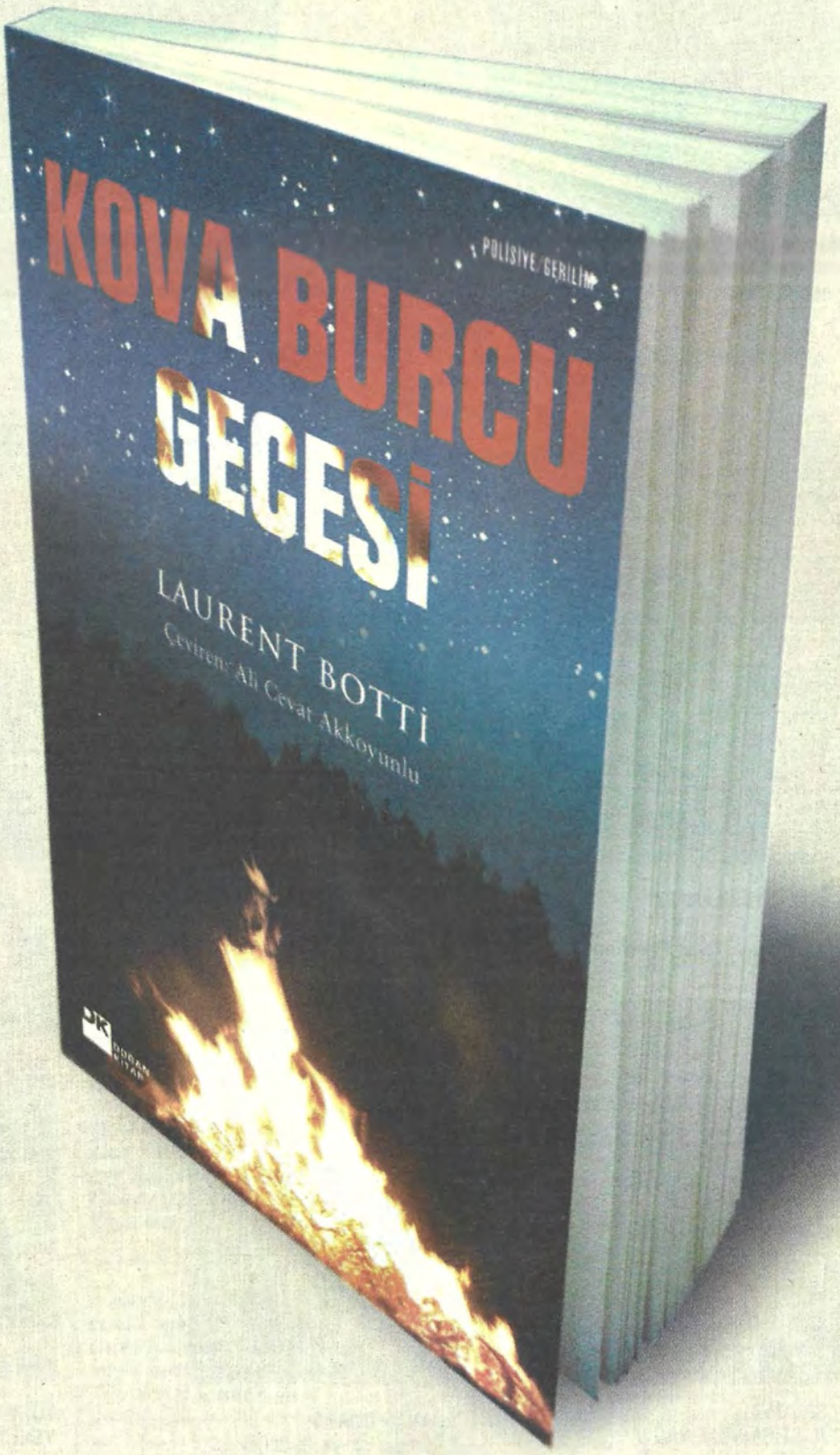

DK DOĞAN KİTAP

www.dogankitap.com.tr

YENİ YAYINLAR

MISIR / İRAN / İSRAİL / FİLİSTİN / IRAK
SURİYE / ÜRDÜN / LÜBNAN / SUUDİ ARABİSTAN

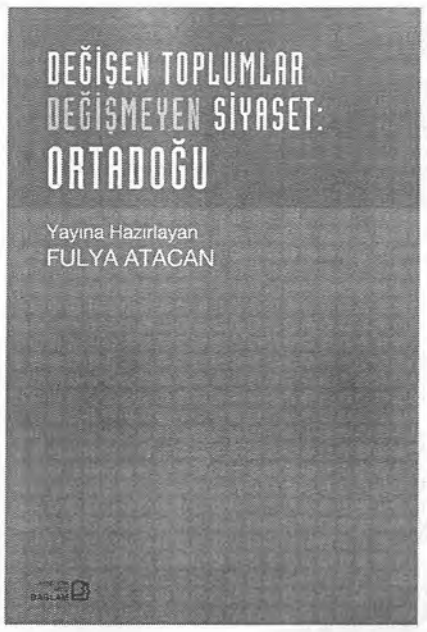

DEĞİŞEN TOPLUMLAR
DEĞİŞMEYEN SİYASET: ORTADOĞU
Yayına Hazırlayan: FULYA ATACAN

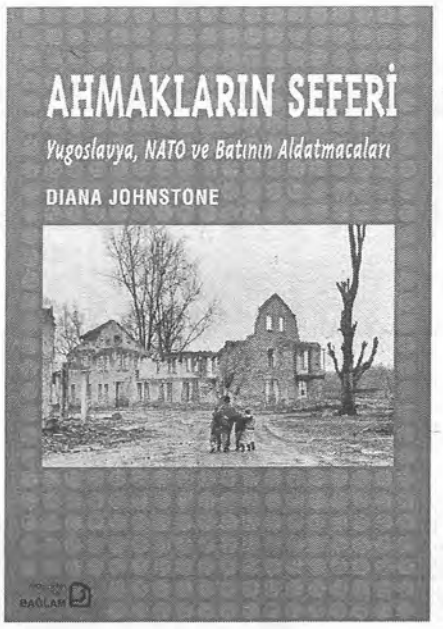

AHMAKLARIN SEFERİ
Yugoslavya, NATO ve Batının Aldatmacaları
Diana Johnstone

BİYOGRAFYA DİZİSİ'NDE BEHİCE BORAN VE ZEKİ MÜREN'DEN SONRA KEMAL TAHİR...

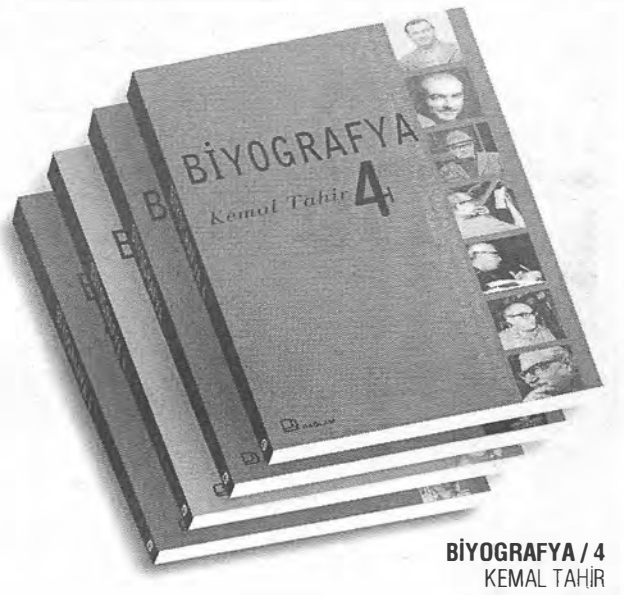

BİYOGRAFYA / 4
KEMAL TAHİR
Yayın Yönetmeni: AYŞEGÜL YARAMAN

PSİKANALİZ YAZILARI / 8
fobiler
Yayın Yönetmeni: Talat Parman

ZAMANMEKÂN
Kuram ve Sinema
Z. Tül Akbal Süalp

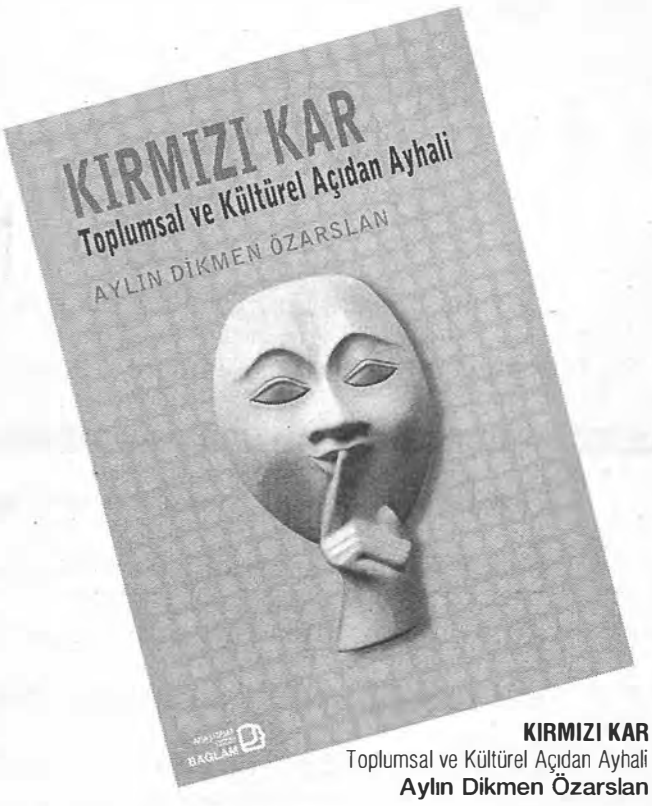

KIRMIZI KAR
Toplumsal ve Kültürel Açıdan Ayhali
Aylın Dikmen Özarslan

AŞIRI SAĞDAN
"POPÜLİST RADİKAL SAĞ"A
Fransa Örneği
DENİZ VARDAR

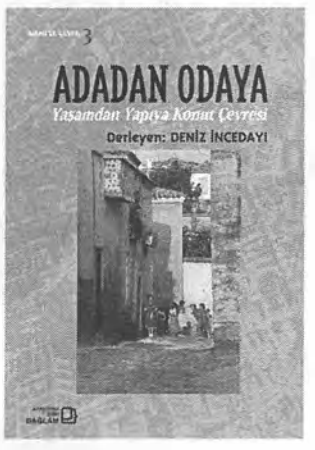

ADADAN ODAYA
Yaşamdan Yapıya Konut Çevresi
Derleyen: DENİZ İNCEDAYI

TÜRK FİLM ARAŞTIRMALARINDA
YENİ YÖNELİMLER / 4
Yayına Hazırlayan: Deniz Bayrakdar

YAKINDA YAYINLANACAK KİTAPLAR...

- **BİYOGRAFYA / 5**
  Ahmed Adnan Saygun
- **TOPLUMBİLİM / 18**
  Avrupa Sineması
- **BOŞLUĞA AÇILAN KAPI**

  Halûk Sunat
- **SANAT VE SOSYOLOJİ**
  Sempozyum
- **İLİŞKİSEL ESTETİK**
  Nicolas Bourriaud
- **AVRUPALI MI LEVANTEN Mİ?**
  Y. Hazırlayan: Arus Yumul, Fahri Dikkaya

BAĞLAM YAYINCILIK

Ankara Cad. 13/1 34410 Cağaloğlu İstanbul tel: (0212) 513 59 68 faks: (0212) 243 17 27 internet adresi: www.baglam.com e-posta: baglam@baglam.com

Vitrindekiler

Laura – Aventerra'nın Sırrı/ *Peter Freund/ Çeviren: Özden Bilgin Arslan/ İthaki Yayınları/ 491 s.*

Laura Leander, yaşıtlarından pek de farklı olmayan, sıradan bir genç kızın heyecan verici, fantastik öyküsünü anlatıyor. Laura güzel, ince ve son derece atletik yapılı bir kızdır. Ortalamanın üzerinde bir zekâsı vardır, akıllıdır. Dahası neşeli, dışa dönük kişiliği sayesinde birçok kişinin sevgisini kazanmıştır. On üçüncü yaş gününde Laura, zamanın başlangıcından beri kendisine son derece özel bir sorumluluk verildiğini keşfeder: İyi ile Kötü'nün ezeli mücadelesinde Laura'nın önemli bir rolü vardır.

Menekşe/ *Gönül Özgül/ Altın Kitaplar/ 207 s.*

Yaşama hakkını isteyen yazar, bütün trafik kazalarında, terörde ve depremlerde yitirilen insanların acısıyla yazmış. Lise Defterleri, Dereiçi Sokağı, Lise Defterlerinden Sonra, Sevdalıydın, Lise Defterlerine Veda ve En Kötü Anneyi Bile Ararsınız, yazar Gönül Özgül'ün yayımlanan kitapları arasında yer alıyor.

Dante Kulübü/ *Matthew Pearl/ Çeviren: Dost Körpe/ İthaki Yayınları/ 478 s.*

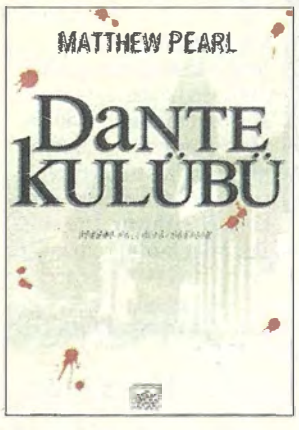

1865 yılı. Boston'da Dante'nin İlahi Komedya'sını Amerika'da ilk kez yayımlanmaya hazırlanan 'Dante Kulübü' üyeleri, bir an önce çeviriyi tamamlayıp Dante'yi Yeni Dünya'da tanıtmanın heyecanı içindedirler. Ancak bazı çevreler Dante gibi bir yabancının düşüncelerinin Amerikalıları zehirleyeceğini, bu yüzden kitabın yayımlanmamasını, gizli kalması gerektiğini düşünürler. İlahi Komedya'da anlatılan cehennem cezalarını Boston'un önemli kişilerinin üzerinde uygulayarak Dante'nin adını kirletmeye çalışan bir katil, ilk olarak Dante Kulübü üyeleri tarafından fark edilir ve tabii onlar tarafından da ya alanmalıdır.

Aşkın En Güzel Tarihi/ *Dominique Simmonet-Jean Courtin-Paul Veyne-Jacques Le Goff-Jacques Sole-Mona Ozouf-Alain Corbin-Anne Marie Sohn-Pascal Bruckner-Alice Ferney/ Çeviren: Saadet Özen/ İş Bankası Kültür Yayınları/ 154 s.*

"Aşkın En Güzel Tarihi"nde yetkin dokuz isim, Dominique Simonnet'nin sorularıyla gizemi binlerce yıldır çözülememiş "aşk"ı, kimyası, fiziği, tarihi ve edebiyatıyla anlatıyor. "Yeniden keşfetmemiz gereken aslında aşkın bu karmaşıklığı" diyor uzmanlardan biri. Bir diğeri ise fikrini şöyle açıklıyor: "Aşk, birbirlerini öldürmeden birlikte yaşama yeteneğine sahip iki bireyin arasında var olan şeydir."

Mutluluk Paradoksu/ *Ziyad Marar/ Çeviren: Serpil Çağlayan/ Kitap Yayınevi/ 194 s.*

Mutluluk bir arayışın sonunda ulaşacağımız bir yer değildir. Hem güvenlikten vazgeçme ve riskli alanlara yönelme hem de riskten kaçma ve güvenliğe ulaşma durumudur. Mutluluk işte bundan dolayı bir paradoks içerir. Mutlu bir yaşam rüyası, Platon'dan bu yana tüm filozofların zihnini hep meşgul etti. New Age kültlerinin ve Prozac kullanımının yükselişi Batı kültüründe mutluluk arayışının nasıl bir saplantı haline geldiğini göstermiyor mu? Mutluluk Paradoksu işte bu çağdaş saplantıyı inceliyor.

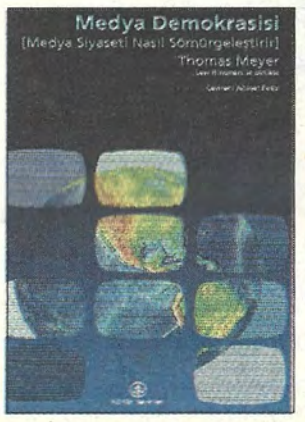

Medya Demokrasisi/ *Thomas Meyer/ Çeviren: Ahmet Fethi/ İş Bankası Kültür Yayınları/ 174 s.*

Thomas Meyer'in Medya Demokrasisi, iletişim bombardımanı çağında siyasetin nasıl ve neden "kendi içkin mantığını terk edip medyanın oyununu oynamak, medya emirlerinin işlevsel mantığına boyun eğmek" zorunda kaldığını anlatıyor. Medya-siyaset ilişkisinin yeni biçimi "eğlencelik siyaset", "eğlencelik bilgi" gibi yeni tanımları getirirken artık bir siyasetçinin olmazsa olmazı "yorum yönlendirme uzmanı" gibi yeni meslek dallarına da yol açıyor. Medya ve siyaset ilişkisinin bu yeni biçimi ve bunun getirdiği yeni sorular ve yanıtları Medya Demokrasisi'nde.

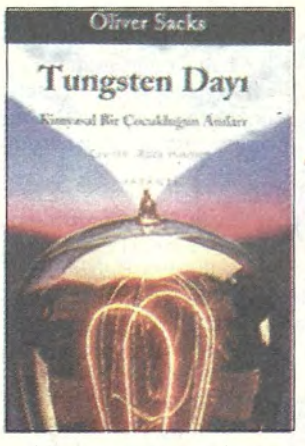

Tungsten Dayı-Kimyasal Bir Çocuğun Anıları/ *Oliver Sacks/ Çeviren: Roza Hakmen/ Yapı Kredi Yayınları/ 302 s.*

Karısını Şapka Sanan Adam, Renkkörleri Adası, Sesleri Görmek ve Uyanışlar gibi kitaplarında insanların, hastalıkların ve fizyolojik durumların hikâyelerini anlatan yazar, bu sefer okuru bambaşka bir yolculuğa çıkarıyor. Sayıların, renklerin, elementlerin, metallerin, ışığın, Mendelyev'in bahçesinden geçirerek kimyanın sihirli dünyasına götürüyor.

Hadi Bunu Küreselleştirin!/ *Kevin Danaher-Roger Burbach/ Çeviren: Özlem Dalkıran/ Metis Yayınları/ 218 s.*

ABD'de 1998'de Dünya Ticaret Örgütü'ne karşı protestolara 20 - 30 kişi katılmıştı. Sadece bir yıl sonra, 1999'da ise Seattle'daki protestolara on binlerce insan katıldı. Bu nasıl mümkün oldu? ABD'de ve dünyada değişen neydi, daha da önemlisi, protestocular ne istiyorlardı? Küreselleştirilenlerin bu isyanını bizzat düzenleyenlerden ve katılımcılardan okumanın, onların deneyimlerini paylaşmanın, bundan sonra da aktivistlerin gündeminden düşmeyeceğe benzeyen şirket küreselleşmesine karşı mücadeleye ufuk açıcı bir katkı olduğu düşünülüyor.

İslâm'la Bir Yaşam/ *Nasr Hamid Ebu Zeyd/ Çeviren: Celaled Moralıgil/ İletişim Yayınları/216 s.*

Bu kitap, Ebu Zeyd'in hayat hikâyesi. Bir köy çocuğunun geleneksel yetişme tarzını, bağımsızlık arifesi ve Nasır dönemi Mısır'ının toplumsal ortamını anlatıyor Ebu Zeyd. Bu genel manzaranın içinde, meslek okulu kökenli bir yoksul genç olarak nasıl üniversiteye girmeye azmettiğini ve parlak bir ilahiyatçı olarak yetişmesini anlatıyor. Öğrencileriyle sevgi dolu ilişkilerini, "otoritelerle" olan çatışmalarını. Rahat, samimi anlatımıyla, günümüz Arap-İslam toplumsal yaşamı hakkında da canlı bir resim çiziyor.

Alanya Belediyesi Encümen Kararları Defteri 1928-1929 - Alanya Belediyesi Encümen Kararları Defteri 1915/ *Çevirmen: Kenan Bilici/ Doğu Akdeniz Kültür ve Tarih Araştırmaları Vakfı/ 193 s.-55 s.*

'Alanya Belediyesi Encümen Kararları Defteri', Akdeniz kıyılarında, zamanla gözden düşerek bir taşra kasabası haline gelmiş eski başkentin, 20. yüzyıl başlarındaki görünümünü adeta fotoğraf duyarlılığıyla yansıtan bir tarihi belgeler dizisidir. Doğu Akdeniz Kültür ve Tarih Araştırmaları Vakfı Yayınları'ndan çıkan kitaplar orijinallerine bağlı kalınarak yazılmış.

Git Zaman Gel Zaman-Fonograf-Gramofon-Taş Plak/ *Cemal Ünlü/ Pan Yayıncılık/ 559 s.*

Git Zaman Gel Zaman, Cemal Ünlü'nün bu birikimlerini okurla paylaştığı kapsamlı bir eser. Dünyada ve Türkiye'de fonograf ve gramafon, ilk kayıtlar, Sahibinin Sesi, Blumenthal Biraderler-Orfeon Record, Edmund Weinberg-The Gramophone Company, Grünbergler-Odeon, ilk popüler müzik: Estudiantina, Hovarda havaları, Tanburi Cemil Bey kayıtları, Tanburi Cemil Bey'in defteri, taş plaklara okuyan ve unutulmuş sanatçıların biyografileri. Bu kitapta bulabileceğiniz konulardan sadece birkaçı. Ayrıca, kitaba eklenen CD'de 1905-1965 yılları arasında yayımlanmış taş plak kataloglarında yer alan 15.000'i aşkın kayıt yer almaktadır. Okura, bu kayıtları firma, eser, makam ve yorumcu ismine göre arama imkânı da sunulmuştur.

Paris Tablosu/ *Louis-Sebastien Mercier/ Çeviren: Aysen Altınel/ İthaki Yayınları/ 371 s.*

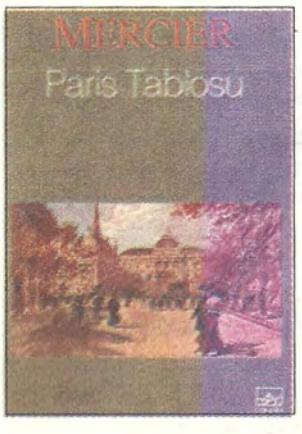

1781-1788 yılları arasında yayımlanan bu "tabloda", Mercier XVIII. yüzyıl sonundaki Paris'i keşfetmeye çağırıyor bizi. Brissot, bu yapıtın "Devrim'i hızlandırmakta payı bulunduğunu" söylemişti. Nesnel betimlemelerle Paris yaşantısının sert bir eleştirisini birleştiren bu dev yapıt, devrim kargaşasıyla sanayileşmenin etkileri altında yitip giden bir toplumun seyrine çağırıyor okuru. Sunduğu bilgilerin kesinliği ve anlatımının gücüyle "Paris Tablosu" hem büyük bir tanıklık hem de tarihçilere ve sosyologlara özgü bir emeğin ürünü. Üslubunun zenginliği 'Paris Tablosu'nu edebiyat tarihinde bir klasik konumuna yükseltiyor.

Çok Satanlar

(İnternetten satış yapan kuruluşlar)

idéefixe.com

1. Dijital Kale/ Dan Brown/ ODTÜ Geliştirme Vakfı Yayıncılık
2. Da Vinci Şifresi/ Dan Brown/ Altın Kitaplar
3. Melekler ve Şeytanlar/ Dan Brown/ Altın Kitaplar
4. Efendi-Beyaz Türklerin Büyük Sırrı/ Soner Yalçın/ Doğan Kitap
5. Hâlâ Ciddiyim/ Gülse Birsel/ Epsilon Yayınevi
6. Beşpeşe/ Murathan Mungan, Celil Oker, Faruk Ulay, Pınar Kür, Elif Şafak/ Metis Yayınları
7. Yolların Başlangıcı/ Amin Maalouf/ Yapı Kredi Yayınları
8. Araf/ Elif Şafak/ Metis Yayınları
9. Da Vinci Şifresi'nin Kırılması/ Darrel L. Bock/ Nokta Yayınları
10. İçimizde Bir Yer/ Ahmet Altan/ Alkım Yay.

yenisayfa.com

1. Yaz Bitmesin/ İclal Aydın/ Epsilon Yayınları
2. Hâlâ Ciddiyim/ Gülse Birsel/ Epsilon Yayınevi
3. İçimizde Bir Yer/ Ahmet Altan/ Alkım Yayınevi
4. Dijital Kale/ Dan Brown/ ODTÜ Geliştirme Vakfı Yayıncılık
5. Kardelenler/ Ayşe Kulin/ Remzi Kitabevi
6. Efendi-Beyaz Türklerin Büyük Sırrı/ Soner Yalçın/ Doğan Kitap
7. Da Vinci Şifresi/ Dan Brown/ Altın Kitaplar
8. Yolların Başlangıcı/ Amin Maalouf/ Yapı Kredi Yayınları
9. Melekler ve Şeytanlar/ Dan Brown/ Altın Kitaplar
10. Da Vinci Şifresi'nin Kırılması/ Darrel L. Bock/ Nokta Yayınları

Pandora Kitabevi

1. Beşpeşe/ Murathan Mungan, Celil Oker, Faruk Ulay, Pınar Kür, Elif Şafak/ Metis Yayınları
2. Dijital Kale/ Dan Brown/ ODTÜ Geliştirme Vakfı Yayıncılık
3. İçimizde Bir Yer/ Ahmet Altan/ Alkım Yayınevi
4. Corto Maltese - Semerkant'taki Altın Yaldızlı Ev/ Hugo Pratt/ Dost Yayınevi
5. Corto Maltese - Tango/ Hugo Pratt/ Dost Yayınevi
6. Ayaklanma Değil Merhamet/ Alev Alatlı/ Everest Yayınları
7. Dante Kulübü/ Matthew Pearl/İthaki Yayınları
8. Araf/ Elif Şafak/ Metis Yayınları
9. Erkeklerin Hikâyeleri/ Murathan Mungan/ Metis Yayınları
10. Bir Usta Bir Dünya: Sevim Burak/ Filiz Özdem/ Yapı Kredi Yayınları

İmge Kitabevi

1. İçimizde Bir Yer/ Ahmet Altan/ Alkım Yayınevi
2. Beşpeşe/ Murathan Mungan, Celil Oker, Faruk Ulay, Pınar Kür, Elif Şafak/ Metis Yayınları
3. Suçlar ve Cezalar Hakkında/ Cesare Beccaria/ İmge Kitabevi
4. Dijital Kale/ Dan Brown/ ODTÜ Geliştirme Vakfı Yayıncılık.
5. Araf/ Elif Şafak/ Metis Yayınları
6. Da Vinci Şifresi/ Dan Brown/ Altın Kitaplar
7. Erkeklerin Hikâyeleri/ Murathan Mungan/ Metis Yayınları
8. Resim ve Ressamlar/ Adrian Sington/ TÜBİTAK Yayınları
9. Jane Eyre/ Bront Charlotte/ Wordsworth
10. Yüreğimdeki Ülkem/ Isabel Allende/ Can Yayınları

Nemrut Dağı/ *Nezih Başgelen/ Arkeoloji ve Sanat Yayınları/ 96 s.*

İ.Ö 69 - 36 yılları arasında hüküm sürmüş olan Kommagene kralı Antiokhos I, zirvenin üzerine kırma taşlardan oluşan yaklaşık 50 metrelik yığma bir tepe yaptırmıştır. Tümülüs olarak tanımlanan bu yapay tepenin doğu ve batısındaki teraslarda Kral Antiokhos I. Sağ uçta kendi olmak üzere, tahtta oturur vaziyette 9 metre yüksekliğinde Tanrı heykelleri ile çeşitli kabartmalar yaptırmıştır. Bu devasa heykeller ve başları, Nemrut Dağı ile özdeşleşmiştir. 1881 yılından bugüne kadar tüm dünyanın ilgisini çekmesine ve milyonlarca kişi tarafından ziyaret edilmesine karşın, Nemrut Dağı'ndaki bu görkemli anıtlar, ülkemizde gerçek değerleriyle yeterince tanınmamıştır.

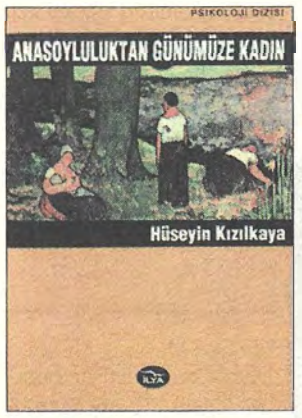

Anasoyluluktan Günümüze Kadın/ *Hüseyin Kızılkaya/ İlya Yayınevi/ 267 s*

Dünya nüfusunun yarısını meydana getiren kadının eve kapatılması, erkeğin emrine verilmesi, ikinci sınıf insan olarak kabul edilmesi konu alınıyor. Ayrıca, kendini yönetme ve yönetimde yer alma haklarının elinden alınmasını, törelerle, yaşama ve yaşamama hakkına başkalarının karar vermesinin nedenlerini, tarihsel gelişimini ve çözümlerini içeriyor.

Dostoyevski/ *Henri Troyat/ Çeviren: Leyla Gürsel/ İletişim Yayınları/ 443 s.*

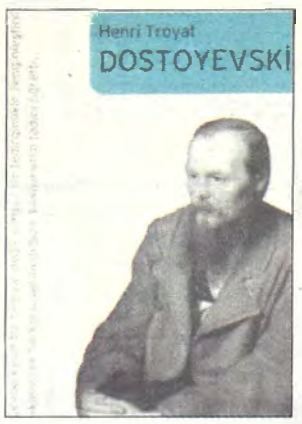

Henri Troyat'nın kaleme aldığı bu biyografide, Dostoyevski'nin eserlerine konu olan felsefi, ahlaki ve psikolojik tartışmaların, yazarın hayatındaki çıkış noktalarını buluyoruz. Özellikle çocukluk ve gençlik yıllarını karabasana dönüştüren 'zalim baba' figürünün, yazarın hayatı boyunca mustarip olduğu epilepsi hastalığının, Sibirya sürgününde tamamladığı dört yıllık kürek mahkûmiyetinin, sonradan karısı olacak Mari Dimitriyevna İssayev'e karşı beslediği imkânsız aşkın, tekrar tekrar tuzağına düştüğü kumar iptilasının ve nihayet 19. yüzyıl Rus edebiyat çevreleriyle arasındaki gelgitli ilişkinin, Dostoyevski'nin eserini nasıl şekillendirdiğini öğreniyoruz.

Faşizm ve Diktatörlük/ *Nicos Poulantzas/ Çeviren: Ahmet İnsel/ İletişim Yayınları/ 414 s.*

Poulantzas, Faşizm ve Diktatörlük'te, III. Enternasyonal'in özellikle faşizm karşısında düştüğü sat ekonomizmi eleştirir. Poulantzas'ın dikkat çektiği nokta iktidar, kapitalist devlet tarzının aldığı biçimler ve şekillenen rejimler. Bürokrasi ve elitlerin egemen sınıflarda kurdukları ilişkilerin çok katmanlı doğasıdır. Faşizm ve Diktatörlük, bu çok katmanlı çözümleme çabasının Alman ve İtalyan tipi faşizm örnekleri üzerinden ele alınmasıdır.

Türk Edebiyatı ve Birinci Dünya Savaşı (1914 - 1918)/ *Erol Köroğlu/ İletişim Yayınları/ 496 s.*

Propaganda alanındaki başarının ülkelerin gelişmişliğine göre değiştiğine işaret eden yazar, Osmanlı Devleti'nin bu yöndeki çabalarını ve başarısızlığını derinlemesine araştırıyor. Birinci Dünya Savaşı deneyiminin 1914-1918 arası edebiyattaki sorunlu temsiline odaklanan çalışma, disiplinler arası bir yaklaşım sergiliyor. Dönemin savaşla ilgili edebî ürünlerini, üretildikleri tarihsel bağlamla etkileşimleri doğrultusunda konumlandırarak yorumluyor. Millî kimlik inşası, savaş propagandası ve Türk edebiyatı konusunda kapsamlı tahliller sunan kitap, kendi alanında birinci sınıf bir tarihçilik örneği.

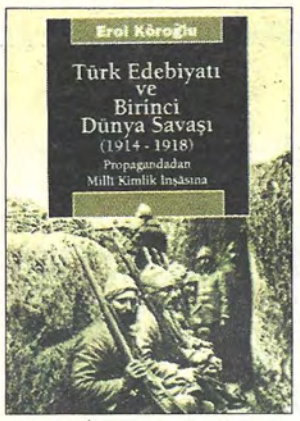

Yaşayan Tarih/ *Hillary Rodham Clinton/ Çeviren: Rasim Baykaldı/ Arkadaş Yayınevi/ 587 s.*

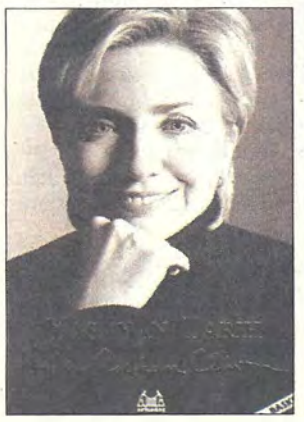

Olağanüstü yaşam yolculuğunun öyküsünü birkaç yakın dostu ve ailesi dışında henüz kimse duymadI. 1950'lerde Amerika'nın orta sınıf bir banliyösünde büyümesini ve Goldwater Kızı'ndan eylemci bir öğrenci ve tartışmalı bir First Lady'ye dönüşümünü içten, nükteli ve tutkulu bir dille anlatıyor. Yaşayan Tarih, Beyaz Saray yıllarındaki yaşamını açıkça anlatan bir anı kitabıdır. Ayrıca, kişisel ihanet, acımasız partizanca soruşturmalar ve kamuoyunun sürekli incelemesi altInda Bill Clinton'la birlikte yaşadığı otuz yıllık sevgi ve siyaset macerasının tarihidir.

Yaban Diyarlardaki Yabancı/ *Robert A. Heinlein/ Çeviren: Kağan Çam/ Artemis Yayınları/ 752 s.*

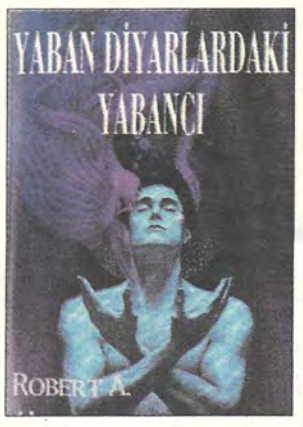

Amerika'da yıllarca sakıncalı bulunarak sansürlü ve değiştirilmiş versiyonuyla okura sunulan Yaban Diyarlardaki Yabancı, Türkçeye tam metin olarak kazandırıldı. 1962 Hugo Ödülü'nü alan Yaban Diyarlardaki Yabancı, Mars'tan Gelen Adam Valentine Smith'in insanlara groklamayı, su paylaşmayı ve sevgiyi öğretmesinin öyküsü. 60 kuşağını da yaratan bu kült eser, insanlığı toplumsal değerleri yeniden yargılamaya zorluyor. İşte size, bugüne kadar yazılmış en popüler bilimkurgu romanla tanışma fırsatı.

Sıska Bacaklar/ *Tom Robbins/ Çeviren: Süha Sertabiboğlu/ Ayrıntı Yayınları/ 456 s.*

Bir Arap'la bir Yahudi bir gün birlikte Birleşmiş Milletler binasının karşısında restoran açmışlar. Yahudilerle Arapların bir gün gerçekleşmesi umut edilen barış içindeki ortak yaşamlarının küçük evreni niteliğindeki bu restoran, Tom Robbins'in o ihtişamlı yaratıcılığını yine doludizgin serbest bıraktığı romanı Sıska Bacaklar'ın ana eksenini oluşturuyor. Robbins, Buram buram siyaset kokan bu romanında, Kitabı Mukaddes'in mirasından dehasına yaraşır bir muziplikle yararlanıyor ve her zamanki cüretkâr tavrından hiç ödün vermeksizin, çağımızın en hassas meselelerine el atıyor: Irk, siyaset, evlilik, sanat, din, para ve şehvet.

Kutsal Savaşlar Tarihi/ *Jacques G. Ruelland/ Çeviren: Teoman Tunçdoğan/ İletişim Yayınları/ 132 s.*

Savaş, bilinen, güncelliğini hiç yitirmeyen, ama ne yazık ki gerektiği kadar işlenmeyen bir konudur. Bu kitap savaşsız

bir dünya zorunluluğu üzerinde durarak şiddeti ve savaşı doğrulayan her tür ideolojik boyunduruktan kurtulmuş bir düşünce yapısının dinginliği ve huzuru içinde "savaş" ideolojilerinin temellerini irdeliyor. Bu çalışma, "dönüşü olmayan bir serüven" olan savaşın her biçiminin yok edilmesinin ve bizi bencilliğe, saldırganlığa, aldatmacaya iten insani sapmaları ve zaafları tümüyle ortadan kaldırmak ya da azaltmak gerektiğini anlamamız konusunda bilimsel bir katkı sağlıyor.

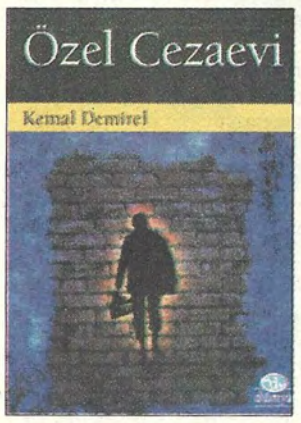

Özel Cezaevi/ *Kemal Demirel/ Dünya Kitapları/ 86 s.*

Genç Adam, gönüllü hapisliğini seçmişti. Yaşadıkları ve yaşayacaklarının iç çöküntüsü yönlendirmişti onu 'Özel Cezaevi'ne. Bir kaçış değildi bu, kendinde olanı yaşatmak, kaybettiği özgürlüğünü, umutlarını bulmaktı niyeti. Yabancılaştırıldığı dünyaya geri döndüğündeyse asıl hapisliğini yaşamaya başladı. Taşlaşmış vücutlar, kurtarıcısını bekleyen çaresizler, yüzlerini arayan benlikler sardı etrafını. Bu karanlık zindan kurtuluş anahtarı ise varlığında saklıydı. Kemal Demirel'in, farklı türlerdeki yapıtları arasında tek öykü kitabı Özel Cezaevi. Yazın dünyasının odak noktası olan, insanın kendine, çevresine yabancılaşmasının getirdiği uyumsuzluğu, farklı bir duyarlık evreni yaratarak yansıtıyor bu kez.

Bu da Geçti Yahu – Bütün Eserleri 2/ *Samim Kocagöz/ Dünya Kitapları/ 277 s.*

Toprak reformundan yana bir çiftçi, sosyal idealleri uğruna edebiyatın yazınsallığını heder etmeyen bir yazardır. Eserlerinde kuşağının toplumsal projelerini, başlarından geçenleri görebilirsiniz. Ama sadece bu yönleriyle öne çıkan, yaşam koşullarının iyileştirilmesi halinde değer/işlev yitimine uğrayacak kitaplar değildir. Kocagöz, yazdıklarını estetik bir donanımla kuşatmayı, okurun ezberini bozmayı bilmiştir. Gerçekçilikten anladığı; slogan üretmek değil, insana/edebiyata dair bir yaşantıyı özgün bir biçim/biçem ile yansıtabilmektir.

Türk Edebiyatında Hikâye ve Roman (1859 – 1910) Tanzimat'tan Meşrutiyet'e Kadar/ *Cevdet Kudret/ Dünya Kitapları/ 414 s.*

Şiirden romana, oyundan öyküye, denemeden inceleme/araştırmaya değin yazının pek çok alanında eserler vermiş olan Cevdet Kudret, Türk Edebiyatı üzerine yaptığı özgün ve titiz araştırmalarıyla bir tür bellek oluşturdu. Edebiyatımızın, Tanzimat'tan 1959'a kadar uzanan yüz yıllık serüvenini aktardığı Türk Edebiyatında Hikâye ve Roman adlı üç ciltlik kapsamlı çalışması, alanında bir başucu kitabı niteliğinde.

İstanbul'dan Kudüs'e Bir Kimlik Arayışı/ *Erol Haker/ Kitap Yayınevi/ 271 s.*

1938 Türkiye'sindeyiz. Hitler'in ayak sesleri çoktan beri işitiliyor. Basında Yahudi kışkırtmaları yer alıyor. İstanbul'da yaşayan, Kırklareli doğumlu Menahem Adato'nun endişeleri de giderek artıyor. Daha dört yıl önce Trakya

Yahudilerini hedef alan olayların anısı bütün tazeliğiyle belleğindedir. Başka çaresi yok, ihtida edecek, Türk kimliğini benimseyerek korku içinde yaşamaktan kurtulacaktır. Kararını verir, bir sonbahar günü ailesini toplar ve artık Yahudi değil Türk olduklarını bildirir. Henüz sekiz yaşındaki oğlu Elio, Erol Haker'dir artık! İnat etmenin sorunları ortadan kaldırmayacağını tüm aile birkaç yıl içinde fark eder, ama bu olay en çok ailenin küçük üyelerini, "Erol"u ve kardeşi "Altan"ı etkiler. Yaşamları boyunca iki kimlik arasına sıkışıp kalırlar. Çocuklar anneannelerine bile gizli gizli giderler. Yahudi toplumunun dışında kalmaya ne kadar çabalasalar da asla Türk olarak kabul edilmezler.

İzmir'in İçinde - Bütün Eserleri 1/ *Samim Kocagöz/ Dünya Kitapları/ 424 s.*

Ege, özellikle de İzmir insanı ve yaşadıkları, Samim Kocagöz'ün öykü leriyle romanlarının ana konusu olmuştur her zaman. İzmir'in İçinde romanında, yine bu kentte yaşayan zengin bir aile çevresiyle ilişkileri ekseninde, Demokrat Parti'nin baskıcı yönetiminin son yıllarını ve 27 Mayıs'a geliş sürecini konu edinir. Siyasal çalkantıların yaşandığı bu dönemde kapitalist ilişkiler, burjuvazi ve Türk aydınının tavrı, romanın odak noktasını oluşturur. Kocagöz, buradan hareketle yaşanmışlıkların izlerini romanına yansıtır.

Düş Söylemleri/ *Pierre Sorlin/ Çeviren: Süha Sertabiboğlu/ Ayrıntı Yayınları/ 192 s.*

Düş Söylemleri, düşlerin görülmesi ve anlatılmasındaki yerini tartışırken edebiyat, psikoloji, mitolojiden de yararlanıyor. İletişim, sinema ve sosyoloji gibi komşu disiplinlere de başvuran Sorlin, Aristoteles, Freud, Jung, Coleridge, Homeros, Graham, Ruskin gibi kişilerle, hatta Kur'an-ı Kerim ve Kitabı Mukaddes'le buluşmamızı sağlaıarak bizi tarihsel, düşünsel ve düşsel bir okuma şölenine çağırıyor. Yazar, kitabın düşleri ele alış tarzına şöyle değiniyor: "Bu bir tarih kitabı değil, düşlerin gizemi konusunda, insani, temel, çağlar boyu tekrarlanan yaklaşımlarla ilgilenen antropolojik bir çalışmadır."

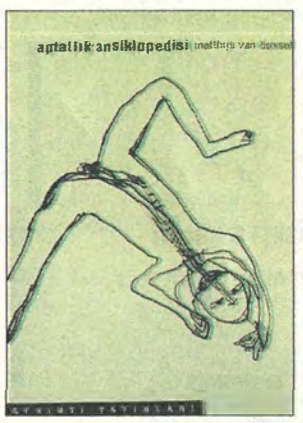

Aptallık Ansiklopedisi/ *Matthijs Van Boxsel/ Çeviren: Gül Özlen/ Ayrıntı Yayınları/ 223 s.*

Tarih boyunca akla atfettiğimiz önem bir yanılsamadan mı ibaret? Öyleyse aptallığın anlamı nedir? Bu kitap, Diderot'nun anladığı anlamda bir ansiklopedi değil. Kaynağını masallar, karikatürler, fıkralar, trafik kazaları, bahçe tasarımı, bilimkurgu gibi örneklerin oluşturduğu gözlemlerden derlenmiş eklektik bir kitap. XVIII. yüzyıl akılcılığının ürünü olan ansiklopedi geleneği, Van Bowsel'in girişimiyle tersine çevriliyor.

Parayı Verdi Düdüğü Çaldı – CIA ve Kültürel Soğuk Savaş/ *Frances Stonor Saunders/ Çeviren: Ülker İnce/ Doğan Kitap/ 490 s.*

Soğuk Savaş yıllarında Marksizm ve komünizme ilgi duy-

Çok Satanlar

(Kitabevlerinden satış yapan kuruluşlar)

Remzi Kitabevi

1. Dijital Kale/ Dan Brown/ ODTÜ Geliştirme Vakfı Yayıncılık
2. İçimizde Bir Yer/ Ahmet Altan/ Alkım Yayınevi
3. Kardelenler/ Ayşe Kulin/ Remzi Kitabevi
4. Da Vinci Şifresi/ Dan Brown/ Altın Kitaplar
5. Melekler ve Şeytanlar/ Dan Brown/ Altın Kitaplar
6. Hayatın Ta Kendisi Lokantası/ Maeve Binchy/ Doğan Kitap
7. Hâlâ Ciddiyim/ Gülse Birsel/ Epsilon Yayınevi
8. Efendi-Beyaz Türklerin Büyük Sırrı/ Soner Yalçın/ Doğan Kitap
9. Tazminat Kralı/ John Grisham/ Remzi Kitabevi
10. Büyük Ortadoğu Projesi/ Mahir Kaynak/ İlk Yayınları

Bilgi Kitabevi

1. Satılık Dünya/ Salim Taşçı/ Ümit Yayınevi
2. İçimizde Bir Yer/ Ahmet Altan/ Alkım Yayınevi
3. Yaz Bitmesin/ İclal Aydın/ Epsilon Yayınları
4. Kardelenler/ Ayşe Kulin/ Remzi Kitabevi
5. Fethullah Gülen'in 40 Yıllık Serüveni/ Hikmet Çetinkaya/ Günizi Yayıncılık
6. Truva/ Lindsay Clarke/ Bilgi Kitabevi
7. Dijital Kale/ Dan Brown/ ODTÜ Geliştirme Vakfı Yayıncılık
8. Efendi-Beyaz Türklerin Büyük Sırrı/ Soner Yalçın/ Doğan Kitap
9. Melekler ve Şeytanlar/ Dan Brown/ Altın Kitaplar
10. Gece Sesleri/ Ayşe Kulin/ Remzi Kitabevi

Dost Kitabevi

1. İçimizde Bir Yer/ Ahmet Altan/ Alkım Yayınevi
2. Dijital Kale/ Dan Brown/ ODTÜ Geliştirme Vakfı Yayıncılık
3. Da Vinci Şifresi/ Dan Brown/ Altın Kitaplar
4. Kardelenler/ Ayşe Kulin/ Remzi Kitabevi
5. Efendi-Beyaz Türklerin Büyük Sırrı/ Soner Yalçın/ Doğan Kitap
6. Hâlâ Ciddiyim/ Gülse Birsel/ Epsilon Yayınevi
7. Yolların Başlangıcı/ Amin Maalouf/ Yapı Kredi Yayınları
8. Hayatın Ta Kendisi Lokantası/ Maeve Binchy/ Doğan Kitap
9. Sakallı Celâl/ Orhan Karaveli/ Pergamon Yay.
10. Beşpeşe/ Murathan Mungan, Celil Oker, Faruk Ulay, Pınar Kür, Elif Şafak/ Metis Yay.

D&R

1. İçimizde Bir Yer/ Ahmet Altan/ Alkım Yayınevi
2. Dijital Kale/ Dan Brown/ ODTÜ Geliştirme Vakfı Yayıncılık
3. Da Vinci Şifresi/ Dan Brown/ Altın Kitaplar
4. Kardelenler/ Ayşe Kulin/ Remzi Kitabevi
5. Melekler ve Şeytanlar/ Dan Brown/ Altın Kitaplar
6. Hayatın Ta Kendisi Lokantası/ Maeve Binchy/ Doğan Kitap
7. Hâlâ Ciddiyim/ Gülse Birsel/ Epsilon Yayınevi
8. Efendi-Beyaz Türklerin Büyük Sırrı/ Soner Yalçın/ Doğan Kitap
9. Gayet Ciddiyim-G.A.G. Metropol Manzaraları/ Gülse Birsel/ Epsilon Yayınevi
10. Yaz Bitmesin/ İclal Aydın/ Epsilon Yayınları

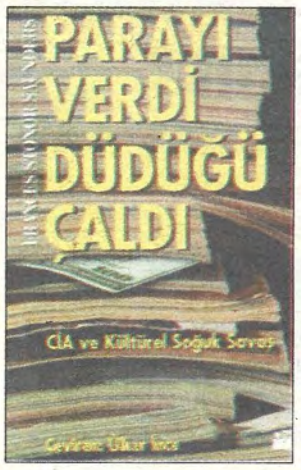

maya başlayan Batı Avrupa aydınlarını "Amerikan Tarzı"na daha uygun bir bakış açısına ısındırmaya çalışan CIA'nın hikâyesini dinlemek ister misiniz? Çok ciddi bir araştırma sonucunda, birçok kişiyle görüşülerek hazırlanan "Parayı Verdi Düdüğü Çaldı", CIA'nın kültür cephesinde yürüttüğü faaliyetlere bir açıklık getiriyor. Yazarı Frances Stonor Saunders, bu önemli konuyu anlatırken keskin bir gözlemci oluyor ve muzip mizah anlayışını elden bırakmıyor.

Taş Yolu – Eğin Öyküleri/ *Lütfi Özgünaydın/ Arkeoloji ve Sanat Yayınları/ 174 s.*

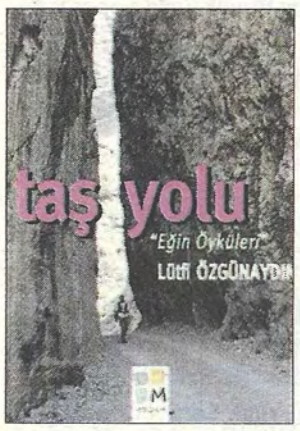

Taş yoluna yüzyıl önce başlamış yöre insanı. Yazar, yüz yıl süren 'Taş Yolu' serüvenini, kayalara konan aşkı ve Fırat kıyısındaki, ilçenin eski yaşamını anlatıyor öykülerinde. Teknoloji çağında bile, güçlükle delinen kayaları yüz yıl önce insanlar, yarıp geçmeye kalktılar. Doğal güzellikleri, kültürel değerleriyle her zaman gündemde olan Kemaliye'de (Eğin) yaşayan insanların doğa ile ilişkilerinin sonuçları var kitapta.

Fethullah Gülen'in 40 Yıllık Serüveni/ *Hikmet Çetinkaya/ Günizi Yayıncılık/ 184 s.*

İlhan Selçuk, Hikmet Çetinkaya'nın kitabı için şunları söyledi: "Kim bu Fethullah? Hikmet Çetinkaya, adamı kendi dilinden deşifre ediyor, başkasının anlatımı değil;

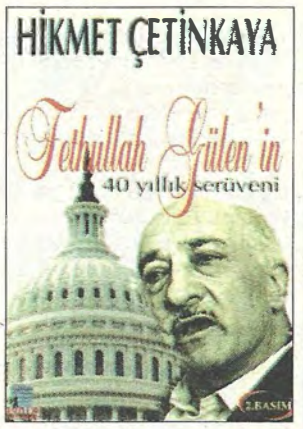

dizide Fethullah Fethullah'ın kimliğini sergiliyor. Ne diyor adam: "Kabe'de çok sinek vardı, herkesi ısırıyorlardı, bu sinekler beni bir kez ısırmadı. Komşumuz bizim bahçedeki kazlarımızı dövmüş yaralamıştı, havada bir bulut belirdi, bizim kazları hırpalayan komşunun bahçesine dolu yağdı, ne var ne yok alıp götürdü; köyde başka hiçbir yere yağmamıştı. Zelzele olmuş, köyde yıkılmadık bina kalmamıştı, hiç kimse evde yatamıyordu, Fahri Kainat Efendimiz, Hazreti Ali'ye buyurdu, 'bu köye bir kazık çak' dedi, ne zelzele kaldı, ne de korku". Ne olursa olsun, Fethullahçılar Orta Asya'dan Amerika'ya dek örgütlenmişler, Türkiye siyasal haritasında ve seçim sandığında pazarlık güçleri var. Şimdi Tayyip'e oynuyorlar."

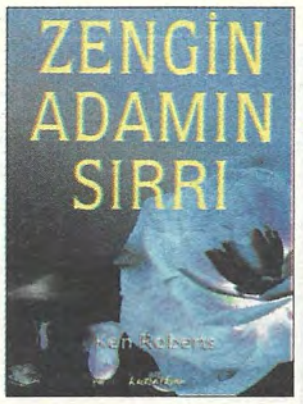

Zengin Adamın Sırrı/ *Ken Roberts/ Çeviren: Arzu Sunguroğlu/ Kuraldışı Yayınları/ 176 s.*

Zengin Adamın Sırrı, bir dedektif hikâyesinin heyecanlı akışı içinde kaleme alınmış olağanüstü bir bilgelik öyküsü. Kitabın yazarı Ken Roberts dünyanın en tanınmış finans danışmanlarından ve girişimcilerinden biridir. Zengin Adamın Sırrı, Roberts'ın kendi yaşamından ve manevi aydınlanma yolunda edindiği deneyimlerden yola çıkarak yazdığı bir motivasyon kitabıdır.

Lotus Kadını/ *Eric Deschodt – Jean Claude Lattes/ Çeviren: Doğan Kitap/ Doğan Kitap/ 372 s.*

Lotus Kadını, renkli, mistik ama aynı ölçüde de dünyevi

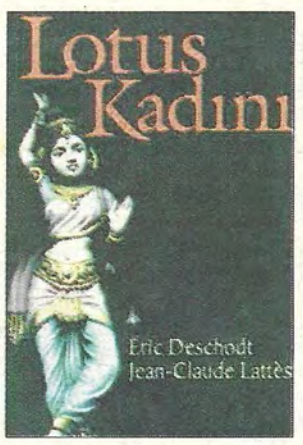

bir Hindistan masalı. XV. yüzyılın sonlarında Güney Hindistan'da Koçin ve Kalikut krallıkları arasındaki gizli rekabet Portekizlilerin gelişiyle su yüzüne çıkıyor. Savaşlar, katliamlar, ihanetler sonucunda "otuz üç bin üç yüz otuz üç tanrının ülkesi" masalsı ahengini yitiriyor. Kan, şiddet ve bağnazlığın girdabından kurtulmaya çalışıyor. Jean-Claude Lattes ile Eric Deschodt üç senelik bir ortak çalışmanın sonucunda ve Hindistan'a yaptıkları onlarca gezi sonrasında edindikleri izlenimlerle Güney Hindistan'ın tarihinden bir kesiti en ince ayrıntılara özen göstererek romanlaştırmışlar.

Sessizliği Dinlemek – Evrim Basamağında Yeni İnsan/ *Osho/ Çeviren: Adalet Celbiş/ Kuraldışı Yayınları/ 174 s.*

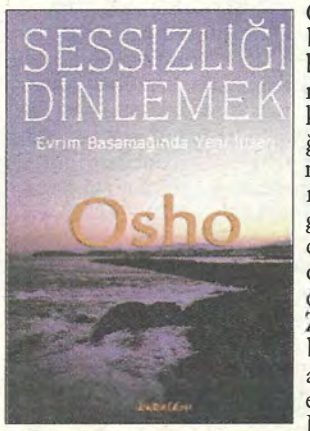

Osho'nun bahsettiği, yeni bir insanın yaratılmasından başka bir şey değildir. Bunun için insani bütünüyle kabul etmeliyiz. Ne mantığını reddetmeliyiz ne de mantıksızlığını; ne aklını reddetmeliyiz ne de duygularını; ne bilimsel ne de dinsel yanını. İnsan akıcı olmalı, bir kutuptan diğerine gidebilmeli. Zihin, mantıklı, akılcı bir biçimde eğitilmeli ama aynı süreçte meditasyon eğitimi de görmeli. Mantık ve duygular aynı anda eğitilmeli. Osho'nun amacı, potansiyelimizin tamamen farkında olmak, kendi içsel devriminizi yaşamaktır. Bu ise beyinlerimizi daha fazla bilgi ile doldurmakla değil, sözcüklerin ötesindekini deneyimlemekle mümkündür. ■

ÜLKEMİZİN EN SEÇKİN YAZARLARI SİZLERLE BULUŞUYOR

ANKARA
ÇANKAYA 0.312.496 27 17 (pbx)
DIŞKAPI 0.312.384 65 10 (pbx)
KIZILAY 0.312.430 11 98
EYLÜL A.Ş. 0.312.430 05 50

İZMİR
NESA 0.232.438 33 43
KOÇAK 0.232.441 13 39
ELİTLER 0.232.463 26 60

İSTANBUL
TUAL 0.532.434 97 18 (FCT)

BURSA
KOÇAK 0.224.273 05 61

ADANA
KOÇAK 0.322.352 35 20

YAZIŞMA ADRESİ
Birlik Mh.7.Cd.81.Sk.18/A Çankaya/ANK.

KOÇAK

YAŞAR KEMAL SETİ ÖZEL SERİSİ (39 Kitap)
"Yaşar Kemal yalnızca Türkiye'nin en büyük romancısı Değil, dünya edebiyatının da bir devidir."
Alain Bosquet, *Magazine Litteraire* (Fransa)

NÂZIM HİKMET SETİ ÖZEL SERİSİ (25 Kitap)
"Türk şiirinin çizgisini değiştirmiş, çok yönlü, evrensel boyutlu şairimiz ve yazarımızın tüm eserleri"

ATTİLA İLHAN SETİ ÖZEL SERİSİ (15 Kitap)
"Aşkın ve ayrılığın ustası, en değerli yazar ve şairlerimizden Attila İlhan'ın yazıları ve

AZİZ NESİN SETİ ÖZEL SERİSİ (25 Kitap)
"Sadece ülkemizce değil, dünyaca tanınmış, Türk İnsanını en iyi anlamış mizah yazarının en seçkin

MUSTAFA BALBAY SETİ (10 Kitap)
"Cumhuriyet Gazetesi eleştirmen ve yazarı Mustafa Balbay'ın tüm kitapları"

HİKMET ÇETİNKAYA SETİ (14 Kitap)
"Hikmet Çetinkaya'nın Türkiye gerçeğini gözler önüne serdiği araştırmaları ve eserleri..."

TÜRKİYE ÇAPINDA ÜCRETSİZ TANITIM VE DAHA DETAYLI BİLGİ İÇİN TELEFON HATTIMIZ: 0.312.496 27 17

BULMACA

İLKER MUMCUOĞLU

■	■	■	■	■	1 K	2 E	3 D	4 D	5 F	6 F	■	7 A	8 N
■	■	9 F	10 H	11 L	12 L	13 F	■	14 B	15 B	16 I	17 D	18 N
19 G	20 E	■	21 E	22 D	■	23 J	24 C	25 M	26 F	27 J	28 J
■	29 J	30 D	31 D	32 F	33 K	34 I	35 D	36 L	37 F	38 L	39 C
■	40 B	41 A	42 C	43 J	44 G	■	45 G	46 J	47 J	48 B	■
49 M	50 F	51 D	■	52 G	53 H	54 A	55 G	56 H	57 J	■	58 H
59 I	60 E	■	61 L	62 F	63 H	64 A	65 K	66 F	■	67 H	68 G
69 H	70 L	71 L	■	72 N	73 D	74 J	75 A	76 L	■	■	■	■	■

Önce aşağıda tanımları verilen sözcükleri bulmaya çalışın ve her bir harfi bir yatay çizgi üzerine gelecek biçimde yazın. Sonra çizgilerin altlarındaki sayılara göre bu harfleri bulmacadaki aynı sayılı karelere aktarın. (Kara kareler iki sözcük arasını gösterir. Bir satırın sonunda kara kare yoksa, bu, sözcüğün alttaki satırın başına sarktığını gösterir.)

Bulmaca tamamlanınca, sorulan tanımların karşılığı olan sözcüklerin ilk harfleri yukarıdan aşağıya doğru Hera Şiir Kitaplığı'nca yayımlanan Tamer Öncül'ün şiir kitabının adını oluşturacak; bulmaca karelerindeyse, aynı şiir kitabından bir alıntı ortaya çıkacaktır.

Tanımlar ve sözcükleriniz:

A."Sevinç..." ("Zor", "Bizim Diyar" ve "Ağustos Başağı" adlı romanları da oln yazar).

54 41 64 75 7

B. "Arthur..." (1975'te teklerde Wimbledon ve Dünya Şampiyonluğu kupalarını kazanan, 1993 yılında AİDS hastalığından ölen, ABD'li zenci tenisçi).

15 40 14 48

C. Küçük körfez

39 24 42

D. "Gideceksin... çalkantısında/ Balıklar çıkacak yoluna karşıcı/ Sevineceksin." (O. V. Kanık)

30 31 35 3 51 17 4 22

73

E. "... Schneider" (Unutulmaz aktris).

20 2 21 60

F. Ayla Kutlu'nun bir romanı.

32 26 37 5 6 9 62 66

50 13

G. Çapulculuk eden, yağmacı.

44 68 52 45 19 55

H. Franz Kafka'nın ünlü öyküsü.

67 10 69 53 58 56 63

I. En yüce yer.

59 16 34

J. Howard Fast'ın bir yapıtı..

74 27 29 23 43 28 47

46 57

K. "bu kadını sevmiştim: Koptu gitti dünyamdan, / sönmüş fer. Bu kadını da : Doyamadığım/ Bir de onu: Yanıbaşımda fırtına gibi yaşayan, / ... gibi ölen." (Enis Batur)

1 65 33

L. Dağcılık

38 71 36 70 11 12 76

61

M. "Bernarda Alba'nın Evi", "Cyrano de Bergerac" ve "Günden Geceye" adlı oyunlarda da rol alan, ünlü tiyatro ve sinema sanatçımızı simgeleyen harfler.

25 49

N. Uluslararası Çalışma Örgütü

8 18 72

751. sayının çözümü

A. Sıddık, **B.** Ağrıyınca, **C.** Badı Hazan, **D.** Reddetme, **E.** İşçileri, **F.** Anna Karenina, **G.** Limni, **H.** Tövbe, **I.** IMF, **J.** Nd, **K.** Eğilmez, **L.** Ludingirra.

Şiir:

"nemi dudağımda çağlayandı gecenin
kibirli bir zafer narasının
maviden hiddetler takınmış gözleri"

Feyza Hepçilingirler
Türkçe Günlükleri

5 Temmuz, Pazartesi

Kimi zaman çeviri Türkçesine, kimi zaman şarkı sözlerine takılıp kalıyorum. Şu sıralarda reklamlara "kafayı takmış" durumdayım. Ülker'in dondurmasının ilk reklamlarında, çizgi kahramanın, daha sonra "Golf" olarak düzeltilecek adı, "Golfettin" diye sunulduğunda kulaklarıma inanamamıştım. Gülünç olsun diye söylenen bu adın, "golf-ed-din", "dinin golfü" (?) gibi bir anlama gelmesi gerekiyor; Ülkercilerin de böyle bir reklamı kabul etmemesi... İşin içine para girince değerler değişiyor anlaşılan. Ben Ülker'in "Cola Turka" reklamlarının da hiçbirini sevmemiştim. Ne Müslüman Türklere oruç açma zamanını "Sabıuır! Sabır!" diye hatırlatan küstah Amerikalıyı, ne yapış yapış kolanın parfüm niyetine bileklere, kulak arkalarına sıkılmasını, ne içenleri Türkleştiren, sokaklarda patates soğan sattıran, "Bey, ne olacak bu Amerika'nın hali?" diye dertlendiren, bıyıksız Amerikalıyı bıyıklı Türk yapan reklamları, hiçbirini sevmemiştim.

Bütün reklamlara burun kıvırmıyorum böyle. Beğendiklerim de var. Mehmet Aslantuğ'lu "Benim Param" reklamı çok hoş mesela. "My Money" değil de "benim param" olmasıyla çok hoş, Mehmet Aslantuğ'la çok hoş. O reklamın sloganı "my money" olsaydı, daha etkili olmazdı. Ne olur anlasalar bunu. Türkiye'de yaşayan ve Türkçe konuşan insanlara İngilizce seslenerek bir şeyler satmaya çalışmak çok anlamsız. Türkiye'de yaşayan insana Türkçe seslenin artık. Bu soytarılığa ne gerek var? Cumhuriyet'in önceki günkü "Bilim Teknik" ekindeki haber ilginçti: Bir köpeğe 200 sözcük öğretmeyi başarmışlar. Bütün yaşamını 200-250 sözcükle sürdüren insanımız çok. Reklamlarla bu kadar sözcük öğretilemez; okullarımızda 200 sözcüğü zor öğretiyoruz. Diyelim, siz de markalarla, tabelalarla 50 sözcük öğrettiniz. Türkiye'de yaşayan herkes 50 tane İngilizce sözcüğü sular seller gibi ezberledi. Ne olur? Ne öğretenlere bir şey kazandırır 40 - 50 sözcük, ne öğrenenlere... İnsanı kendi dilinde kekeme yapmaktan, dahası aptallaştırmaktan başka işe yaramaz.

"Avea" buluşunu da çok sevdim. "Aria" gibi nece olduğu belli olmayan bir ad ile "Aycell" gibi, herhangi bir dilde bulunduğunu sanmadığım hilkat garibesi bir sözcükten, ikisinin de 'a' ile başladığı hesabıyla böyle bir buluş geliştirilmesi çok güzel. Yine ne idüğü belirsiz bir ad bulmaktansa hem "Türkçe gibi olan", hem de pek arzu edildiği üzere "Türkçe gibi olmayan" bir ad.

Beğenmediklerim beğendiklerimden çok galiba. Hep onlar geliyor aklıma. Sana'ya ne oluyor mesela? Türkçenin en güzel sözcüklerinden biri olan "günaydın"ın yerine, neden "bonjour"u yeğleyerek, "Cremé Bonjour"u çıkardı? Üstelik topyekûn bir İngilizce seferberliği varken, inadına Fransızcaya yönelerek yaptı bunu. Ayrıca, bir kuşak bu margarinle büyümüşken, kadınlar pasta börek tariflerini "bir büyük Sana, yarım küçük Sana," üzerinden verirlerken... Herhalde bir bildikleri vardı; ama bu son reklam sloganıyla ayıp ediyor. "Sade-li" çıktı." deniyor hani! "Peynir-li, domates-li, biber-li" vb olur; ama "sade-li" olur mu? "Sade", öze yönelik bir ad; niteliğin kendi adı çünkü. Tıpkı "doğal, yapay, güzel, iyi, hakiki" sözcükleri gibi. "Doğal-lı" denir mi mesela? "Yapay-lı, güzel-li, çirkin-li, hakikili" ? Aynı reklamda bir Türkçe ihaneti daha var. Daha önce "sopsoğansız" biçimiyle başka bir reklamda denenmiş bir ihanet. "Burger King" miydi o? "Ateş seni çağırıyor" diye, ecelimiz bir yangın olarak bizi bekliyormuş gibi bir çağrı çıkarıyordu. "Alevde ızgara" denirken de bir yanıltmaca yapılıyordu aslında. Mangal yakanlar bilir, kor oluşmadan, alev varken mangala koyduğunuz şey kararır, is kokar, yenmez; ama konumuz o değil. "Seçme özgürlüğü"nü kullanan genç kız, "sopsoğansız" bir hamburger istiyordu o reklamda. "Sopsoğansız"... Bunlar pekiştirme sözcükleri. Pespembe, masmavi sözcükleri "çok, en" anlamları kazandırarak pekiştirme yapar; "-sız" eki ise, bilindiği gibi, "bir şeyi olmayan, bir şeyi eksik" anlamındadır. Bir sözcüğün başına artı anlamı kazandıran bir pekiştirme hecesi, sonuna eksi anlamı taşıyan bir olumsuzluk eki getirilebilir mi? Niyetiniz Türkçenin o güzelim mantığını yaralamaksa evet. Bu yol açıldı ya, Sana da yapıyor aynı şeyi. "Pespeynirli" ne demek? Öteki kadar kötü değil bu; ama güzel de değil.

9 Temmuz, Cuma

Vedat Günyol ölmüş, öyle mi? Oğlum haber verdi. O da tanımıştı Vedat Günyol'u çünkü. Geçen yılki TÜYAP Kitap Fuarında epey keyifli bir sohbetleri olmuştu. Neden hiç ölmeyeceğini düşünürüz kimi yazarların? Kimilerinin gerçek anlamda hiç yaşamadığını düşünürken üstelik. Vedat Günyol, yalnız aydınlanmanın değil, aydınlık yaşamanın doğal bir parçası olarak benimsenen yazarlarımızdandı. Güneşin hep doğacak olması gibi, Vedat Günyol'u da hep yaşayacak sanmamız bundan. Oysa, onlar da ölüyor işte. Birer birer giderek, eksiltiyorlar yaşamımızı. ■

fcilingr@yildiz.edu.tr
feyzahep@yahoo.com.tr

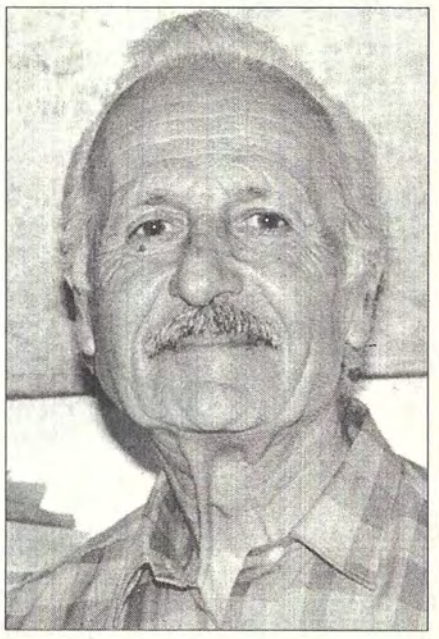

KURTULUŞ SAVAŞI KÜTÜPHANESİ

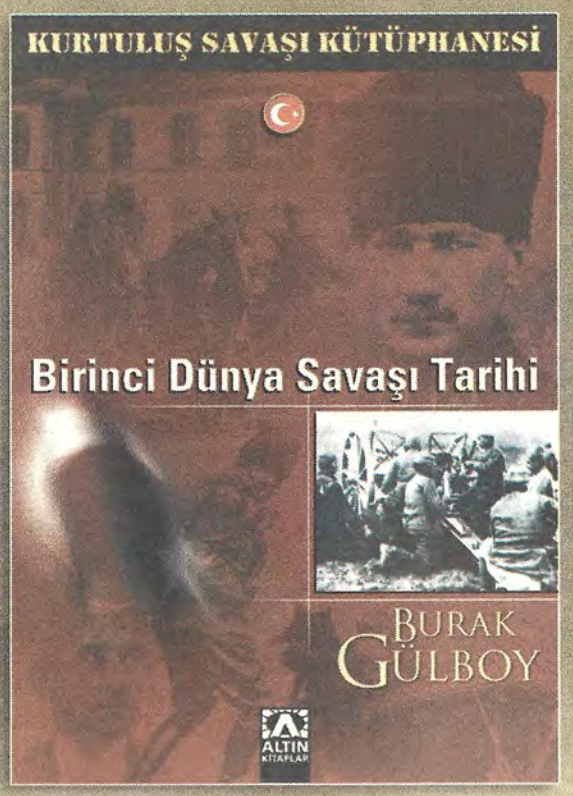

ESARET

CESARET

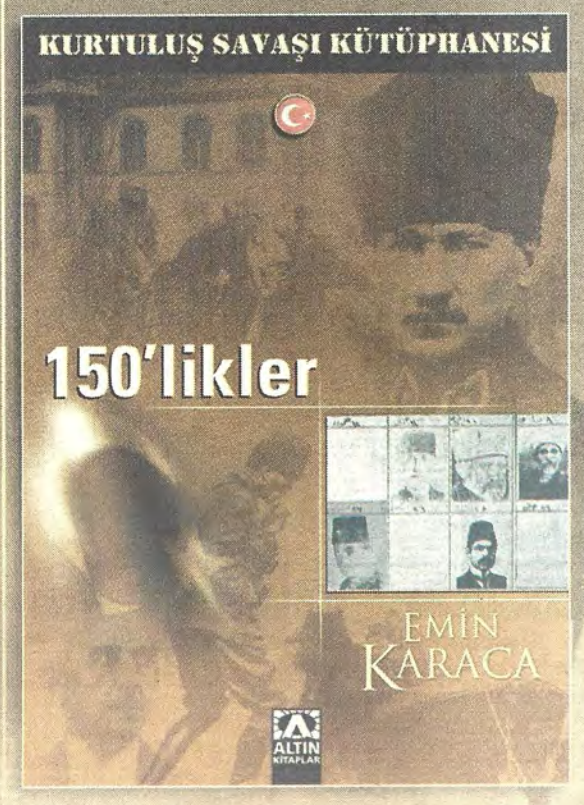

İHANET

TARİHİN
KARANLIKTA BEKLEYEN ÖTEKİ YÜZÜ
ARTIK
AYDINLANIYOR

www.altinkitaplar.com.tr
Ayın Sorusu yarışmamıza katılın
siz de kitap kazanın :))

ALTIN KİTAPLAR

Celâl Ferdi Gökçay Sok. Nebioğlu İş Hanı
34440 Cağaloğlu / İSTANBUL
tlf.: (0212) 511 32 26 • (0212) 526 80 12